deşi tata era tot negru. Fusese însă între ascendenţi un bunic alb!

Fraţii, din aceeaş familie, pot fi unul *dalic*, altul *dinaric*. Acest lucru l-am observat în propria mea familie! — ne spune d. Sanielevici.

Rasele se amestecă mereu şi apoi se desfac din nou!

Englezii şi scandinavii sunt o rasă cu totul superioară. Deşi atât de puţin numeroşi, totuş au dat omenirii mulţi oameni de valoare: bărbaţi de ştiinţă, etc. In Franţa sunt Normanii, cari pot fi priviţi ca fruntaşi...

CÂTEVA TIPURI

Ca rezumat a celor arătate de d. Sanielevici, vom spune că nu se poate nega existenţa raselor. Dar sunt absurde pretenţiile hitleriste de-a purifica poporul german, care dealtfel nici nu descinde din rasă ariană.

In timpul convorbirii avute cu d. Sanielevici, d-sa a caracterizat în mod interesant câteva personagii cunoscute:

Don Quichotte şi Cyrano de Bergerac sunt *dinarici*.

Roosevelt e tipul *arianului:* hotărît, expansiv...

Intre *alpini*, a citat pe Balzac, Renan.

Dostoiewsky, Tolstoi, Gorky, sunt *ostbaltici*.

Intre *mediteranieni* se pot cita artiştii italieni: Mascagni...

E evident : nu se pot nega caracterele rasei. D. Sanielevici ne povesteşte cum privind o simplă fotografie, a putut descrie caracterul unei anumite persoane: agresiv, certăreţ, dar totuş bun... etc.

Dar pretenţia de-a purifica populaţia dintr'o ţară, pe baza teoriilor rasiste, este o absurditate ,dacă nu este tribulaiţa unor şarlatani .

ALEX. F. MIHAIL

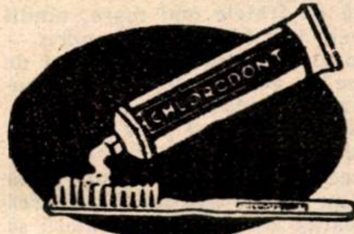
Ce crede despre rasă d. Bunsimţ

„Intrucât, înaintea domnului Hitler, nimeni n'a împiedicat pe oameni să se însoţească după placul lor, nu se poate vorbi despre o rasă pură. Şi nici vină nu putem aduce bărbaţilor că — până a nu cunoaşte principiul raselor pure — şi-au ales femei după pofta inimii, indiferent dacă erau de rasa lor sau de altă rasă. Cine taie capul cocoşului de Hamburg, fiindcă nu face nici o distincţie prin găinele din ogradă ? Iar dacă pentru plante şi animale noi am ajuns la concluzia că se produc rase superioare, încrucişând specimenefe cele mai de soiu ale diferitelor familii, drep este ca şi în ceeace priveşte pe om să procedăm cel puţin la fel ; să creiăm posibilităţi cât mai bune de desvoltare pentru toţi oamenii aleşi, indiferent de lungimea nasului lor sau de forma capului. Numai în felul ăsta se va selecţiona o rasă de oameni superiori“.

Participaţi la excursiile „Realităţii Ilustrate“

doamna RUXANDA CALLIMACHI

de C. GANE

Ce vieți și acele! Cât sbucium, câtă râvnă, câtă mândrie, câtă deșertăciune, și în schimb ce puține zile fericite, iar adeseori, ba chiar aproape întotdeauna, ce tragice sfârșituri. Alexandru, al doilea fecior al bătrânului Ion Vodă, din șireaua Callimakilor al treilea Voevod, a fost, ca și înaintașii lui, un om cumsecade, dar foarte năpăstuit de biografii săi. Singur d. N. Iorga a restabilit faptele cum au fost și cum trebuesc povestite, arătând că *Alexandru Callimaki* n'a fost vinovat de moartea fratelui său Scarlat, decât pe cale piezișă și fără voia lui. Vom vedea îndată cum s'au desfășurat în adevăr faptele.
Tinerețea acestui Voevod deștept și cu multă știință de carte a fost schițată altădată, când l-am întâlnit în casa tatălui său de la *Curù-Cișme*, pe când era *Ion Călmașul* încă marele dragoman al Porții. L-am mai întâlnit la Iași, când era tată-său Domn, iar el o tânără Beizadea care se ținea de petreceri, de nunți și de vânători, de culesul viilor și de gustatul mustului, la foișorul dela Copou. Și l-am mai văzut, cinci ani mai târziu, în încăperile aceleiaș străvechi Curți Domnești, pe când domnia frate-său Scarlat, stând de vorbă pe franțuzește și pe italienește cu abatele *Boscovich*, discutând matematică, astronomie și fizică. Pe urmă, când fu Vodă Scarlat mazilit, se duse beizadea Alexandru cu acesta la

Alexandru Calimah Vodă

Constantinopol, locuind din nou în casa în care se născuse și copilărise, pe malul Bosforului, la părinții lui.
In 1767 se întoarse la Iași, împreună cu fratele mai mare, numit pentru a doua oară Domn al Moldovei. Aici tânărul Alexandru — avea abia 30 de ani și era încă neînsurat — mai puțin ahtiat de petreceri decât odinioară, dar din ce în ce mai dornic de-a cunoaște lucrurile Apusului, tânăra beizadea, zic, începu să se plictisească de viața prea îngustă a unei boierimi încă prea înapoiată pentru gusturile și creșterea sa. De aceea îl aflăm mereu în tovărășia străinilor. Trecu, în vremea aceea, și *baronul de Tott* pe la Iași, dar el și Alexandru nu se puteau suferi, așa încât plăcerea cea mai mare a beizadelei era să meargă la biserica papistașă să bea cafea cu părinții franciscani, de la cari, vorbind *„franțește"*, putea afla mai ușor decât de la boierii moldoveni, oricât de veliți o fi fost ei, ce se mai petrece în *„Europa"*.
Așa își duse el traiul acolo, doi ani încheiați. In Ianuarie 1769 liniștea aceasta se strică. Dragomanul Porții *Niculachi Suțu* — care era fratele cumnatului Mihai, cel ce ținea pe *Sevastia Callimaki* — ceruse de la *Vodă Grigore* să-i înapoieze niște bani, mulți, pe care-i datora cu prilejul investiturei domniei de-a doua. Intrucât Grigore Callimaki primise de la Poartă câteva sute de pungi pentru aprovizionarea armatei turcești [1]), dragomanul cerea să i se plătească datoria din banii aceștia. Cum cererea unui dragoman influent este aproape o poruncă, Grigore Vodă se supuse și trimise pe frate-său Alexandru la Țarigrad să plătească lui *Șuțu* pungile de galbeni ce-i datora.
Ajuns în Constantinopol, la părinți, în mijlocul unei vieți cu care era obișnuit de copil și care-i plăcea mai mult decât cea din meleagurile Bahluiului, beizadea Alecu nu vru să se mai întoarcă la Iași. *Nicolae Șuțu* se supără. Ce era să facă Alexandru Callimaki în Țarigradul acela unde se trăgeau toate sforile politicei românești și *„se făceau atâtea lucruri"* spune d. N. Iorga, *„pe care nu se cădea ca el să le știe"*. Alexandru fu deci poftit să se întoarcă la Iași, o poftească care suna a poruncă. Nu era însă el omul care să se supună voinței altora. Văzând stăruințele lui Șuțu, care vru chiar să-l ridice cu deasila din casa lui, el, prin giuvaergiul armean *Tuzoglu*, înaintă o plângere Sultanului, cerând să fie lăsat să rămână la Constantinopol. In *arzul* acela el arăta că epitropia dragomanului Șuțu apăsa greu asupra domniei fratelui său Grigore, aducând drept dovadă, între altele, faptul că-și *„scosese datoria din banii Sultanului"* [2]).
Iată cum s'au petrecut faptele. Iată cum, pentru o răsbunare impotriva lui Șuțu, Alexandru adusese nenorocirea asupra capului fratelui său Grigore. Căci Sultanul nu putu ierta Domnului Moldovei să-și fi plătit datorii personale din banii trimiși pentru aprovizionarea armatei. Greșala aceasta, după care au mai urmat și altele, despre care am mai vorbit, atrase după sine mazilirea lui Grigore Callimaki, aducerea sa la Constantinopol și încarcerarea în închisoarea *Bostangiilor*. Tovarăși de carceră avu Grigore Vodă pe fratesău Alexandru și pe Dragomanul Nicolae Șuțu. Insă, pe când cel dintâiu și cel de-al treilea nu ieșiră de acolo decât pentru a-și ispăși certurile bănești cu tăierea capetelor, beizadea Alexandru avu norocul să scape teafăr din încurcătură și să se întoarcă acasă la bătrânii lui părinți, cari în nenorocirea ce se năpustise asupră-le, avură cel puțin mângâierea de-a putea îmbrățișa măcar pe unul din feciorii lor.
Dacă este adevărat că mai târziu ar fi vrut Alexandru Callimaki să înzestreze pe fiicele fratelui său, și că ele ar fi refuzat să ia bani *„de la cel cu târzii remușcări"*, apoi nepoatele aceste n'au avut dreptate, fiindcă Alexandru, în credința sufletului său, ar fi vrut să ajute pe tatăl lor, nu să-l omoare.
E de presupus că un simțimânt mai adânc omenesc decât acel de a-i plăcea viața la Constantinopol, îndemnase pe Alexandru să nu fi vrut să plece la Iași, în iarna 1769. Simțimântul acesta trebue să fi fost dragostea. Om de 32 de ani acum, el se prinse a iubi pe o domniță trăitoare și ea acolo, pe malul Bosforului, nu departe de casa bătrânilor Callimaki. O chema *Ruxandra* [3]), fiica lui *Scarlat Vodă Ghica*, și era orfană de tată, care-i murise mai acum trei ani, Domn fiind, la București [4]). Acestuia îi urmase în scaun fiul său Alexandru [5]), fratele vitreg al Ruxandrei, dar și acesta, după o scurtă domnie de doi ani, fusese mazilit și se întorsese la Constantinopol. Acum trăiau cu toții în Țarigradul acela dătător de măriri și de căderi — însă nu împreună. Fostul Voevod Alexandru era însurat și avea doi copii, un fiu, *beizadea Grigore*, și o fată, Ruxandra, care va fi Doamna lui *Constantin Vodă Hangerli*. Ei locuiau în casa lor proprie. Pe de altă parte mama acestui Alexandru, Doamna Ruxandra, cea din urmă nevastă a lui *Scarlat Vodă Ghica*, locuia cu numeroșii ei copii (cinci la număr) în casele mortului Voevod. Și înfârșit, acolo la *Curù-Cișmè*, locuia o fostă soție despărțită a lui *Sacrlat Ghica, Eufrosina*, nepoata de soră a lui *Cinchi* și a Doamnei *Pulcheria Mavrocordat*. Aceasta era mama Domniței Ruxanda Ghica. Bogate nu par a fi fost ele, însă trebue să fi fost două femei de treabă, care plăcură și bătrânilor Callimaki și fiului Alexandru.
Scurtă vreme după tragedia arătată mai sus — decapitarea lui Grigore Vodă Callimaki — beizadea Alexandru ceru pe Domnița Ruxandra în căsătorie. Nunta se pare a fi avut loc în 1770, iar zestrea pe care o aducea tânăra mireasă era de 25.000 lei — în aur bineînțeles și în valuta de atunci, dar totuș puțin lucru pentru o fată și soră de Domni. Soțul ei avea însă o casă de țară într'una din frumoasele insule *Pirnkipo* — *la Halki* — și i-o dărui ei în semn de mare dragoste ce-i purta și-i va purta până la sfârșitul vieții lor. Ruxanda vându în curând acea casă, iar cu banii ce luă pe ea își făcu un foișor *„o villă"* la *Therapia*, pentru a-și avea pe malul Bosforului colțul ei anume și să nu fie nevoită să locuiască cu socrii ei, cari, deși oameni foarte de treabă erau și foarte bătrâni. De! noră și soacră sub acelaș acoperiș — mai bine nu!

1) Vezi „Realitatea Ilustrată" No. 388 din 30 Iulie crt.
2) N. Iorga. Viața lui Alexandru Vodă Callimaki, p. 6.
3) Nu Elena, cum o arată geneologiști nedocumentați (vezi în Nicolae Șuțu: Memorii. Doamna Ruxandra era bunica lui).
4) Este îngropat în biserica Sf. Spiridon Nou.
5) 1766—68. El era socrul lui Constantin Vodă Hangerli.

Acolo, la Therapia deci, trăiră noii căsătoriţi, zece ani încheiaţi. Acolo se născură cei patru copii, pe cari li-i dăruiră Dumnezeu : *Scarlat, Ion, Ralù* şi *Eufrosina.* Aceste numiri sunt caracteristice pentru obiceiurile acelor vremuri, cu reminiscenţe de altfel încă în zilele noastre. Pe părinţii Ruxandei Ghica îi chemase Scarlat şi Eufrosina, pe ai lui Alexandru Callimaki, Ion şi Ralù ; copii fură deci botezaţi după numele celor patru bunici.

Cea mai mare din fete — şi din copii — Ralu, născută în 1771, se mărită aproape copilă cu beizadea *Constantin Ipsilanti*, fiul lui Vodă Alexandru — acel nebunatic de Constantin, care în tinereţele sale fugise împreună cu frate-său de la Bucureşti la Viena, pricinuind astfel mazilirea tatălui său [6]). Dar curând după nuntă, care trebue să fi avut loc în 1785, când avea vre-o 14 ani, ea muri, lăsând în 1788 un văduv care se va mângâia uşor, şi un copil, *Elena*, de care vor avea grijă bunicii.

Cealaltă fată, Eufrosina, mult mai mică, se va mărita abia 10 ani mai târziu, în 1795, cu *Alexandru Şuţu*, fiul fostului Dragoman Niculai, cel din pricina căruia murise Vodă Grigore Callimaki şi care de altfel murise împreună cu el. Prin această însoţire se încheia deci o veche ură de familie, care adusese groaznice jertfe şi capete tăiate. Dar după cum spune prea frumos domnul Iorga: *„după morţi, murise şi amintirea simţimintelor ce-i însufleţiseră"*. Această Domniţă Eufrosina *„la plus vertueuse des femmes"* va fi la rândul ei Doamnă, şi o vom mai întâlni la domnia soţului ei Alexandru Şuţu.

Inscripţia şi stema lui Alexandru Calimah Vodă, deasupra porţii Curţii din Sărărie

Fiii Scarlat şi Ion erau deocamdată încă doi puşti, pe care-i învăţa carte dascălul francez *Jean-Baptiste Trécourt.* Beizadea Alecu ţinea ca fiii săi să aibă cel puţin cultura pe care o avea el. De altfel aşa şi fu.

Ruxanda Callimaki multă vreme nu avu parte să se vadă Doamnă. Îi trecură soţului înainte şi cumnatul *Mihai Şuţu* şi cumnatul *Alexandru Mavrocordat* (bărbaţii surorilor sale *Sevastiţa* şi *Marioara)*, perindându-se amândoi, scurt timp, în scaunul Moldovei. Dar nu trebue crezut că fiul Voevodului Ion şi fratele Voevodului Grigore era un om lipsit de ambiţie. Dacă nu ajunsese încă la mult râvnita domnie a Moldovei, pricina era numai că nu avusese noroc. Abia în 1785, la o vârstă de 48 de ani, ajunge el a fi Dragomanul Porţii. Din ziua aceea calea domniei îi era deschisă.

Intre timp murise însfârşit tatăl său, bătrânul de 90 de ani Ion Callimaki, în anul de la Mântuitorul 1780. Cum văduva acestuia, Doamna Raliţă, porni atunci în Moldova să se călugărească, cum fratele Grigore Vodă era mort de 11 ani, beizadea Alexandru moşteni el casa dela Curù-Cismè, în care se şi mută, împreună cu Ruxandra şi cu copiii lor. Foişorul de la Therapia, rămase *„o casă de ţară"*, unde mai mergeau doar vara, din când în când, pentru a fi mai aproape, în timpurile călduroase, de vânturile Mării Negre.

Insfârşit, zece ani abia, după ce fusese numit Dragoman, ajunse Alexandru Callimaki şi Domn. La 26 Mai 1795 îmbrăcă cuca, sărută piciorul Sultanului, ascultă Liturghia la Patriarhie şi porni cu alai acasă, unde i se aduse tuiurile. La 1 Iunie, cufundat până în gât în datoriile ce trebuise să le facă, îşi luă soţia şi copiii şi porni, pe mare, spre Moldova. La 28 Iunie, seara, era la Galaţi, de unde pleacă *„incognito"* spre Iaşi, unde se strecură fără alai *„întovărăşit de un roi de amintiri dureroase, în acest vechi lăcaş al petrecerilor sale, care-l primi cu o bucurie înduioşată"*[7]). El înlocuia în scaunul ţării pe cumnatul Mihai Şuţu, care pleca din Iaşi cu o avere de 15 milioane de piaştri *„sans avoir été du tout regrété par le peuple"* [8]). Credem bine !

Agentul austriac *Timoni* scria ministrului său *Thugut* (la 18 August 1795) că *„si ce prince avait autant d'énergie que de bonhommie, on aurait tout lieu d'espérer un prompt arrangement des affaires, mais faible, soupçonneux et indécis... il hésite de prendre une résolution ferme"*[9]). Vorbele aceste priviau afacerile Bucovinei, de graniţă şi de bunuri, care 18 ani după răpirea ei de către Austria nu erau încă lichidate. Dar ele trebue să fi caracterizat destul de bine pe noul Voevod de 58 de ani, făcându-ne să înţelegem pentru ce ajunce bun Fanariot.

sese el atât de târziu la ultima treaptă a onorurilor, râvnite de ori-

Curtea acestui Voevod fu destul de morocănoasă şi nu se asemăna de loc cu ceeace fusese pe vremea tatălui său, cu 38 de ani în urmă, când era el însuşi un flăcău de 18 ani. Doamna Ruxanda era o femee de peste 40 de ani, care mai avusese şi nenorocirea de a-şi pierde pe fata ei mai mare, Ralu Ipsilanti. Cealaltă fată, Eufrosina, măritată de curând cu Şuţu, rămăsese la Constantinopol, iar fiul Scarlat, băiat de vre-o 23 de ani, era şi el om aşezat, însurat (cu *Domniţa Smaranda* a lui *Nicolae Vodă Mavrogheni)* şi fără mare dorinţa de viaţă sgomotoasă şi de nechibzuite petreceri. Rămânea tânăra beizadea Ion, care ar fi putut şi ar fi trebuit să facă să răsune odăile vechii curţi domneşti de râsetul său copilăresc; însă băiatul acesta pare a fi avut o fire închisă şi ştearsă. Hotărît, viaţa aceasta de la curtea celui de-al treilea Domn Callimaki nu era de invidiat.

De altfel Domnul pierdu repede din popularitatea sa, fiindcă, pentru a-şi plăti datoriile, puse, ca toţi înaintaşii săi, biruri grele pe ţară. Ba mai mult, el învià din nou darea *vădrăritului*, cea desfiinţată de frate-său Grigore, ceeace aduse asupra-i un blestem obştesc, pe care bătrânul Voevod îl va purta multă vreme în cap şi în suflet. Se mai ivi şi o groaznică ciumă în Iaşi, care, deşi nu era Domnul întru nimic vinovat de ea, mai adăogă la nepopularitatea sa.

Dar o notă cu totul duioasă în viaţa acestui om, fu nemărginita dragoste ce-o purta tovarăşii sale de bucurii şi dureri, Doamnei Ruxanda. Ca şi tatăl său, care-şi iubise atât de mult pe straşnica lui Raliţa, Vodă Alexandru se arată până la sfârşitul vieţei sale cel mai credincios şi mai iubitor dintre soţi.

In 1799, după abia patru ani de domnie, având şi el acum 62 de ani, Vodă Alexandru găsi cu cale că e mai cuminte să se lepede de toate măririle lumii şi să se întoarcă liniştit la casa din Constantinopol, să-şi isprăvească acolo cu Ruxanda lui o viaţă din care, în măsura puterilor sale, storsese tot ce putuse. Poate mai trăsese în cumpana acestui gând şi groaza ce avea de toţi banii care trebuiau daţi pentru reînoirea domniei. La 18 Octombrie 1798 el trimisese la Poartă 700 de pungi ce i se ceruse, în Decembrie acelaş an Turcii mai voiau alte 500 de pungi, 1000 de oi şi 20.000 de kilograme de fructe, iar în primăvara următoare i s'ar mai fi cerut şi alţi bani, căci îl aflăm atunci pe Callimaki scos din fire şi cerând el însuşi mazilirea sa. La 22 Martie 1799 sosi de la Poartă firmanul de înlocuire a Voevodului Alexandru prin fostul său ginere Ipsilanti. Lucrurile se petrecură deci *„în familie"*, iar firmanul de mazilire era plin de laude la adresa credinciosului Voevod înlocuit, care din cauza bătrâneţelor ceruse el însuşi lucrul acesta *„und die Hohe Pforte, obgleich ungern, den Umstand eingewilliget, weil der Fürst wegen schwecher Gesundheit diese Würde ferner begleiten zu können sich ausser Stand fühle". (Schilling către Thugut)* [10]).

Această grozavă schimbare a bătrâneţelor nu-l împiedecară să mai trăiască 22 de ani.

Retraşi amândoi la Constantinopol, Alexandru şi Ruxanda se bucurară acum de un trai poate mai fericit decât cel dinainte. Pe când fiul lor Scarlat era de câţiva ani dragoman al Flotei, celalt fiu, Ion, fu numit, în 1801, mare dragoman al Porţii, iar ginerele Alexandru Şuţu căpătă, în acelaş an, domnia Moldovei, făcând astfel din fata lor Eufrosina o Doamnă, la rândul ei.

Cu doi ani înainte, în Octombrie 1799, Doamna Ruxanda botezase pe nepoţica ei *Ralu*; al treilea copil al fiicei sale. Iar acum, vestea că această fată era Doamnă a Moldovei, umplură pe bătrâni de bucurie. Fostul Voevod Alexandru scria la 8 Iulie 1801, *vel vorniciului Vasile Ruset* la Iaşi: *„Am aflat cu plăcere despre domnia ce s'a dat, într'un ceas bun, prea strălucitului şi celui ca un fiu dorit nouă ginere..."*. Scrisoarea e grecească şi se isprăveşte familiar şi frumos cu aceste cuvinte: *„Află Domnia-ta că pentru aplecarea binevoitoare şi iubirea ce avem pentru d-ta, ne bucurăm primind scrisorile-ţi, pe care să nu lipseşti a ni le hărăzi necontenit, dându-ne ştire despre buna-ţi sănătate. Şi anii Domniei tale să fie de la Dumnezeu mulţi şi cucernici"*. Iar iscălitura este: *„Al d-tale rob gata la toată slujba, Alexandru Callimaki Voevod"*. Cu patru ani în urmă, în Septembrie 1797, Domn fiind, el scria baronului *d'Herbert* pentru a-şi recomanda pe secretarul *Trécourt*, şi iscălia şi atunci: *„J'ai l'honneur le baron, votre très humble et très obéisant serviteur"* [11]). *Rob* şi *servitor* iată cuvinte pe care voevozii din veacurile trecute nu le-ar fi scris unor boieri, sau unor străini!

Ducând astfel o viaţă liniştită în bătrâneasca lor casă, înconjuraţi de rude şi prieteni, toţi numai prea înălţate feţe de foşti voevozi, foste Doamne, beizadele şi Domniţe, Alexandru şi Ruxanda se gândiră că *„întrucât moartea, de la strămoşul nostru Adam până la sfârşitul veacurilor, vine la vreme necunoscută asupra întregului neam omenesc, dela porunca dumnezeească: pământ eşti şi în pământ te vei întoarce"* ar fi deci bine să orânduiască averea lor, pentru ca atunci când îi va găsi şi pe ei nemiloasa moarte, să nu aibă copiii lor a se certa între ei, pentru bani, sau case, sau scule.

Şi astfel, într'o zi friguroasă de iarnă, la 10 Ianuar 1810, adunându-se cu toţii împrejurul mangalului, fostul Voevod Alexandru Callimaki dictă fiului său Ion voinţa lui cea de pe urmă. El avea 73 de ani, om încă verde care putea nădăjdui să trăiască până la vârsta de 90 de ani, ca tatăl său, poate chiar până la 100, ca unchiul său mitropolitul *Gavril;* căci pe neamul acesta de voinici orheieni, oameni înalţi, spătoşi şi sănătoşi, care astfel au rămas până în ziua de azi., îl dăruise Dumnezeu cu o lungime de viaţă, care părea a nu putea fi curmată decât doar de sabia sau de ştreangul păgânului.

6) Constantin Ipsilanti fugise de acasă tocmai pentru a nu fi silit să facă această căsătorie cu Radu Callimaki. La întoarceera sa din Viena, căsătoria avu totuş loc. (Amănunte la domnia lui Alexandru Ipsilanti şi la a sa).

7) N. Iorga. Ibid. p. 9.

8) „Fără să fie câtuş de puţin regretat de popor".

9) Timoni către Thugut, în Documentele familiei Call. I. 42.

9) „Dacă acest principe ar avea tot atâta energie câtă omenie, am putea nădăjdui că toate lucrurile se vor îndrepta, dar slab, bănuitor şi nehotărît... el şovăie oridecâteori e nevoe să ia o măsură".

ce bun Fanariot.

10) „Iar Inalta Poartă, deşi cu părere de rău, încuviinţă schimbarea, căci principele nu se simţea în stare — din pricina sănătăţii subrede — să mai ducă această povară".

11) „Rămân, cu perfectă consideraţie, domnule baron, al d-voastră prea umil şi prea supus serv.".

Oricum, măsurile trebuiau luate la vreme şi Vodă Alexandru puse pe fiul său să aşterne pe hârtie duioasele cuvinte că *„in frumoasa şi bogata bătrâneţe a strămoşilor neamului nostru, copii ai unor copii plăcuţi lui Dumnezeu, ei şi-au făcut cu toţii, după credinţă, diată"*... şi deci face şi el pe-a lui *„ţinându-se pe poruncile dumnezeeşti ale Celui care-a unit pe toţi şi pe toate în iubire, Mântuitorul nostru Iisus Christos"*.

Ce urîte sunt testamentele de azi, călăuzite de litera moartă a Codului Civil, faţă de diatele bătrânilor, pentru cari cuvântul lui Dumnezeu trecea înaintea scripturilor omeneşti.

Pătruns — poate numai la bătrâneţe — de duhul celor Sfinte, Alexandru Callimaki lasă multe daruri la biserici şi la mânăstiri *„căci aceasta nu este numai potrivit cu legile ce se cuprind în Institutele împărăteşti, ci mai mult încă, potrivit cu legea din Evanghelia Domnului nostru... Deci noi, în viaţă, după putere, Il facem moştenitor nouă (pe Iisus Christos), astfel socotind că şi după moartea noastră, prea iubita noastră Doamnă şi copiii noştri, vor face moştenitor pe Acela care ne-a dat fiinţă şi viaţa şi averea"*...

Trecând însfârşit la ai săi, Domnul hotărăşte că *„oricâte lucruri s'ar găsi strânse în bani la sfârşitul vieţii mele, sau fie diamante, arginturi, stofe sau haine, toate să le impartă Doamna deopotrivă la cei trei iubiţi copii ai noştri: Scarlat Voevod, beizadea Ion şi înălţata Doamnă Eufrosina"*. Cât despre soţia lui *„Prea iubita noastră Doamnă Ruxanda"* ea rămâne moştenitoarea caselor de la Curù-Cişmè şi de la Therapia, împreună cu toate mobilele, şi *„osebit să i se dea înapoi zestrea de 25.000 lei"*. După ce mai hotărăşte să se dea şi nepoatei lor de fiică, Elena Ipsilanti 7.500 de lei, pentruca împreună cu cei 12.500 lei ce primisese fiica lor Ralu, să se împlinească suma de lei 20.000 — apoi închee diata zicând: *„să fie copiii mei întotdeauna supuşi şi ascultători la toate îndemnurile şi la voinţa prea iubitei noastre Doamne şi a lor prea iubitoare mamă, precum cere datoria fiiască, şi aceasta până la cea mai adâncă bătrâneţe a ei"*.

Doamna Ruxandra, care avea şi ea cam la vre-o 70 de ani, şi care n'ar fi dorit să supravieţuiască pe soţul ei, se întristă auzind vorbele aceste cum curg din gura bărbatului ei, şi se apucă să scrie sub iscălitura acestuia: *„Eu, citind diata de faţă, pusă în scris şi pecetluită, mă rog din tot sufletul şi din toată inima către Dumnezeu ca să se milostivească de mine şi să mă aşeze împreună cu toţi păcătoşii ce s'au pocăit... iar dacă, pentru multele mele greşeli, n'ar asculta Domnul această rugă fierbinte a mea şi ar lua la Sine, înainte de mine, pe Domnul şi stăpânul meu, nu pot decât să mă închin voinţei Lui celei prea sfinte, şi iată iscălesc cu înseşi a mea mână, şi pecetluiesc cu pecetea mea, Ruxandra Doamna întăresc"*.

Dumnezeu nu ascultă. Voia lui nepătrunsă imparte bunuri şi le scoate.

Se mai trec zece ani. In scaunul Moldovei se urcă fiul *Scarlat* (1812—19) [12]) şi într'al Munteniei ginerele *Alexandru* (1849—21). Fericirea bătrânilor pare a nu mai avea sfârşit. Ii mai întâlnim în documentele timpului, pe Doamna Ruxanda botezând pe încă una din nepoatele sale, *Maria Şuţu*, la 22 August 1817, iar pe Vodă Alexandru cerând de la Patriarhul din Constantinopol să fie iertat de acel foarte vechi păcat ce făcuse pe când era Domn în Moldova, de-a fi reînfiinţat darea vădrăritului. Pentru a căpăta deslegarea, el arătă că din banii luaţi a făcut un spital şi a cumpărat case pentru locuinţa consulilor străini!! Patriarhul desleagă, sufletul se uşurează... şi totul merge frumos înainte, până la catastrofa finală, deslănţuită de fapt de strănepotul *Alexandru Ipsilanti*, fiul fetei lor.

Revoluţia din 1821 — răsboiul sfânt al Grecilor — aduce, una după alta, moartea tuturor. Ginerele *Alexandru Şuţu* se stânge în scaun, la Bucureşti, de inimă rea. Fiul Ion, împreună cu mulţi din Grecii răsvrătiţi, e surghinuit la *Cesarea* în *Siria*, unde i se tae capul. Scarlat Voevod, exilat la *Boli*, când aude de moartea fratelui său, cade din picioare, mort la pământ.

Rămân bătrânii în viaţă, el de 84 de ani, ea de vreo 80. Ce mai căutau pe pământ ?

Aproape orb, bătrânul Callimaki fu aruncat şi el în temniţă. Averea îi fu toată confiscată şi Doamna Ruxanda fu dată afară din casa ei, pe drumuri, la vârsta ce avea.

Câtă mărire, câte nădejdii în viitorul neamului, ce vorbe frumoase în cuvioase diate, pentru a sfârşi astfel !

Fostul Voevod Alexandru fu scos curând din închisoare şi lăsat, de gât cu bătrâna lui, să cerşească pe străzile Stambulului... *„réduit à mendier son pain quotidien"* spune, în Memoriile sale, nepotul lor de fată Nicolae Şuţu.

Şi în sfârşit îi fu milă şi lui Dumnezeu, de le luă viaţa la amândoi, în acelaş an de groază 1821.

Pământ sunteţi şi pământ vă veţi face... copiii unor copii plăcuţi lui Dumnezeu.

---

12) El mai fusese, foarte scurtă vreme, Domn al Moldovei şi în 1806; pentru aceasta îl numeşte tatăl său în diată „Scarlat Voevod".

EXPOZIŢIA NAŢIONALĂ CANINĂ

Un succes desăvârşit a obţinut în Capitală Expoziiţa Naţională Canină, sub înaltul patronaj al Regelui Carol, organizată de „Asociaţia Proprietarilor de câini de rasă din România". Expoziţia a avut loc pe terenul Arenei Coloseum şi a fost vizitată de un public imens care a admirat exemplarele superbe de animale expuse.

Dr. Lt.-Col. Al Panu

Lt.-Col. Traian Tetrat

Iniţiativa Expoziţiei revine d-lui dr. locot. col. Alexandru Panu, un harnic şi devotat luptător pentru ameliorarea rassei canine la noi. D. dr. locot. col. Panu este şi preşedintele „Asociaţiei".

Comisariatul Expoziţiei a fost deţinut de d. locot. col. Traian Tetrat. S'au acordat numeroase distincţiuni pentru cele mai frumoase şi interesante exemplare de câini expuşi.

La 4 Iunie 1934 Regele George al Angliei a împlinit 69 ani. In fotografia noastră îl vedem pe El şi pe cei doi fii ai săi venind la parada corpului de gardă. Dela stânga la dreapta: Prinţul de Wales, Regele George al V-lea şi Ducele de York.

UN REPORTER IN LUMEA CAPETELOR INCORONATE

(Fréderic—Ernest—Albert)

Regele Regatului-Unit al Marei Britanii şi Irlandei, al dominioanelor de dincolo de mare. Impărat al Indiilor, Majestate Regală şi Imperială.

IN dimineaţ zilei de 9 Maiu 1910, la Londra, în piaţa palatului St. James, se desfăşura o ceremonie dintre cele mai grandioase: în bubuitul tunurilor, în acordurile însufleţite ale imnului naţional, în prezenţa unei mulţimi imense, a înalţilor demnitari îmbrăcaţi în costume arhaice şi a Gărzii în ţinută de paradă, se da citire manifestului prin care se vestia ţării suirea pe tron a regelui George V.

„In consecinţă... — astfel încheia textul majestuos — *noi proclamăm că înaltul şi prea puternicul principe George-Fréderic-Ernest-Albert, dată fiind încetarea din viaţă a suveranului nostru de fericită memorie, a devenit prin graţia lui Dumnezeu şi în conformitate cu legea, Domnitorul nostru George V, regele regatului unit al Marei Britanii şi Irlanda, al dominioanelor britanice de dincolo de mare, apărător al religiei, împărat al Indiilor, iar noi toţi supuşii săi îi jurăm devotament şi respect. Ne rugăm Creatorului, prin voinţa căruia domnesc suveranii şi suveranele, să-i hărăzească regelui nostru George V o domnie lungă, rodnică şi fericită".*

Discretă, familia regală urmăreşte ceremonia prin ferestrele palatului *Marlborough House...*

... Au trecut de atunci douăzeci de ani... Intr'o seară din Decembrie 1930, pe esplanada palatului *Buckingham* unde, greu bolnav, regele GeorgeV se sbate între viaţă şi moarte, se strânsese o mulţime enormă şi tăcută, în vreme ce policemenii corecţi, vorbind în şoaptă, abia izbutesc s'o ţie pe loc. Câtă lume elegantă şi câtă sărăcime! Toţi cu aceeaş privire neliniştită, fixează intrarea principală. Dar iată că la ceasurile nouă se afişează ultimul buletin al sănătăţii regelui, şi atunci lumea începe să defileze liniştită, tăcută, asemeni unor convoiuri de pelerini pioşi... Fiecare citeşte şi trece... Manifestare religioasă a unei îngriijorări supreme, înăbuşită cu mândrie!

Imnul naţional, *God save the King!* ce se execută în teatre, circuri şi music-halluri, stârneşte lacrimile spectatorilor, deobicei atât de flegmatici...

Şi totuş, după scurgerea acestor douăzeci de ani, câte vijelii revoluţionare, câte tronuri prăbuşite, câte dinastii milenare stinse! Chiar în această bătrână Anglie, evoluţia politică şi socială egalează cu un fel de turburare a spiritelor.

Disraeli spunea odată: *„menirea gentlemenilor este de a fi şefi; dacă nu sunt, existenţa lor nu mai are nici un rost".* Actualmente, lordul *Kenwarthy*, membru al Parlamentului, constată că în Anglia industrială modernă, în ceea ce-i priveşte pe gentlemeni, poporul muncitor nu simte nevoe nici de îndrumările şi nici chiar de existenţa lor.

Un alt bărbat politic zugrăveşte această stare de lucruri în culori mai puţin sumbre, dar tot cu atâta claritate: *„Ce-ar fi gândit oamenii de stat englezi din veacul al XIX-lea, chiar acei cari se considerau părtaşi ai democraţiei, despre un guvern ai cărui membri, în majoritatea lor, s'au născut şi au crescut în mediul muncitoresc, cari şi-au istovit braţele în truda pentru câştigarea vieţii şi au rămas slujitori salariaţi ai organzaţiilor proletare? Grey, Russel, Bright, Campbell-Baenfman, ar fi socotit aceste urmări ale sufragiului universal de necrezut şi ameninţătoare pentru binele patriei".*

TRONUL ŞI MAJORITATEA

Nu trebue uitat că guvernul travailist constituit în 1924 de *Mac Donald* a fost, dela 1801 încoace, primul cabinet care nu număra printre membrii săi nici un fost elev al şcoalei din *Eton*, vestitul colegiu aristocratic, pepiniera oamenilor de stat englezi. Până aci, diploma universitară şi cunoaşterea limbei elene erau socotite ca indispensabile aceluia care-ar fi râvnit înaltele funcţii guvernamentale. Şi cu mluxul de la Eton puteau să şi-l ofere numai fiii nobililor, numai lor li se recunoştea meritul de-a fi investiţi cu supremele responsabilităţi.

Iată de ce, vreme de un secol, puterea guvernamentală a fost în Anglia un fel de afacere de familie.

Cineva, ca să urmeze o carieră politică, trebuia să se fi născut în sânul aristocraţiei şi, după ce trecuse pe la Eton, să fi cpătat o diplomă la Oxford sau Cambridge. De altminteri, erau oarecari gradaţii: locoul întâi îl deţinea Oxford şi, în Oxford, colegiul *Christcurch.* Profesorul *Laschi* ne arată că din 306 personagii care-au ocupat postul de ministru între 1801 şi 1924, 118 îşi făcuseră studiile la Oxford, din cari două treimi la Christcurch, şi numai 81 la Cambridge.

Şi iată că revoluţia paşnică aduce portofoliile unor bărbaţi, cari până eri erau mineri sau păstori. In Camera Comunelor, care se

Regele George al Angliei înmânând o cupă căpitanului echipei învingătoare, la foot-ball.

Regele Angliei decorând o soră de caritate.

tărît să creieze sute de noi *pairi* de Anglia, ca să sfărâme rezistența Camerei Lorzilor.
In fond, însuș tronul se sprijină pe voința majoritară. Conform Constituției, el este o moștenire, nu prin grația lui Dumnezeu, ci fiindcă astfel vor statutele.
Parlamentul îi cere regelui să fie păzitorul religiei reformate, îi fixează lista civilă și, la nevoe, decretează regența. Ori cât de pompos ar fi manifestul, în principiu, Parlamentul are drept să acorde coroana sau s'o retragă. Cele două Camere, căzând de acord, ar fi de-ajuns un simplu vot ca să transforme Anglia în republică. Regele împotrivindu-se, ar risca o lovitură de stat, cu sprijinul armatei și al flotei. Nimic nu oprește partidul muncitoresc să trâmbițeze fățiș cuvântul de ordine *„republică”*, într'o țară unde presa nu cunoaște teama delictului de les-majestate.
Și cu toate acestea, nu! *„Tot deprinzându-mă să îndur situația anevoioasă a unui monarh cu puteri limitate, eu mulțumesc lui Dumnezeu că m'a cruțat de povara absolutismului”*, mărturisește George V ambasadorului Statelor-Unite, d. *Walter Edge.*

UN CEREMONIAL SECULAR

Te uimești constatând că acest Parlament democratic păstrează, în formă, prerorogativele regale. S'a descris de multe ori ceremonia deschiderii unei sesiuni parlamentare de către suveran, precum și pompa *„discursului tronului”*. Dar se cunoaște mai pu-

Regele George al Angliei pe drumul dela Read Row din Hyde-Park la Londra.

bucurase multă vreme de reputația de-a fi *„cel mai nobil club din lume”*, se iviră deputați cari disprețuiau cămășile scrobite și manierele nobile. Insfârșit, după o luptă dramatică, ultimul refugiu al drepturilor și privilegiilor gentilomilor, Camera Lorzilor, capitulează la rându-i și ea: cârma puterii nu mai poate să fie încredințată de acum încolo decât unui leader al partidului aparținând de Camera Comunelor.
Ce dramatic episod de istorie constituțională a fost alegerea, de către regele George V, a succesorului lui *Bonar-Law*, prim-ministru decedat în 1923! In luptă se înfățișau doi candidați: lordul *Curzon*, prieten vechiu al familiei regale, strălucit reprezentant al tradiției politice nobiliare și industriașul *Stanley Baldwin*. Simpatiile personale ale regelui merg netăgăduit spre lord, însă unele considerațiuni politice de-o însemnătate covârșitoare, cer ca să fie desemnat un om din sânul Camerei Comunelor, singura suverană în țară. Și regele a făcut apel la Baldwin.
Este aci una din etapele revoluției pașnice; monarhia engleză recunoaște supremația majorității, oricare ar fi ea. *„— Nu mă amestec niciodată în politica guvernelor...”*, a declarat George V unui deputat din partidul muncitoresc. Negreșit, această aparență de supunere constituțională poate să ascundă anumite amărăciuni, cum a fost cazul din 1911 — îl știm grație unei indiscreții a lordului *Crew* — când, după sfatul primului ministru, regele era ho-

Solemnitatea schimbării primarilor la Londra: primarul cel vechi și noul Lordmayor cu soțiile lor, fotografiați după ceremonia „Swearing-In-ului”.

ţin procedeul confirmărei măsurilor legislative, care nu se pot lipsi de aprobarea regală. Secretarul Coroanei întocmeşte un tablou al legilor votate de Parlament (numai titlurile sunt menţionate). Regele, printr'un hrisov semnat de propria-i mână şi sigilat cu pecetea statului, numeşte o comisiune de cinci membri, toţi lorzi, din care face parte şi lordul cancelar. In ziua fixată, aceşti membri, învestmântaţi în mantii de purpură căptuşite cu hermelină, iau loc pe o bancă din Camera Lorzilor, de-asupra tronului. Lordul cancelar declară: *„Majestatea sa a binevoit să încredinţeze lorzilor mai jos numiţi expresia aprobărei regale a actelor legislative elaborate pentru cele două Camere".*
Apoi, un funcţionar al Camerei Lorzilor, în haine de gală, care poartă titlul de *Gentleman Usher of the Black Rod* (portărel cu sceptrul negru) se duce la Camera Comunelor, bate la uşă, intră şi anunţă că Lorzii doresc prezenţa membrilor Comunelor. Atunci, în urma *speakerului,* îmbrăcat în costum arhaic, perucă, ciorapi de mătase şi pantofi cu fundă, şi un *sergeant of arms,* mai mulţi delegaţi pornesc spre Camera Lorzilor, unde ajunşi, rămân în picioare. *Speakerul* salută ceremonios pe membrii comisiunei, cari răspund ridicându-şi tricornurile. Secretarul Camerei dă citire mesajului regal, relativ la numirea Comisiunei şi la auzul numelui său, fiecare îşi scoate pălăria. Urmează un dialog, desgropat parcă dintr'un in-folio antic şi prăfuit.
Pe măsură ce secretarul Coroanei anunţă titlurile legilor, secretarul Parlamentului răspunde printr'o formulă veche, franco-normandă, care variază după caracterul măsurilor.
„Lege asupra sporirii salariilor institutorilor"...
— *Le Roy le veult!* — răspunde secretarul Parlamentului, înclinându-se înaintea Comisiunei.
„Lege asupra prelungirei conductei de gaz în oraşul Manchester".
— *Soit faict comme il le désire".*

Prinţul George al Angliei vorbind cu clownul unui circ din Londra.

O altă solemnitate destul de curioasă are loc în fiecare an, înainte de deschiderea sesiunei, după un ceremonial foarte riguros. Origina ei datează de prin anul 1605, când s'a descoperit conjuraţia lui *Guy Fawkes,* care voia să arunce Parlamentul în aer. De atunci în fiecare an, la data aniversară de 5 Noembrie, doisprezece *yeomen* (soldaţi din garda Turnului) purtând câte o lanternă din veacul al XVII-lea, inspectează întregul edificiu, în căutarea butoaielor cu praf de puşcă pe care le-ar fi aşezat conspiratorii acolo, după care se înfăţişează să raporteze regelui: totul este *all right.* Ei primesc atunci porţia obicinuită: bere şi prăjituri.
Incă ceva: în fiecare seară, către miezul nopţii, când se închide şedinţa, uşierul principal intră în vestibulul adunării şi anunţă cu glas tare: *„Cine se înapoiază acasă?" „Cine se înapoiază acasă?"...* repetă agenţii de serviciu. Această întrebare răsună de-alungul coridoarelor, fumoarelor şi sălilor de lectură. Ea s'a născut pe vremea când oraşelul Westminster era încă despărţit de Londra printr'un drum pustiu şi deputaţii, de teama agresiunilor nocturne, erau nevoiţi să se întoarcă acasă în grupuri şi cu escortă.
Insfârşit, iată un obicei care face bucuria amatorilor de drept constituţional. Parlamentul nu cunoaşte demisia deputaţilor. Cine vrea să renunţe la mandatul său, trebue să recurgă la un procedeu bizar. Faptul de-a fi în solda regelui e incompatibil cu demnitatea parlamentară; or, deputatul în chestiune cere să fie numit administrator al domeniilor forestiere regale. Trei domenii în comitatul *Buckinghamshire* sunt destinate acestui scop. De multă vreme pădurile au dispărut, înlocuite cu câmpii şi parcuri, însă funcţiunea există totuş. E portiţa de ieşire din Parlament. Când se anunţă în jurnalul oficial că cutare membru al Parlamentului primeşte leafă din partea Coroanei, *speakerul* e autorizat să-i primească demisia.
Acum o sută cincizeci de ani Parlamentul a respins cu indignare proectul care tindea să se admită demisia numai printr'o simplă cerere înmânată speakerului.

INCARNAREA UNEI RASE

ceste obiceiuri, repetate cu sfințenie de câteva secole, au sensul i însemnătatea simbolurilor istorice și aproape totdeauna ele a-ată, în ultima instanță, pe rege. Or, să nu credeți că revoluția așnică a Marei Britanii l-a redus pe rege la rangul unui personaj lecorativ. Dimpotrivă, orice micșorare a puterii sale efective e nsoțită de creșterea prestigiului său. Orice nouă îngrădire a utorității sale, pare să consolideze tronul.

N'ar fi de-ajuns, ca să explicăm această contradicție, să reamintim ă familia regală, care odinioară făcea parte din *Internaționala monarhilor*, dela războl încoace a abandonat titlul casei de *Hanovra*, pentru acel de *Windsor*, subliniind astfel origina ei engleză. Atunci dece Canadieni, Australieni, Africani, se alătură sufletește nsularilor când muzica intonează *God save the King?* Dece un gentleman englez, tot așa ca și un biet șomer, se descoperă la uzul acestui imn? Dece la banchete, se stabilește o liniște solemnă, când prezidentul, ridicând paharul, rostește: *„Domnilor, în sănătatea regelui!"*

Pentrucă regele este un simbol.

Epoca noastră însă batjocorește această *„metafizică"*: crucea, chiar pentru un ne-creștin, nu-i oare ceva mai mult decât două bețe încrucișate? Drapelul, nu este el simbolul unei puteri care mișcă sentimentele dincolo de orice rațiune?

Și crucea încârligată în Germania și în Austria? Fasciile la Roma? Ciocanul și secera la Moscova? Apoi decorațiile și insignele sportive? Toate sunt simboluri ale unei acțiuni puternice, aproape magice.

Regele Angliei e pătruns de acest simbolism. Dominioanele britanice sunt credincioase monarhului, nu în virtutea personalității ori a actelor sale, ci pentrucă fiind rege el este reprezentantul rasei și al sângelui lor; el incarnează tradiția, romantismul trecutului și încrederea în viitor.

In teorie, cum am putut să vedem, în Angluia se netezește drumul spre republică. Dar numai în teorie, căci practic, această schimbare de guvernământ ar duce la desmembrarea Imperiului Britanic.

Un scriitor american a remarcat, cu foarte multă dreptate, că existența Angliei depinde de imperiu, a cărui coesiune este ea însăși fixată în florile ce împodobesc coroana regală. Cum să se aleagă un președinte? Își închipue cineva rezultatele votului negrilor africani, ale Hindușilor și ale numeroșilor musulmani presărați prin Orient? Or, tronul-simbol corespunde admirabil menirei sale: diferitele partide ale Imperiului au toată posibilitatea să interpreteze după plac *„ideea tronului"*; *regele Ugandei* și *sultanii Arabiei* îl acceptă pe regele Angliei ca aliat, dar pentru cea dintâi este un suveran, însă pentru ceilalți este un pair. Pentru ***principii din India***, locuitorii ***Nouei Zelande***, cei din ***Canada*** sau ***Africa de Sud***, regele e o ***„concepție"***, de care se slujește fiecare din dominioane în felul său, după propriile-i interese. ***Statul liber al Irlandei*** bate pe monedele sale porci și găini, dar Canada gravează efigia regelui George V.

Concordarea acestor ***„suveranități"*** presărate de-alungul lumei, e o muncă tot atât de complicată pe cât de delicată. O putere, sprijinită la început pe o forță s'a schimbat într'o alta, susținută de opinia publică.

Iată dece miniștrii cabinetelor muncitorești îmbracă haina Curții, când trebue să dejuneze cu Regele la masă.

Cât despre George V, nu numai că el este emblema și incarnarea rasei britanice, ci personalitatea lui atrage simpatia și chiar dragostea. **Iată** o ilustrare:

Intr'o Duminică din Aprilie 1923, la Wimbledon, unde urma să se dispute cupa de foot-ball, stadionul care poate să cuprindă 125.000 de spectatori, a fost asaltat de peste 200.000 de persoane. Imbulzeala și zarva erau de nedescris. Deodată orchestra atacă imnul națion1: regele apăruse în loja sa. Numai decât, freamătul omenesc din stadion amuți și lumea care cu o clipă înainte era în prada unei adevărate turbări, intona *God save the King*, încheind printr'un întreit ***hurrah!***

Or, nu-i era lesne lui George V să păstreze reputația și popularitatea de care se bucurase tatăl lui. *Eduard al VII-lea* era cunoscut pentru manierele-i alese, umorul, predilecția pentru sporturi, curse, box și, înainte de-a se urca pe tron, avusese grija să-și asigure sufragiile unei simpatii solide și universale. Aceeaș atmosferă de adorare il înconjoară pe actualul *prinț de Galles*. George V nu s'a bucurat de ea niciodată. La suirea pe tron era un modest ofițer de marină, căruia îi plăcea să stea în umbră, cu maniere foarte simple, puțin cam timid, dar obișnuit să privească lucrurile și oamenii drept în față, păzitor credincios al tradițiilor britanice. Acestea sunt calitățile ce i-au adus o popularitate pe care războiul cel mare n'a contribuit decât s'o sporească...

SUVERANUL INTIM

Pe când Eduard VII nu-și ascundea plăcerea de-a juca rolul de căpetenie în ceremoniile mari și nu cumpănia deloc cheltuelile, veghind personal ca totul să fie vrednic de-o majestate regală, *George V* se achită conștiincios de latura decorativă a rolului său de monarh, dar în fond el preferă simplitatea vieții de familie. In spatele saloanelor de recepție din palatul Buckingham sau din castelul Windsor, împodobite cu marmură și aurării, se ascund apartamentele particulare, de unde lipsește orice urmă de somptuozitate și etichetă severă.

Contrariu tatălui său, George V preferă societății strălucite bucuriile pașnice ale căminului. Prietenii lui personali sunt foarte puțini la număr. Nici regele nici, regina nu cunosc vreun joc de cărți, dar adoră muzica (compozitorii preferați ai Regelui sunt *Gounod* și *Mendelsohn*). *„Majestatea Sa Regele, prin grația lui Dumnezeu, al Marei Britanii și al dominioanelor de dincolo de mare, Impărat al Indiilor"*, își petrece serile de obicei, în casă, citind cu glas tare câte o biografie sau istorisirea unei călătorii apărută de curând, pe când regina lucrează broderii de mână, pentru operile de binefacere.

O asociație creștină *the Pocket Testament League* (Liga Vechiului Testament de buzunar), întrebând într'o zi pe secretarul particular dacă suveranul citește zilnic Biblia, acesta a răspuns afirmativ; încă din 1881 George V făgăduise acest lucru mamei sale, regina *Alexandra*. Multe din ceasurile acestei vieți pașnice sunt consacrate lucrărilor constituționale ale regelui.

E drept că hotărîrile se iau de către miniștrii, dar semnătura regelui este aceea care mișcă întregul mecanism administrativ.

Cabinetul de lucru al lui George V nu se aseamănă întru nimic cu saloanele solemne și elegante ale monarhilor din veacurile trecute. E mai de grabă biuroul unui bancher, sau al directorului unei case de comerț, înțesat cu dosare, telefoane, dictafoane și alte perfecționări, care economisesc timp și osteneală.

Numai o muncă amănunțită, metodică, îi poate îngădui să țină piept avalanșei de documente ce trebuesc citite și semnate. Nici o scrisoare, oricât de neînsemnată ar fi, nu e neglijată. Tot ce pare vrednic de interes e adus la cunoștința regelui. Măsuri speciale trebue să asigure secretul corespondenței sale. Cheea de aur care deschide biuroul regal n'are duplicat; triate documentele se păstrează într'o cassă de fer specială și nici un servitor n'are drept să pătrundă în cabinet, înainte ca secretarul particular să nu fi distrus conceptele și hârtiile greșite din coș.

Ducele de York la o inspecție militară.

Regele e ajutat la lucru de o erudiție într'adevăr enciclopedică. După spusele specialiștilor, puține persoane l-ar putea egala pe George V, în cunoștințele sale cu privire la cele mai felurite părți din organismul imperiului britanic. Regele, care a văzut foarte multe în călătoriile sale, nu încetează să-și completeze învățătura prin lecturi sau convorbiri cu specialiștii. Nu-i scapă nici un prilej când e vorba să se instruiască. Bucuros, apleacă urechea la orice discuții care ating subiecte sociale, istorice, literare, sportive.

Se spune că prințul George, fiul preferat al familiei regale, se pasiona în tinerețe pentru operile complete ale lui Jules Verne, un dar al augustului său părinte. Regina *Mary*, temându-se ca nu cumva lectura romantică să păgubească lecțiile, orândui cu strictețe ceasurile consacrate acestei exaltări copilărești.

Intr'o zi, la ora când prințul ar fi trebuit să-și facă lecțiile de istorie, regele îl surprinse citind într'ascuns *20.000 leghe sub mări*. George V confiscă numai decât cartea dar, la vederea chipului mâhnit al fiului său, zise: *„— Ți-o voiu înapoia mâine, deoarece astăseară vreau s'o citesc eu"*. Și adause zâmbind: *„Nu-i spune nimic mamei tale!"*...

Ca mulți alți adolescenți și adulți regele se pasionează pentru timbrele poștale. După spusele experților, cele trei sute de albume ale sale conțin nu numai specimenele cele mai rare, dar și

asortimentul cel mai complet de timbre ale coloniilor britanice. Acum câţiva ani, el a cumpărat pentru suma de 15.000.000 lei o colecţie de mărci poştale australiene, care fusese premiată cu medalia de aur la expoziţia filatelică din Melbourne.

Vânător pasionat, George V se bucură de reputaţia unuia din cei mai buni ţintaşi ai Angliei. Ii plac excursiile lungi pe jos, ce le face adeseori pe proprietatea sa din *Sedringham*, îmbrăcat într'un costum simplu de sport şi urmat de câinii favoriţi.

Regina, la rându-i, are o adevărată pasiune pentru dans. Intr'o zi, când cineva se indignase în prezenţa regelui de mezalianţa unui aristocrat scoţian: *„Auzi, să se căsătorească cu o dansatoare!"*, George V, replică ironic: *„Dar şi eu am luat de soţie o dansatoare! Cred chiar că e prima dansatoare din regat!"*

Această frumoasă simplicitate nu-l părăseşte niciodată pe rege. De-asupra patului său e atârnat *Codul* personal, un fel de Biblie a gentilomului:

„Invaţă-mă să respect regulele jocului".

„Invaţă-mă să deosibesc între sentiment şi sentimentalitate, să admir pe unul şi să dispreţuesc pe cealaltă".

„Invaţă-mă să nu aduc şi nici să primesc vreodată laude deşerte".
„Dacă trebue să sufăr, invaţă-mă s'o fac cu inima nobilă care suferă în tăcere".

„Invaţă-mă să câştig, dacă pot, iar dacă nu, invaţă-mă să nu risipesc".

FAMILIA REGALĂ

Astfel trăeşte regele, ca perfect gentilom englez, simplu în principiile, gusturile şi obiceiurile sale.

Acum de curând, nişte date curioase au apărut în presa americană, cu privire la bugetul lui George V. Ele ne arată că scumpetea vieţii nu este un mit pentru monarhi. Ca să-şi restrângă bugetul, regele a fost nevoit să se atingă de capital, refuzând în această perioadă grea, prin care trece toată lumea, sporirea listei sale civile. Se poate spune în această privinţă că dintre toţi suveranii Europei, George V a fost totdeauna cel mai puţin retribuit. El nu primeşte astăzi decât 2.565.000 dolari anual, pe când regele Italiei primeşte 3.910.000; Kaiserul avea 3.850.000, împăratul Austriei 4.708.350, iar ţarul 20.000.000.

Dar, din această sumă de peste două milioane şi jumătate de dolari, 625.000 sunt destinaţi lefurilor personalului Curţei, 315.000 departamentului palatului şi foarte mari sume sunt rezervate pentru pensii, case de retragere ale foştilor servitori regali, opere de binefacere, etc., în aşa fel că lista personală a regelui şi reginei nu trec peste 20.000 lire sterline (astăzi 12.000.000 lei).

In consecinţă, regina, o menajeră foarte pricepută, se întrece, făcând economii. Intr'una din zile, când i se arăta nevoia grabnică de-a se înlocui perdelele uzate ale palatului Buckingham, dânsa refuză: *„E ceva de prisos... Ajunge să le schimbăm pe cele dela faţadă, iar cât despre rest, le vom repara".*

Majestatea Sa învaţă ea însăşi pe cameriste cum să lustruiască mesele.

Ca să apreciem activitatea regelui, e destul să spunem că în cursul vestitelor garden-party, el şi membrii familiei sale au reuşit să salute majoritatea invitaţilor al căror număr se urca la... 6000 şi să adreseze câte-o vorbă fiecăruia. Printre miniştri, înalţi funcţionari, financiari, savanţi, etc., cea mai mare atenţie se dă oaspeţilor veniţi din ţinuturi depărtate, ca Africa de Sud, Canada, Australia, India. Regele e bucuros să-şi împrospăteze amintirile sale de călătorie cu originele interlocutorilor săi. Ceea ce-i îngădue unui locuitor din Noua Zelandă să se ducă în Anglia spunând că *se duce acasă*. A face să încolţească şi să prindă rod în inimele celor mai îndepărtaţi supuşi ai Imperiului Britanic, o dragoste leală de casa britanică, iată sarcina familiei Windsor. Vedeta acestui personal atât de minunat condus este, bine'nţeles, prinţul de Galles. Cât despre ceilalţi membri ai familiei, ei se achită toţi, şi neîntrerupt, de numeroasele lor obligaţii sociale, sportive, naţionale şi filantropice.

Al doilea fiu al lui George V, *ducele de York*, e cel mai ocupat personaj din întreaga familie. Are acum 37 de ani şi e singurul căsătorit dintre fiii regelui. Incă de pe vremea când urma cursurile universităţii din Cambridge, a dovedit aptitudini serioase pentru problemele muncii, ale politicei şi economiei. Excelent sportsman, mecanic amator, aviator diplomat, ducele de York a ştiut să birue timiditatea, care-i una din caracteristicile familiei Windsor, şi să ajungă un orator strălucit. Ca şi tatăl său, el este un *„familist îndrăgostit de propriu-i cămin"* şi casa lui de la *Piccadilly* a fost cea dintâi care să figureze în anuarul Curţii fără denumirea de *„palat"*, ci sub un simplu număr de ordine.

Al treilea fiu al lui George V, *ducele de Gloucheşter*, e vestit mai cu seamă în cercurile sportive. Călăreţ desăvârşit, campion de cricket printre ai săi, ca dansator el poate să înfrunte critica cea mai severă.

Exactitatea şi memoria vizuală caracterizează pe toţi membrii familiei regale. Sunt calităţile lor *„profesionale"*. Iată cum îi defineşte un eminent jurist britanic: *„In public, ei sunt simpli, naturali, fără umbră de morgă, participând cu zel la viaţa poporului în calitate de membri egali ai aceleaşi familii naţionale; se amestecă bucuroşi în existenţa ţării, în munca ei, în comerţul şi distracţiile ei".*

Şi iată concluziile unui observator american: *„Regina Victoria, a consolidat tronul Marei Britanii; Eduard VII a contribuit cu talentul lui să-l facă din ce în ce mai confortabil; George V, conştiincios şi harnic, l-a făcut folositor şi e de prevăzut că prinţul de Galles, va face tronul cel mai popular în istoria monarhiilor".*

Aceeaş idee, eminentul ziarist englez M. Harwin, directorul lui *Observer*, a înfăţişat-o sub o formă constituţională:

„Dece monarhia britanică se bucură de atâta popularitate în lumea întreagă? Pentru că George V şi întreaga familie Windsor au acceptat democraţia în sensul cel mai larg al acestui termen şi s'au consacrat slujirii ei, întocmai cum au făcut pentru ideea Imperiului liber şi unit. Regele George V care lucrează mai puţin după o teorie decât după instinctul său, a desăvârşit evoluţia monarhiei sociale. Majestatea sa, prinţul de Galles şi ducele de York au învăţat să cunoască lumea mai bine decât toţi miniştrii şi leaderii partidelor."

G. R.

MELANCOLIILE UNEI VEDETE văduve +

GLORIA SWANSON

DESPRE CEI PATRU BARBATI AI EI

EI, da! E adevărat: până astăzi am fost măritată de patru ori. Bine 'nțeles, la o asemenea destăinuire, mulți vor surâde, iar alții, poate chiar marea majoritate a acestor cititori, îmi vor arunca sentințe nedrepte și severe... Dar, la urma urmei, ce înseamnă, pentru o femee, să se fi măritat de patru ori? Inseamnă că de patru ori a crezut să găsească fericirea și când colo... s'a înșelat.

Primul bărbat. Aveam atunci șaptesprezece ani și un început de succese promițătoare. Eram cunoscută pe Broadway înainte chiar de-a face parte dintr'o ceată de fete, supranumite baising-girls, angajatele lui Mac Sennet, primul magnat al filmului, producătorul care a descoperit nu numai o mulțime de fete frumoase ca mine, ci și pe Charlie Chaplin, care în mâinile lui deveni Charlot. Un om care merită să fie amintit, nu-i așa?

Atunci l-am cunoscut pe Wallace Beery: un uriaș de treabă, cam violent, însă totdeauna liric; zilnic îmi trimitea scrisorile cele mai înflăcărate de iubire, implorându-mă să-l iau de soț. Nu era nici frumos, nici celebru, nici bogat, însă vedeți, pentru mine era primul pas în cariera matrimonială (pentru o artistă americană de cinematograf, chiar arta de-a se mărita cu... repetiție e o carieră!) Stăruințele lui avură darul să mă induplece.

Wallace Beery
1917—1919

Am devenit așa dar, doamna Wallace Beery, iubindu-l din toată inima și simțindu-mă sigură deoarece — repet — era bun, puternic și sănătos. Dar într'o zi, începui să mă simt mai puțin sigură: devenise gelos. Toată lumea mă învinovăția de cochetărie, dar cum să nu fiu? Nu trebuiam, poate, să ajung o stea? Merse până acolo în cât mă supraveghia, travestit, pe când lucram: zău, purtarea aceasta m'a jignit. I-am spus-o fără înconjur: atunci deveni brutal și purtările-i nesuferite față de mine îmi desvăluiră o lature nouă, ascunsă a acestei firi pe care o cunoscusem prea puțin. Se iviră discuții zilnice, apoi certuri, care-au ținut până la 1 Iunie 1917. In urmă, ne-am despărțit...

Suntem la Crăciun și eu mă bucur de oarecare celebritate. Lucrez cu marele regisor Cecil B. de Mille.

Mă căsătoresc cu Herbert K. Somborn, un evreu foarte bogat din Pasadena, proprietarul lui „Brown Derby", cel mai mare și faimos restaurant din Hollywood. Era un bărbat inteligent, cult și simțitor ca o fată de pension; avea multe legături în lumea financiară și politică, dar mai era și ceea ce se cheamă, „un samsar afurisit".

Insă această calitate a lui, oarecum neplăcută, deși la început înrâurise mult să-mi creieze „succesul", mă desgustă treptat-treptat și am fost nevoită să divorțez cu toate că din unirea noastră se născuse o fetiță încântătoare, pe la sfârșitul lui 1920. Era prea bogat și avea prea multă ambiție de stăpân; iar eu eram deprinsă cu atâta independență!

Herbert K. Somborn
1919—1922

Rămasă singură, am avut prilej să cunosc ecoul amețitor al marilor succese. Mă năpădiră ca o beție neîntreruptă și dulce. Ele au fost cu drept cuvânt „marile iubiri" ale vieții mele. Rivalizau cu Pola Negri. Nu voiam și nici nu mă mai gândiam să mă remărit. In epoca aceea, iubirea mea cunoscu cea mai sentimentală dintre idile: Rudolf Valentino. L-am iubit cu desnădejde și de aceea mi-e cu neputință să-l uit. Dacă n'ar fi murit, lângă el mi-aș fi încheiat viața. Dar soarta a fost neîndurată... La Paris, unde m'am dus numai de cât după această nenorocire, ca să joc Madame Sans Gêne, l-am întâlnit pe Henri de la Falaise. Ne-am căsătorit la 28 Ianuarie 1925. Un nume mare: marchiza Henri le Bailly de la Falaise de la Coudraye!... Ca fizic, soțul meu nu prea se bucura de multă trecere, dar era un parisian adevărat, cu toate calitățile de rafinament ce se atribue acestei denumiri. Căsătoria aceasta a fost pentru mine o consacrare: prin ea dobândii un rang și ea îmi deschise saloanele aristocrației. Dar nu l-am luat de soț din vanitate: îl iubiam, iar el la rându-i isbuti, în scurtă vreme, să se facă iubit de cele două creaturi ale mele. Zic „ale mele" pentrucă în răstimp adoptasem un orfan, ca să-i dau un tovarăș de joc fetiței mele. Dar Henri era tot atât de ușuratec cât și de plăcut. Am spus-o era parisian. Ba încă a fost prea mult și cu toate. Mai ales cu Constance Bennet... Or, fără îndoială că n'aș mai fi putut să sufăr și o rivală...

A. de la Falaise
1925—1930

Din acest moment n'am voit să mai cunosc decât bucuria de-a trăi. Primele două filme sonore Nepoftita și Indiscreta, îmi pecetluiră celebritatea. Aveam mulți bani și n'am scăpat nici un prilej ca să mă distrez: Paris, Biarritz, Coasta de Azur. Toate bucuriile cu putință le-am gustat, în vara anului 1931. Michael Farmer le împărtăși cu mine. Era un bărbat tânăr și frumos; ne-am iubit și căsătoria noastră a avut loc la 16 August 1931, în comitatul Westchester. Apoi, în Statele Unite, am legalizat definitiv unirea noastră. Ca și în alte rânduri, îmi închipuiam că găsisem în sfârșit dorita și mult căutata fericire. Destinul însă îmi rezervase iarăș o desamăgire. Avusei un băețaș. Trecuse doi ani și jumătate fără să lucrez. Trei copii, mama mea, viața noastră, cu tot decorul și fastul rangului câștigat: trebuiau deci mulți bani.

O mare firmă îmi oferi un contract. Michael, gelos din cale-afară, mă îndemnă, ba chiar îmi impuse să-l refuz. Ințelegeți: despărțirea era inevitabilă.

Concluzia? Nu prea e de zâmbit când aflați că am avut patru bărbați...

Acum mă simt și sunt mai mult mamă decât femee. Imi ador creaturile pe care mă duc să le văd deseori în Elveția. Cea mai mare, Gloria, merge pe paisprezece ani: aproape femee. In curând va fi singura mea prietenă.

Mihai Farmer
1931—1934

Când voiu îmbătrâni și numele meu va fi dat uitării, mă voiu mulțumi cu o singură chemare, aceea pe care nimic în lumea aceasta nu poate să mi-o smulgă: Mama !...

Gloria Swanson

O aniversare tragică

La 28 Iunie 1934 se implinesc douăzeci de ani de când la Serajevo au răsunat pocniturile care-au înspăimântat intreaga Europă. Kronprinţul austriac Franz Ferdinand şi soţia sa Sofia, născută contesa Chiotek, au căzut victimele unui atentat politic. Tragedia dela Serajevo a fost preludiul războiului mondial, care-a isbucnit patru săptămâni mai târziu.

Ziua de 28 Iunie va fi în istoria veacului al XX-lea însemnată cu o pată de sânge, pentrucă drumul spre câmpurile de luptă de la Dunăre, dela Marna şi dela Isonzo, dela Mărăşti, dela lacurile Mazuriene şi dela Salonic pornesc toate din Serajewo.

Pentru cei tineri vom reaminti aci intâmplările de atunci: Prinţul moştenitor Franz Ferdinand, impreună cu soţia sa, se afla într'o călătorie în Bosnia. Cu toate preveririle dela Belgrad, nu numai că cei din Viena n'au oprit pe prinţ de-a face călătoria, dar nici n'au luat măsuri de pază pentru siguranţa lui.

In Iunie 1910, când Impăratul Franz Iosef a vizitat Sarajevo, străzile oraşului erau pline de poliţişti în uniformă şi în plus s'au mobilizat două mii de agenţi secreţi. Dar în Iunie 1914 la vizita prinţului moştenitor Franz Ferdinand, s'au refuzat seriviciile poliţiei, sub motiv că armata e suficientă. Greşală cu atât mai mare cu cât vizita era fixată pentru ziua în care se comemora trista bătălie dela Kosowo Polje.

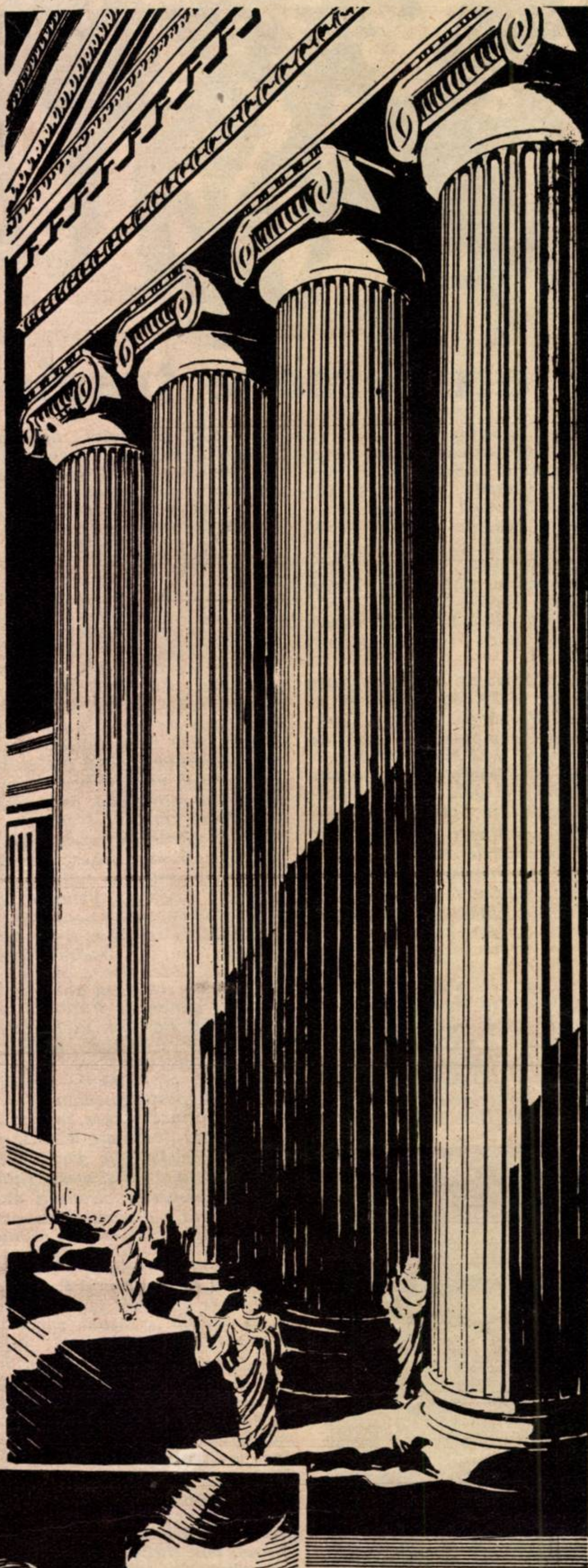
Când prinţul moştenitor trecea în trăsură cu prinţesa spre primărie, au fost aruncate două bombe; prima n'a explodat, iar a doua a rănit pe adjutantul prinţului. Cu toată această întâmplare, tot nu s'au luat măsuri mai bune de pază. Automobilul trecea încet prin mulţimea adunată de ambele părţi ale străzii. Prinţul nu vru să treacă peste cel de-al doilea pod, dela primărie, dupăcum fusese sfătuit, ci ordonă şofeurului să meargă la spitalul în care fusese internat adjutantul său. La colţul străzii se găsia studentul Princip, care rezemându-şi mâna pe umărul unui tovarăş terorist, trase două gloanţe asupra maşinii imperiale. Nu putea greşi, căci victimele trecuseră prea aproape de el. Nici generalul Potiorek, comandantul Bosniei, nici prefectul poliţiei n'au fost pedepsiţi pentru faptul că n'au asigurat destul de bine paza. Imediat după transportarea cadavrelor la conac, Potiorek, care fusese lăsat de pază, luă toate hârtiile pe care le găsise în buzunarele prinţului, apoi eşi şi spuse suitei sale următoarele: „Domnii mei, s'a petrecut o groaznică nenorocire. Totuş omul trebue să mănânce. Să mergem la masă!"

După atentat, în Europa era perfectă linişte. Impăratul Franz Iosef I, care după cât se părea nici nu se gândia la războI, spuse în declaraţiile sale dela 5 Iulie 1914, că acest atentat nu era decât urmarea „fanatismului unui om nebun", şi îşi oficializă intenţia „de-a urma până la ultima suflare drumul care ştia că duce la binele popoarelor mele". Zilele treceau şi pacea continua să domnească. Ministrul de răsboi Krobatin şi comandantul suprem al armatelor, generalul Conrad von Hötzendorf îşi luară concediu de vară, Impăratul Wilhelm plecă pe yachtul său spre nord, şi preşedintele republicei franceze Poincaré plecă la Petersburg. Europa respira uşurată. Dar în aceeaş săptămână în care împăratul Franz Josef făcu declaraţiile de mai sus, avu loc la Potsdam un consiliu de războI, care decise la 14 Iulie ca regatul austro-ungar, care căpătase promisiunea împăratului că va fi păzit contra Rusiei şi Franţei, să trimiată un ultimatum Serbiei.

Zarurile căzuseră.

Participaţi la excursiile „Realităţii Ilustrate"

Intocmai cum *acidul sulfuric*
distruge **marmora,**
tot astfel
aciditatea
(acreala gurei)
distruge **dinții**

Acei oameni, cari deobicei își curăță și își perie dinții regulat, sunt adeseori foarte mirați când constată că dinții lor sunt totuși atinși, că se cariază lent dar sigur. Acești oameni uită că simpla întrebuințare a periei de dinți nu este suficientă, că rolul principal îl are pasta de dinți ale cărei facultăți sunt multiple și dintre care cea mai importantă este combaterea acidității din gură. Mistuirea hranei, fermentarea resturilor de mâncare rămase în gură, între dinți, și aciditatea stomacului, transformă gura Dv. într'o baie de acizi, care distruge cu timpul dinții, întocmai cum baia de acizi puternici distruge marmora sau fierul în câteva ore.

Pasta de dinți Odol neutralizează aciditatea, făcând-o inofensivă — în acest lucru constă secretul superiorității sale.

Puternica reacțiune alcalină a pastei de dinți Odol, combinația fericită a esențelor tari și totuși volatile, protejează dinții prin faptul că neutralizează aciditatea, reducându-i acțiunea distrugătoare la zero. Deci, prin întrebuințarea pastei de dinți Odol, nu aveți numai un mijloc eficace pentru curățirea și albirea dinților, ci și un apărător sigur contra efectului nimicitor al acidității — un protector credincios al sănătății gurei.

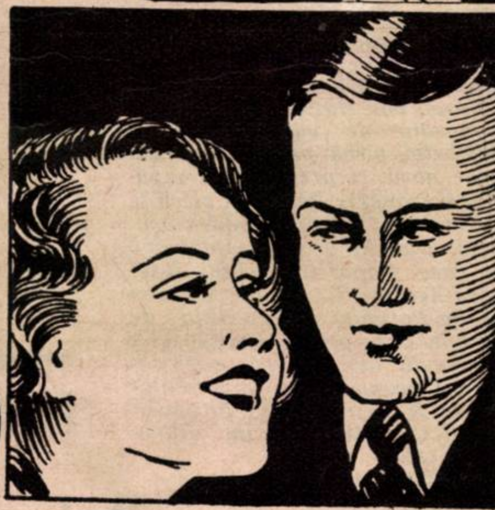
CÂT DE DES? Dacă vă dați seama de primejdia acidității din gură, atunci întrebarea „cât de des" să se întrebuințeze Odol, e de prisos și răspunsul e dela sine înțeles. Fiecare masă, are drept urmare formarea acidității în gură; fiecare sorbitură de apă micșorează efectul alcalin produs de pasta de dinți Odol, efect care, după cum am explicat, combate aciditatea. Așa dar, cine vrea să-și păstreze dinții sănătoși până la sfârșitul vieții, trebuie să întrebuințeze pasta de dinți Odol după fiecare masă. Prețul modest al pastei de dinți Odol permite oricui acest obicei sănătos.

PASTA DE DINȚI

ODOL

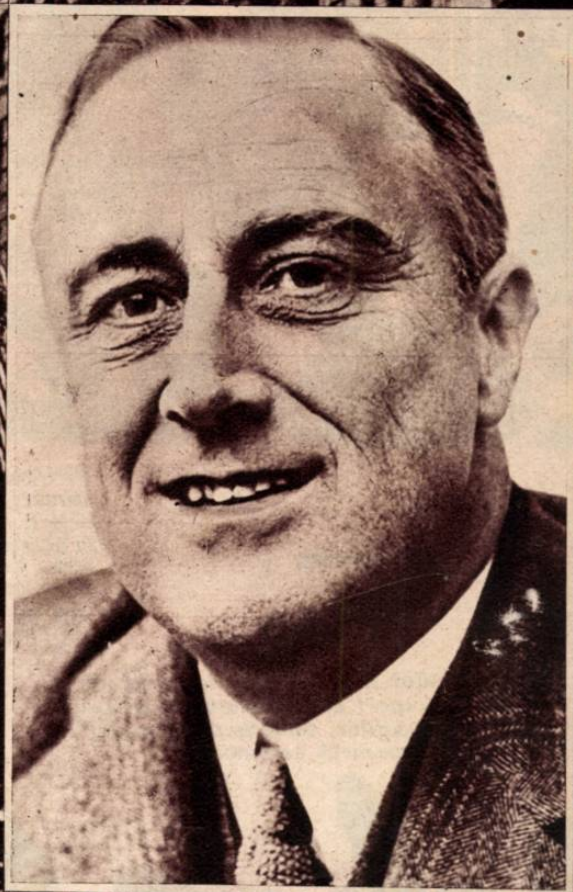

neutralizează
aciditatea
gurei

Când o femeie întrebuințează pasta de dinți Odol, ea poate zâmbi și râde în voie, căci e sigură de farmecul ei!

REALITATEA ilustrată

Bolsevism in USA?

ANUL VIII No 390
15 IULIE 1934

Pe terenul O. N. E. F. au avut loc concursuri sportive, organizate de echipele C. F. R. Voevodul Mihai a asistat la aceste concursuri. In fotografia noastră, Voevodul felicită pe campionul jugoslav la sărituri în înălţime. Alături de Voevod, d. Cezar Mereuţă, directorul general al C. F. R.

La strandul Kiseleff s'a inaugurat terenurile de sport ale Asociaţiei Magistraţilor şi Avocaţilor. Suveranul a asistat la această ceremonie

Actualităţi

Un grup de fete din Satulung, în costumele lor pitoreşti

Partidul poporului a ţinut la Braşov congresul său. Publicăm fotografia care-l înfăţişează pe mareşalul Averescu, împreună cu domnii Papacostea şi Stoian, şeful organizaţiei din Braşov, mergând dela gară în oraş, excortat de juni din Braşov

REALITATEA ILUSTRATĂ

Director: NIC. CONSTANTIN

Apare săptămânal în 32 pagini mari, cu un supliment gratuit de 48 pagini. Un exemplar 10 Lei

PREŢUL ABONAMENTULUI:

PE UN AN . . . . . 400 LEI

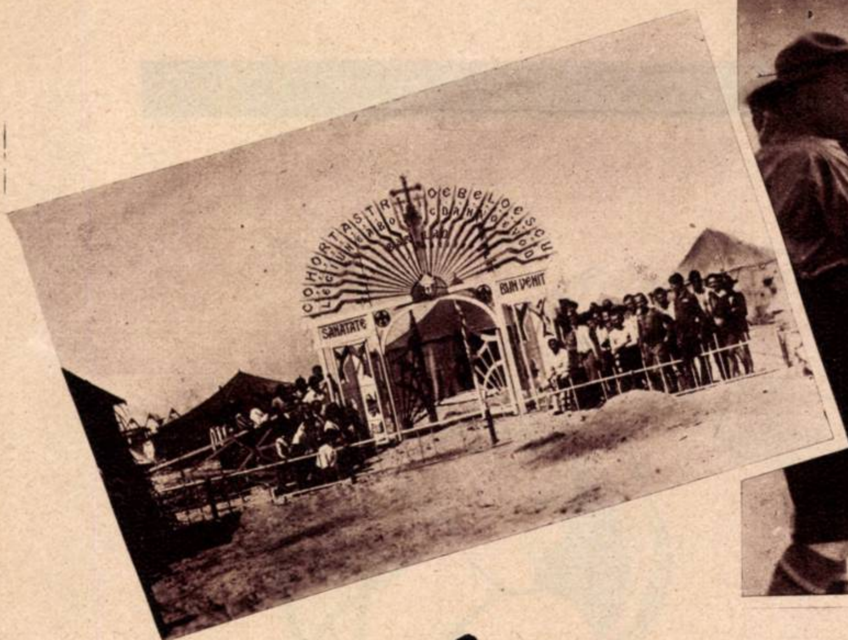
PE ŞASE LUNI . . . . . 200 „

PE TREI LUNI . . . . . 100 „

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA București Str. CONST. MILLE 5-7-9

TELEFON 3-84-30

Imprimată la foto - rotogravură în atelierele „Adeverul" S. A

Jamborea dela MAMAIA

A treia jamboree a cercetaşilor din România, se ţine anul acesta la Mamaia, în luna Iulie. Lucrările pentru aşezarea taberei au început în primele zile ale lunei Iulie, iar deschiderea oficială a Jamboreei, s'a făcut săptămâna trecută. Publicăm în această pagină o serie de fotografii luate la jamboreea dela Mamaia.

De sus în jos:
(dr.) Poarta taberei cercetăşeşti a Bârladului
(st.) Principele Nicolae, care a asistat la deschiderea oficială a jamboreei, se întreţine cu notabiltăţile oraşului Constanţa
Cercetaşii defilează în faţa Prinţului Nicolae
Principele Nicolae şi generalul Manolescu primesc defilarea
(dr.) Vedere generală a taberelor jamboreei dela Mamaia

(Foto Păsculescu-Constanţa)

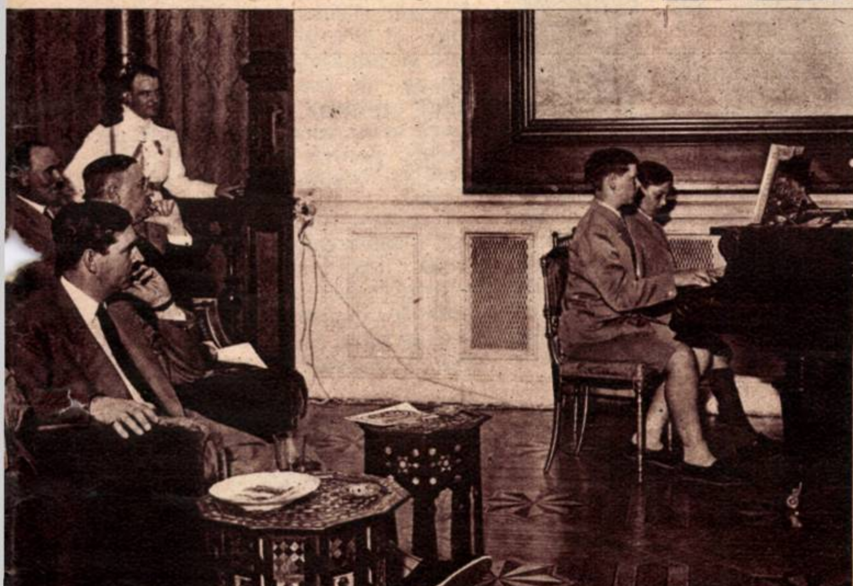
Voevodul Mihai

şi-a încheiat activitatea şco!ară din anul acesta.

Voevodul Mihai şi colegii săi de clasă, şi-au dat examenele de fine de an şi după ce au făcut dovada c'au muncit cu spor în anul acesta — al doilea an de liceu — şi-au încheiat activitatea şcolară printr'o serbare, dată la Palatul Regal. Producţia de fine de an s'a compus dintr'o piesă de teatru scrisă şi executată de Voevodul Mihai şi colegii săi, precum şi din coruri, recitări şi vreo câteva etude executate la piano de Voevod şi unul din colegii săi. După producţie, Voevodul a intrat în vacanţă. Luni Voevodul a plecat la Florenţa, unde va petrece o lună.

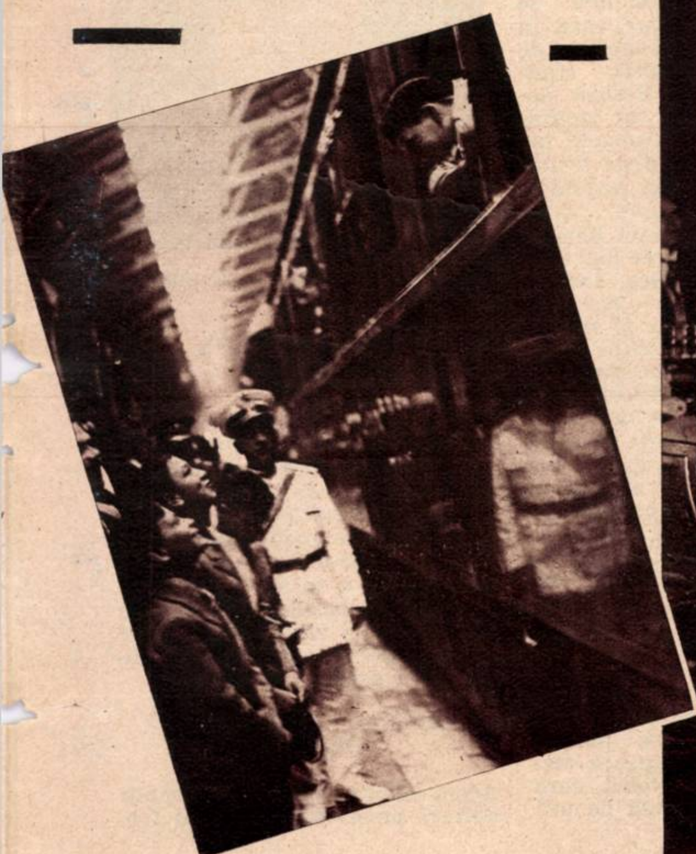

Înfăţişăm în această pagină câteva aspecte dela această serbare:

Două scene din piesa de teatru; Voevodul Mihai şi colegul său executând o bucată la patru mâini; Regele Carol asistând la serbarea de fine de an a Voevodului şi a clasei sale.

Plecarea Voevodului Mihai la Florenţa. In Gara de Nord, Voevodul primeşte salutul colegilor săi.

Cât câştigă

FĂRĂ îndoială, că v'aţi pus de mai multe ori această întrebare: *„Cât câştigă autorul dv. preferat? La ce sumă se ridică onorariile scriitorilor cei mai cunoscuţi din lume? Şi dacă celebritatea unui romancier sau a unui autor dramatic înseamnă în acelaş tinp că e favorizat de noroc şi de gloria pecuniară?"* In 1934, nimeni nu susţine că a fi scriitor, poet sau autor dramatic nu reprezintă, de multe ori, decât un venit foarte mo-

Edgar Wallace

dest, ba chiar insuficient pentru a hrăni o familie. In timpul din urmă, o mare parte din muritori se cred scriitori, ba chiar adevărate genii, dar câţi dintre ei îşi câştigă existenţa scriind? şi câţi n'au obţinut până acum din literatură deabia micile cheltueli.

„PE FRONTUL DE VEST NIMIC NOU" 12 MILIOANE DE FRANCI

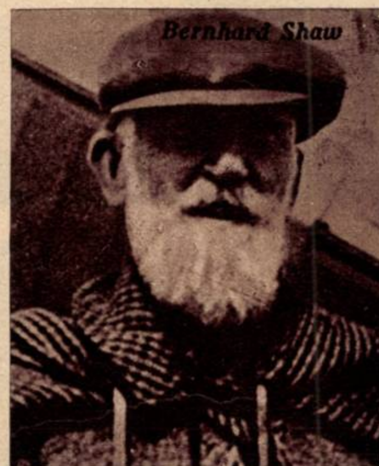
Veţi afla, fără mirare desigur, că cea mai mare reuşită financiară, printre operele literare ale ultimilor ani, a fost *„Pe frontul de vest nimic nou"* de *Erich Maria Remarque*, care, în trei ani, a adus un beneficiu de 12 milioane de franci. (Optzeci milioane lei). Desigur norocul rămâne foarte rar credincios aleşilor săi, şi romanul următor *„Intoarcerea depe front"* n'a mai dat decât un beneficiu de 3 sau 400.000 franci (două milioane lei). De atunci Remarque, — care a emigrat din Germania cu mult înaintea instaurării hitlerismului — nu mai câştigă absolut nimic, ci trăeşte din veniturile şi onorariile cărţii *„Pe frontul de vest nimic nou"*. Printre veniturile scriitorilor cunoscuţi, desigur că primul loc îl deţine, fără comentarii, tânărul englez *Noel Coward*, care n'are încă 35 de ani, dar ale cărui *„drepturi de autor"* compozitor şi cupletist se ridică anual la trei până la cinci milioane de franci (douăzeci, treizeci milioane lei).

„SĂRMANUL" SHAW

Aproape aceeaş sumă o câştigă şi faimosul humorist *Georg Bernard Shaw*, care şi-a permis luxul să refuze recompensa materială a premiului Nobel, care se cifra la circa o sută de mii de coroane suedeze. El a declarat de curând că, după ce va împlini 80 de ani, nu va mai primi nici un fel de onorarii pentru operele sale, spre a nu fi obligat să mai plătească impozite şi să se certe cu editorii săi. Marii magnaţi ai literaturii trebuesc căutaţi mai toţi în Anglia. *Rudyard Kipling* câştigă trei milioane de franci pe an, la fel ca *H. G. Wells*, în vreme ce *Somerset Maugham* şi faimosul romancier poliţist *Philippe Hoppenhein* trebue să se mulţumească numai cu un milion şi jumătate sau două milioane de franci.

ŞI IN FRANŢA?... MARCEL PAGNOL!

Onorariile scriitorilor francezi sunt din păcate mult inferioare acestor sume fabuloase. Nu se poate spune de nici un romancier sau autor dramatic francez că are un venit de un milion de franci pe an... afară de *Marcel Pagnol*, căruia *„Topaze"*, *„Marius"* şi *„Fany"* i-au adus, în doi ani şi jumătate, vreo cinci milioane de franci (treizeci şi două milioane lei).
Dacă acest succes reprezintă un record pentru Franţa, nu e rar nici în Anglia, nici în Statele Unite.
„Journey's End" de *R. C. Cheriff* (reprezentat la Paris sub titlul *„Grand Voyage")* a adus autorului său un venit de mai bine de cinci milioane de franci, aceeaş sumă pe care *J. B. Priestely* a câştigat-o cu *„The Good*

Bernhard Shaw

Companion", sau *Noel Coward* cu *Bitter Sweets.*

RECORDUL IMBATABIL A LUI WALLACE

Dar nici un scriitor nu se poate lăuda de-a fi ajuns la sumele fabuloase, pe care celebrul *Edgar Wallace* le-a câştigat cu romanele sale poliţiste.
Scăzând toate cheltuielile de colaborare, i-au mai rămas, după o declaraţie a soţiei sale, între zece şi cincisprezece milioane de franci pe an, sumă pe care n'a câştigat-o încă niciun scriitor până astăzi.

GHANDI N'ARE NEVOE DE BANI

Acum câteva luni, o importantă editură americană a cerut fai-

scriitorii celebri

mosului *Ghandi* să-şi scrie memoriile în cinci volume, şi i-a oferit, pentru dreptul de autor, frumuşica sumă de 200.000 dolari (douăzeci milioane lei). Un reprezentant al editorului a plecat în India, spre a discuta cu celebrul pustnic, dar acesta refuză oferta net, declarând că n'are nevoe de bani şi că nu intenţionează să *„lucreze la comandă"*.

Mahatma Gandhi

Dar dacă Gandhi a refuzat propunerile editorului, faimosul bandit *Dillinger*, după ultima sa evadare din luna Martie, a făcut unui editor din New-York, propunerea, să-i scrie o carte despre impresiile asupra justiţiei, pentru suma de o sută de mii de dolari, plătită anticipat. De data aceasta, editorul a fost cel care a refuzat, sub pretext c'ar fi nevrednic din parea unui comerciant yankeu să închee afaceri cu *„Duşmanul public no. 1"* al Statelor Unite.

ONORARII DE ALTĂ DATĂ

Vorbind despre onorariile fabuloase de astăzi, este interesant să le comparăm cu cele de odinioară. Puţini sunt acei, de exemplu, cari ştiu că, în tot cursul vieţii sale, marele poet *Charles Baudelaire*, autorul nemuritoarelor *„Fleurs du mal"* n'a putut câştiga o sută de mii de franci, adunând toate poveştile, traducerile şi *„essais-urile"* sale, şi numeroasele ediţii ale poemelor sale.

Marele rus *Dostoiewski* a scris într'o zi, înaintea morţii sale, că a primit o sumă de o sută de ruble, aceasta completându-i onorariile la o sută de mii de ruble. *Ibsen*, căruia i s'a ridicat o statue pe când era în viaţă, s'a plâns deseori de greutăţile financiare ale scriitorilor şi a declarat, plin de amărăciune, că a câştigat mult mai puţin în viaţa sa, decât oricare exportator de peşti sau negustor de blănuri.

Din fericire, singurul lucru care nu poate fi evaluat în arginţi, este aşa zisa glorie, care mângâe pe copiii vitregi ai soartei, şi care leagănă pe scriitori în iluzia că sunt iubiţi, dacă nu de Mercur, cel puţin de Apollo.

JEAN GODEFROY

COLTUL FEMEII

INGRIJIREA TENULUI

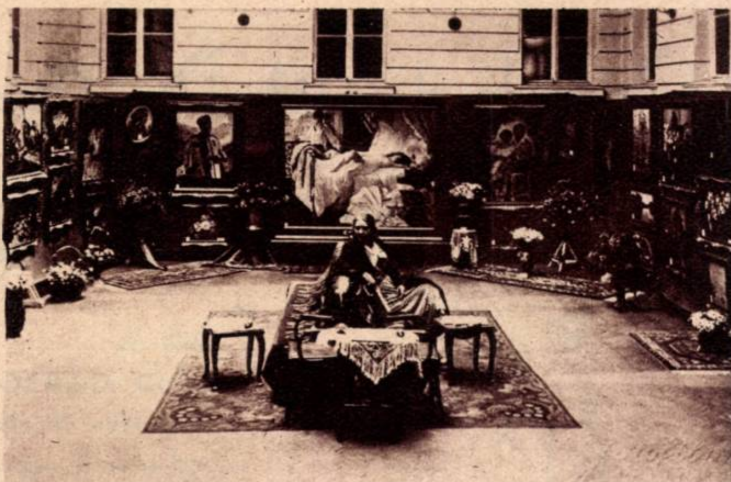
Inainte de toate, o întrebare: Faţa trebue îngrijită? Căci există persoane care — desamăgite de îngrijirea greşită a tenului sau numai din spirt de contrazicere — resping din capul locului valoarea oricărei osteneli în domeniul cosmetic.

Se spune îndeobşte că apa rece şi săpunul sunt cele mai bune mijloace pentru menţinerea unui ten frumos. Desigur — atunci când e vorba despre o piele nealterată, rezistentă. Dar tenul are nevoe de o îngrijire specială; altminteri consecinţele nu întârzie să se arate.

Să nu se confunde însă îngrijirea cu „înfrumuseţarea" lui, adică cu fardarea, emailarea, etc.; aci e vorba despre o ştiinţifică menţinere, respectiv crearea unui ten sănătos, care înseamnă, în realitate, adevărata frumuseţe.

Se cunosc succesele terapeutice ale băilor minerale asupra organismului omenesc, graţie proprietăţii pielei de a asimila substanţele medicinale conţinute de apele minerale. Acelaş proces se produce şi în ce priveşte preparatele grase, cu scop dermatologic şi cosmetic. Dar există multe persoane care nu le suportă; acestea au nevoe de o substanţă la care grăsimea să fi suferit o transformare chimică, în urma căreia acţiunea iritantă să dispară, iar grăsimea să fie complet asimilată de piele.

In aceste condiţiuni, crema exercită o acţiune regeneratoare şi tonicizantă; iar singura cremă care să îndeplinească aceste condiţii e Crema Bellart existentă sub trei forme: Cremă de zi, Cremă grasă de noapte şi cremă de curăţat fardul. Le recomandăm, fără rezervă, fiind ultima realizare a lui Baeder New-York, în domeniul cosmetic.

Cluj, în sala de sticlă a Prefecturii, doamna Ileana colonel Antonu, a expus optzeci și două de tablouri din domeniile cele mai variate. Toți criticii au cuvinte de laudă la adresa picturii doamnei colonel Antonu

Șaptesprezece musulmani au absolvit școala de hogi (seminar) din Medgidia. In fotografia noastră, d-nii Mircea Dragomirescu, directorul seminarului, împreună cu corpul profesoral, membrii comisiunei de examinare și cei șaptesprezece absolvenți

In ziua de 8 Iulie a avut loc la Timișoara un match de foot-ball pentru campionat, între echipele Ripensia (Timișoara) și Universitatea (Cluj), cu rezultatul 3-2 în favoarea echipei timișorene
(Foto Leonardo)

Bizonii aduşi de d. Goering pe terenurile de vânătoare ale Germaniei

Siegfried
sau generalul din Berlin

Goering petrece când prietenul său suflă din trompetă

Actualul „Siegfried" al Germaniei: d. Goering

DRAGOSTEA nemărginită pe care generalul Goering o are pentru uniforme şi pentru ceremonii, devine proverbială. Ultima întâmplare în legătură cu aceasta a făcut să râdă întreg Berlinul cum n'a mai râs de mult.

Generalul avea o recepţie pentru Corpul diplomatic şi a organizat în onoarea lui o mare vânătoare. Invitaţii s'au întrunit în zori, într'o pădure lângă Berlin. Au fost primiţi de garda personală a generalului Goering, îmbrăcată în costume de vânătoare arhaice. După o jumătate de oră de aşteptare, invitaţii văzură apărând şi pe gazda lor.

Generalul, îmbrăcat într'o haină de o ţesătură groasă, un pantalon de piele şi cisme de căprioară; în mâna dreaptă ţinea o suliţă. Dânsul veni singur, cu capul gol, printre copaci, în vreme ce o fanfară de coruri de vânătoare cânta, aşa încât — dupăcum declară un martor ocular al acestei scene — Goering părea că e Siegfried în primul act al operei lui Wagner.

După prezentări, generalul Goering ţinu o scurtă cuvântare invitaţilor săi, vorbindu-le despre vânătoare ca sport, pentru oameni îndrăzneţi, şi declarând c'ar fi de dorit ca anumite rase de animale să fie cruţate şi să rămâe în stare de sălbăticie, pentruca germanii moderni să poată păstra după pilda strămoşilor lor viteji, un contact strâns cu natura primitivă.

Spre a ilustra cele spuse, Goering îşi conduse oaspeţii într'o altă parte a pădurii, unde patru sau cinci bizoni, de curând cumpăraţi pentru aceasta, înfăţişau un spectacol mai degrabă indolent al vieţii sălbatece.

In urma acestora, toţi vânătorii se suiră în trăsurele mici, trase de cai; generalul Goering mâna el însuş caii, având alături de dânsul pe decanul Corpului diplomatic. Curând sosiră la un pavilion frumos de vânătoare, în lemn de Scandinavia, împodobit cu capete de bizoni, cu coarne de cerb, cu coarne de tauri, etc.

Aci, generalul Goering oferi o masă oaspeţilor săi, schimbându-şi însă în prealabil costumul, dar păstrând suliţa.

(Morning Post — Londra)

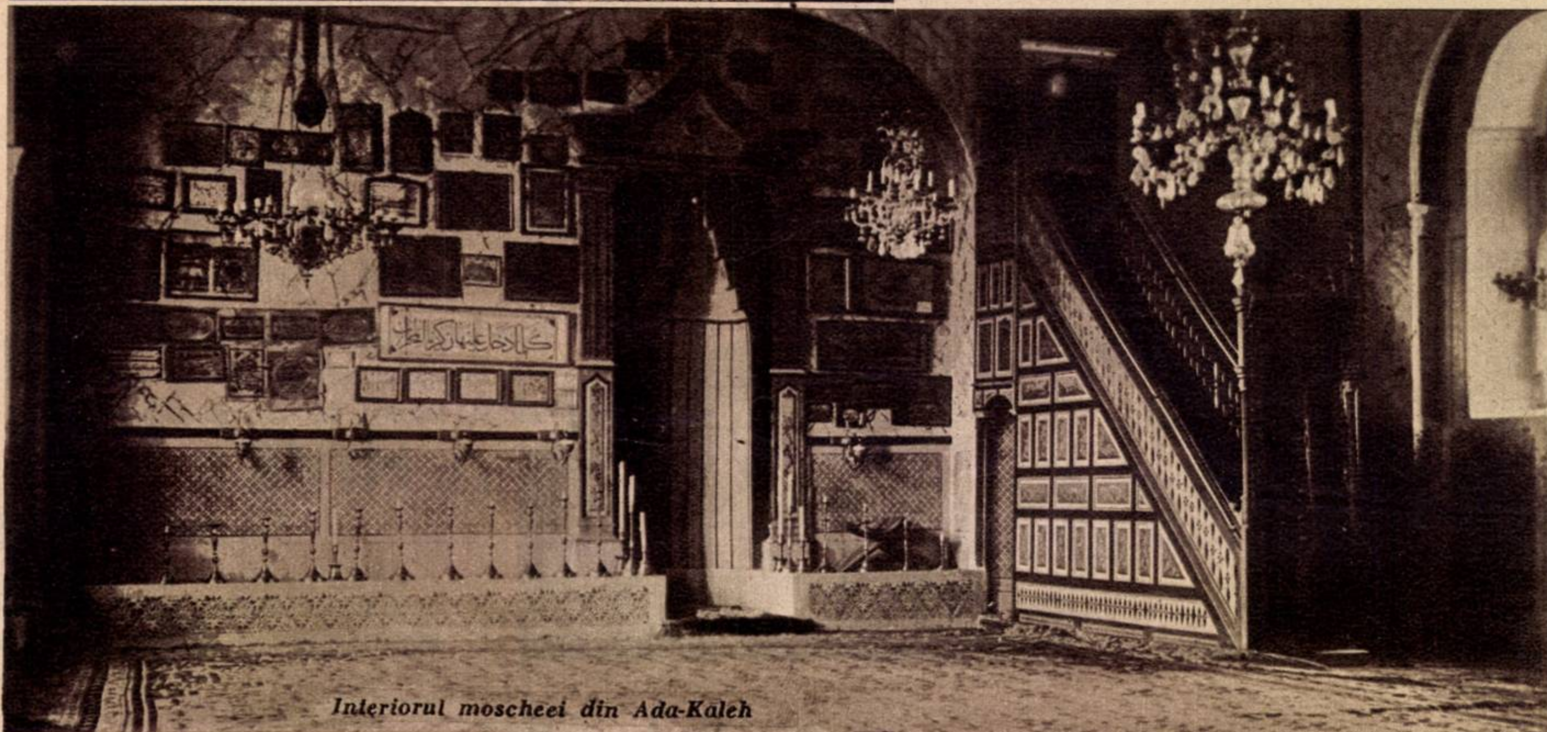
Povestea insulei Ada-Kaleh

— „AŢI VAZUT UNDE A AJUNS BABA?"
— *„Care babă?"*
Şoferul îmi arată pe marginea şoselii, un fragment de stâncă, desprins din munte şi rostogolit până aci. Suntem pe drumul dintre Turnu-Severin şi Orşova, am trecut de Gura Văii şi ne apropiem de Vârciorova.
— *„Moşul a rămas colo sus"* — şi-mi arată profilul muntelui, în vârful căruia se vede o stâncă, cu o formă caracteristică, ce face pe locuitori să-i spună Moşul. Alături de această stâncă se afla o alta, puţin mai mică, poreclită Baba. In această regiune se crede că sunt ascunse, în munţi, încă depe vremea romanilor, tot felul de comori. Câţiva îndrăzneţi au suit muntele, până la stâncile numite Moşul şi Baba şi, crezând că vor găsi sub una din aceste stânci o comoară, au spart cu dinamită stânca cea mai mică şi Baba s'a rostogolit astfel până jos în şosea, nu fără a fi strivit pe cei cari au sfărâmat-o. Locuitorii superstiţioşi au atribuit de atunci acestor stânci puterea de-a răsbuna pe cei cari le turbură liniştea şi nici un cantonier nu a avut curajul să împingă stânca mai departe, ca să se rostogolească depe şosea în Dunărea ce curge paralel. Baba a rămas astfel în drum, iar şoferii sunt nevoiţi s'o ocolească cu atenţie.
Dincolo de Vârciorova, unde trecea vechea graniţă, pe dreapta drumului, se desface din şosea un debarcader invizibil.
Coborîm câteva trepte de piatră şi ne aflăm pe un fel de plaje îngustă, pe care sunt trase numeroase bărci şi în fiecare din aceste bărci doarme câte un turc. In mijlocul Dunării se ridică, peisaj în verde şi roşu, insula Ada-Kaleh.
Un turc tânăr, cu părul creţ, figura frumoasă, dar care se bâlbâe haotic, ne conduce cu barca până la micul debarcader al insulei, unde ne întâmpină o firmă inestetică de tinichea: *„Fabrica de rahat"*. In adevăr, în-

Moscheea din Ada-Kaleh

Ruinele vechei cetăţi

Interiorul moscheei din Ada-Kaleh

treaga insulă e un fel de fabrică de rahat, îndeletnicire din care locuitorii îşi câştigă în mare parte traiul.

Ne aflăm în faţa unui parc foarte bine îngrijit. Copiii în zdrenţe dorm la soare, iar pe o bancă, un grănicer, între doi turci, ne salută în acelaş ritm. O mare parte din insulă e formată din ziduri roşii şi metereze năruite. In unele din aceste ruini, ca nişte bordee săpate în pământ, locuitorii şi-au făcut casele. Suntem conduşi în faţa unei asemenea locuinţe subterane, din care iese, îmbrăcându-şi haina, un domn foarte brun, care se prezintă:

— *Emin Haşip, primar.*

Mai fusesem prin insulă acum câtva timp, şi ştiam că era un alt primar.

— *Eu sunt primarul liberal* — ne spune Emin Haşip — *pe celălalt pe care-l ştiţi dv. şi care a fost primar cinci ani, îl chema Imail Turham.*

Aşadar, politica a pătruns şi în această insulă musulmană, depe teritoriul românesc. In adevăr, s'au format şi aci organizaţii ale diferitelor partide, dar un bătrân turc din insulă mi-a suflat la ureche, că lupta politică e mai mult de ochii domnilor dela Severin, fiindcă turcii de aci se înţeleg bine între ei, şi primarii se schimbă numai ca să le facă pe gust boerilor dela Turnu.

Primarul ne-a dus apoi să vizităm diversele fabrici de rahat, ţigări şi alte industrii islamice. Şi mi-a prezentat deasemeni pe domnul *Ahmed Ale*, hogea dela moscheea din Ada-Kaleh, un bărbat tânăr şi frumos, foarte cult, care se ocupă cu studii istorice şi reconstitue trecutul insulei. Domnul Ale poartă un splendid turban şi un zâmbet sub mustăcioara neagră. E foarte amabil şi ne dă ample explicaţii:

Insula are una dintre cele mai tragice poveşti istorice.

Ruinile care se văd, sunt ale unei vechi cetăţi, care se crede c'a fost construită de *Maria Thereza*, dar, după părerea domnului Ale trebue să fie şi mai veche. In orice caz, Maria Thereza a întrebuinţat această cetate contra turcilor, care apoi au dărâmat întăriturile.

Prinţul de Savoya, de aci a pornit ca să facă o expediţie prin Oltenia.

Câtă vreme insula era supusă austriacilor, erau trimişi în garnizoana Ada-Kaleh, în această depărtată colonie, tot felul de prinţi şi ofiţeri din nobilime, pedepsiţi pentru cine ştie ce aventură galantă. Fostă paşalâc turcesc, insula conţine până astăzi o populaţie pur turcească. Fatalitatea a vrut ca ea să fie uitată de oameni şi de Dumnezeu de două ori în cursul istoriei, şi tocmai atunci când era în interesul ei, ca istoria să-şi amintească de ea. A uitat-o *Bismarck* la 1778 şi atunci, ca să se repare această greşeală dela masa verde, i s'a dat un fel de independenţă, rămânând, cu numele, sub suzeranitatea turcilor. Şi a mai fost a doua oară uitată, după războiul mondial, *la Geneva*, când tratatul de pace a hotărît noua formă a Europei.

Din negura vremurilor, primarii din Ada-Kaleh încărcau pe măgari registrele şi arhiva naţională a insulei şi porniau cu ea prin ţări străine, ca să amintească guvernelor de existenţa acestei pacinice populaţii. Tot astfel, la 1919, bătrânul primar din Ada-Kaleh sosi cu hârţoagele la Bucureşti şi mare fu uimirea politicianilor români, când aflară că la Geneva a fost omisă fixarea soartei acestei insule.

Primarul aducea cu el o jalbă nesfârşită, semnată de absolut toţi locuitorii insulei, cari cereau Genevei să-i alipească la România, fiindcă ei nu voiau să devină sârbi. Guvernul român transmise conferinţei de pace cererea aceasta şi de atunci insula a devenit românească.

In schimb s'au dat acestor oameni, cari în virtutea principiilor de auto-determinare statuate de *Wilson*, îşi afirmaseră liber dorinţa de-a se alipi României, o serie de privilegii, ca: scutirea de-a face armata, scutirea de-a plăti impozite, etc.

Armata nu puteau s'o facă, fiindcă insula n'ar fi putut rămâne numai cu femei şi cu copii, în timp ce soţii ar fi fost trimişi la oştire. Impozite nu puteau plăti, deoarece insula nu producea altceva decât şerpi şi cărămizi vechi, din dărâmăturile cetăţii Maria Thereza. In adevăr, alte bogăţii nu mai există în această insulă săracă.

Există, departe, la celălalt capăt al Dunării româneşti, în mare, Insula Şerpilor, pe care, oricât ai căuta, nu găseşti nici urmă de şarpe. In schimb, adevărata insulă a şerpilor este această Ada-Kaleh.

Locuitorii au dus aci o viaţă foarte primitivă şi patriarhală. Până mai anii trecuţi, neavând altceva de oferit, ei dăruiau vizitatorilor câte un mic şarpe, ucis de copii, printre bolovani. Copiii îşi prindeau singuri peştele şi-l frigeau la focuri mici, în timp ce noaptea, contrabandiştii treceau, spre malul sârbesc, în bărcile lor agile, tutun, chihlibar, bijuterii orientale, uleiuri parfumate, fructe exotice şi pistoale medievale.

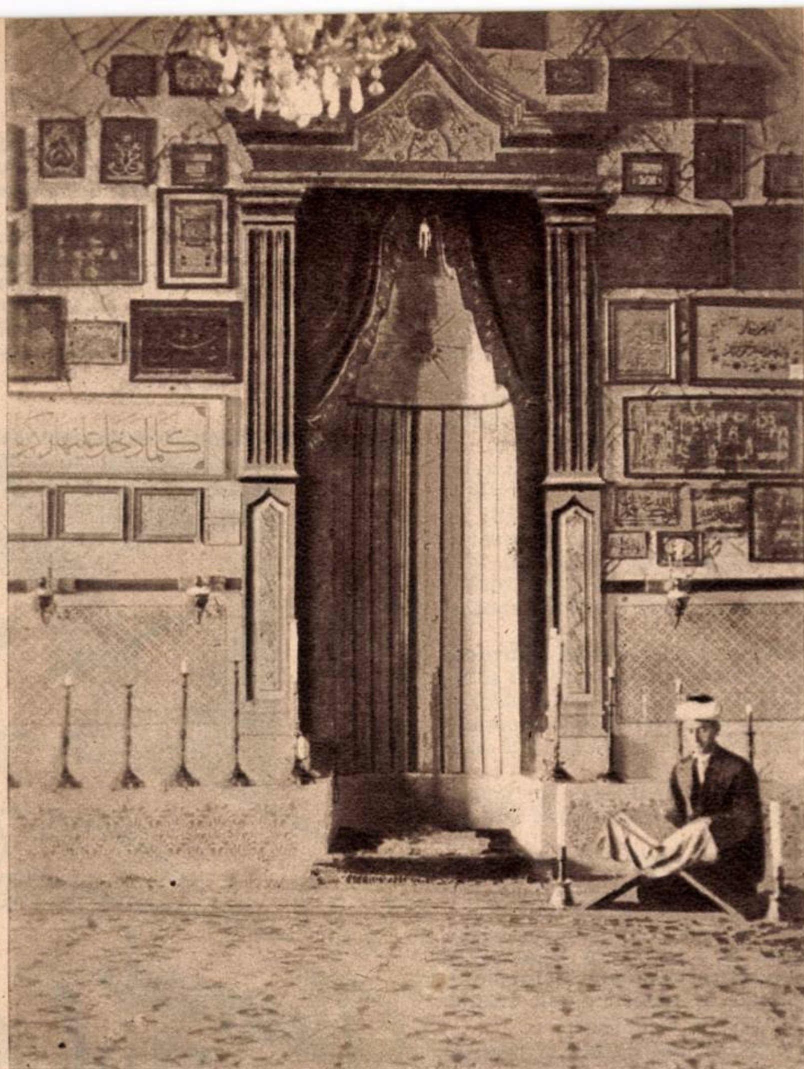
Din cauza mizeriei, în timpul răsboiului, mulţi au fugit depe insulă. Dar gazdele de contrabandişti, tăinuite prin catacombele cetăţii medievale, puteau să câştige câte ceva. Toţi erau în sdrenţe şi cerşiau. Eşiau ca nişte piraţi ai mizeriei, din văgăunile lor ascunse în insulă şi cerşiau în şosea, oprind maşinile, sau în gări, la Vârciorova şi Orşova, când sosiau trenurile. Rar, vreun locuitor care să aibe o capră: acesta era considerat chiabur. Ei au dus aci o viaţă în adevăr subterană, deoarece insula e plină de pivniţele şi subteranele cetăţii vechi.

Şi au dus-o cu mizeria aceasta, din jalbă în jalbă, până ce, într'o bună zi, Regele Carol al II-lea, suit de curând pe tronul României, a descins în insulă. Data aceasta a rămas pentru turcii din Ada-Kaleh o dată memorabilă, istorică: *4 Mai 1931*.

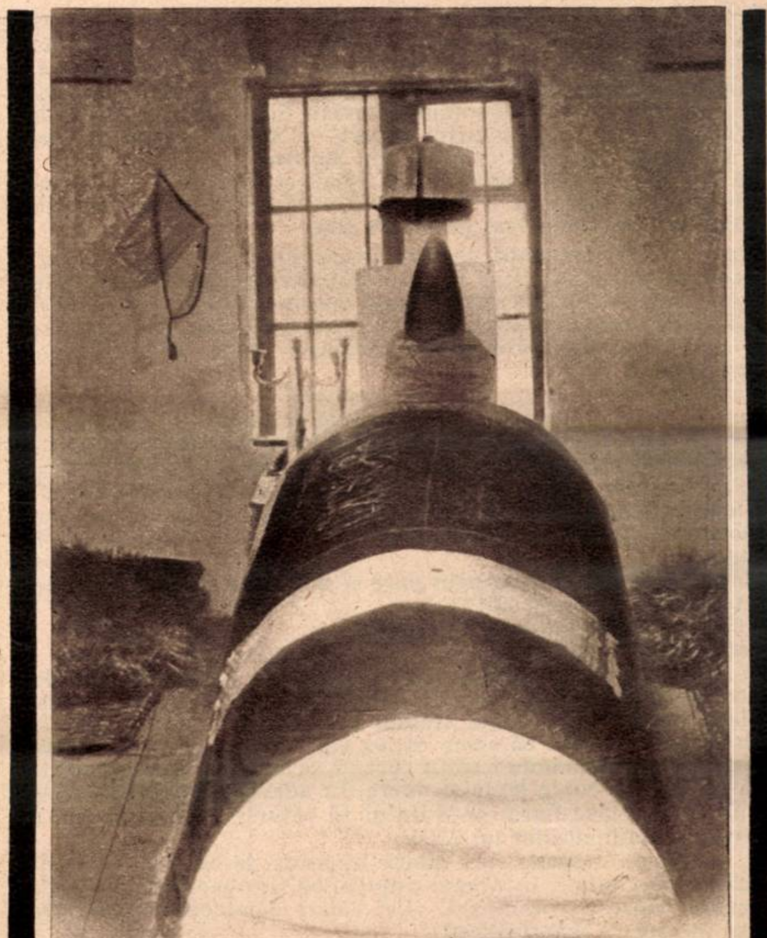
Ei serbează până azi această dată, ca pe o sărbătoare naţională a insulei şi există chiar un restaurant şi câteva prăvălii care se numesc *„La 4 Mai”*.

In adevăr, această dată a însemnat în istoria mizerabilei insule, începutul unei ere de mare prosperitate, dacă nu pentru toţi locuitorii, cel puţin pentru o parte din ei. Regele, impresionat de această teribilă mizerie, a dat noui privilegii insularilor, şi s'au găsit câţiva dintre locuitori cari au ştiut să valorifice, la maximum, generozitatea regală. In definitiv, spiritul comercial este una din calităţile turcilor.

Pe lângă vechile lor privilegii de-a nu plăti impozite şi de-a nu face armata, ei obţinură acum o nouă serie de scutiri de taxe, având dreptul să aducă şi să desfacă, fără a plăti taxe vamale, un vagon de tutun, un vagon şi jumătate băuturi spirtoase, două de cafea, o mie cinci sute kilograme obiecte de amintiri şi o mie cinci sute de fesuri. Cu acest din urmă articol nu prea au ce să facă turcii.

Muezinul cheamă din minaret pe credincioşi la rugăciune

Mormântul sfântului Miskin Baba din Ada-Kaleh

dela Ada-Kaleh, deoarece influenţa lui Kemal a ajuns până aci, şi mulţi din ei au adoptat ţinuta mai sportivă, de-a merge prin soarele dogoritor cu capul gol, sau cel mult cu o bască sau o panama, în locul cilindrului roşu de postav.

— *La ce vă servesc atunci atâtea fesuri, câte importaţi?*

— *Le vindem vizitatorilor, ca amintire.*

Se pare că femeile nu s'au lăsat tot atât de mult influenţate de teoriile îndepărtatului Kemal. Cât timp am stat în insulă n'am văzut nici o femee. Toate fug de ghiauri şi stau ascunse prin subteranele cetăţii Maria Theresa. Abia am putut să zăresc un obraz înfofolit în voaluri negre, apărut din greşeală, printr'o crăpătură a zidului.

Gestul regal a avut o urmare de neprevăzut: comerţul a luat pe insulă un avânt extraordinar. Cât ţine aleea principală prăvăliile stau una lângă alta, expunând tot felul de obiecte de amintire, coliere false, mărgele de toate culorile, brăţări de tinichea, ţigarete, pipe, mai toate cu un vag aer turcesc. S'ar zice o mică parodie a bazarului dela Constantinopol. In pragul unei astfel de prăvălii ne oprim, pentru ca domnul Emin Haşip, primarul liberal al insulei, să ne prezinte pe domnul *Ali Kadri*, preşedintele societăţii musulmane. Domnul Ali Kadri, sever şi corpolent, nu e prea vorbăreţ. Totuş, penibil, de parc'ar face nişte extracţii dentare, reuşim să-i scoatem câteva informaţii:

— *Societatea musulmană este aceea care-a comercializat dărnicia Suveranului. Ea administrează fesurile şi suvenirurile, cafeaua şi tutunul, scutite de taxe. A pornit cu douăsute de mii de lei capital şi a dat vreo două milioane şi ceva beneficiu anul trecut. E o societate în adevăr prosperă. Din cei 560 de locuitori ai insulei, 180 sunt acţionari.*

— *Dar nu cumva* — îl întreb pe taciturnul preşedinte — *de aceste râuri de lapte şi miere profită numai câţiva din comitet? Ii văd pe ceilalţi locuitori cam sdrenţăroşi...*

— *Deloc. Chiar şi cei cari nu sunt acţionari iau 25% din câştig.*

Aşadar un fel de comunism sui-generis, în care acţionarii îşi împart partea leului şi mai dau şi celor ce nu posedă acţiuni.

Afacerea cea mai rentabilă se pare însă c'o face această societate cu zahărul. In adevăr, ea a obţinut dreptul de-a aduce în insulă zece vagoane anual, fără a plăti taxele către stat şi totodată se îngăduie oricărui vizitator să scoată 15 kgr. zahăr la plecarea din insulă. Beneficiul realizat de societate e de 3,50 lei la kilogram.

O altă afacere este aceea cu tutunul. Insularii au obţinut şi dreptul de-a fabrica ţigări, aşa dar li s'a cedat o parte din monopolul ce revine statului. Ei aduc tutun din Bulgaria şi Turcia, fabrică ţigări chiar pe insulă, unde posedă instalaţiuni speciale, le pun o banderolă a statului şi fiecare persoană care vine în insulă are dreptul de-a lua cu ea o mie de bucăţi. In fine, e faimoasa fabrică de rahat, din produsele căreia toţi vizitatorii se simt datori să cumpere câte o cutie cu forme originale, de carte fără file, sau de hexagoane.

Turcii dela Ada Kaleh mai păstrează şi mareşalului *Averescu* o amintire de recunoştinţă, fiindcă el a fost primul care după războï le-a cedat o parte din monopolul statului de-a fabrica ţigări şi i-a îndemnat să construiască un parc, care astăzi a luat fiinţă şi poartă numele mareşalului.

Negustorii nu se ţin după vizitatori, ca cei din bazarul dela Constantinopol. Turcii dela Ada Kaleh fac invitaţii foarte politicoase şi discrete: — *Binevoiţi a vizita şi magazinul meu!* Magazinul, de patru metri pătraţi, e încărcat cu tot felul de obiecte de suvenir, cu cărţi poştale ilustrate, cutii de rahat şi fesuri.

— *Luaţi un fes, vă rog, numai cincizeci de lei. Vă stă foarte bine.*

Cu hogea Ale vizităm moscheea. Pe jos, un imens covor roşu, care e una din comorile acestei insule — fiindcă vom vedea că la Ada Kaleh mai sunt şi alte comori. Se spune că acest covor ar valora câteva milioane. Credem însă că e o exagerare, care se datoreşte unei glume, pe care a făcut-o domnul Octavian Goga, când a vizitat insula. Totuş, e cert că e un covor superb, de 480 kilograme greutate şi de 144 metri pătraţi. E originar din Smirna.

Lângă moschee se află cimitirul, un câmp arat parcă, cu mici movile de pământ, fără nici o floare, fără verdeaţă şi numai în mijlocul câmpului un monument de piatră albă.

Fruntaşii acestei populaţii, decând insula lor e în plină prosperitate, visează lucruri mari: ei vor să construiască o uzină şi un hotel. In acest timp, populaţia sărăcăcioasă doarme încă în catacombele insulei, unde scotocesc nopţi întregi şi sapă, fiindcă domneşte credinţa c'au rămas dela turci şi dela austriaci mari comori, îngropate în pământ.

— *Dar a găsit vreunul din dv. vreo comoară?*

— *Cum să nu. Abdi Mustafa a găsit o oală cu bani.*

Se pare că marea speranţă a acelei părţi din populaţie, care nu beneficiază prea intens de scutirile de taxe, a rămas găsirea unei comori; partea care revine celor ce nu sunt acţionari la „Musulmana", fiind uneori abia de 800 lei de persoană pe an, dupăcum ne spun unii locuitori din insulă, fără să fi putut însă controla acest fapt, la societate.

La plecare trecem din nou prin parc şi ne oprim în faţa unui monument ciudat, o capelă mică:

— *E mormântul sfântului Miskin Baba.*

— *Dar ce-a făcut acest sfânt?*

Mi se înşiră minunile acestui sfânt musulman, venit din ţări depărtate, pe Dunăre, până la Ada Kaleh. Se pare că nu numai în timpul vieţii, dar şi după moarte, sfântul a mai făcut o minune, fiindcă locuitorii ne povestesc că acum câţiva ani, o femee bătrână a visat pe Miskin Baba spunându-i că în curând va veni un domn mare în insulă şi apoi va curge lapte şi miere. In adevăr, peste câtva timp avea să vină Regele Carol al II-lea şi să reverse augusta sa bunătate asupra credincioşilor lui Allah.

Totuş, populaţia aceasta, care adoră filigeana de cafea şi orele de îndelungă inactivitate, în pragul prăvăliilor, are oarecum nostalgia vremurilor aspre de odinioară. Cei câţiva conducători însă, văd viitorul în aspecte americăneşti:

— *Ar trebui să ni se mai dea încă un privilegiu: acela al jocurilor de noroc. Noi suntem gata să construim un mare casino pe insulă şi atunci va avea şi România, Monte-Carlo al ei.*

— *Şi voi veţi fi un fel de Monaco, de capul vostru?...*

— *Noi am studiat chestiunea construirii unui mare casino, cu un mare palas, care să atragă nu numai pe turiştii români, dar şi pe străini. Dar am auzit noi că severinenii vor să ceară pentru ei acest drept. Cum s'a acordat băilor Herculane ni s'ar putea da şi nouă, şi dacă facem marea uzină electrică, hotelul şi casinoul, atunci bogăţia care-ar veni la noi s'ar răspândi asupra întregii ţări...*

A. B.

Un avertisment bărbaţilor

In Statele Unite se introduce matriarcatul

de Percy Wachsman

SE produce o revoluţie în Statele Unite, o transformare în faţa cărora toate celelalte revoluţii n'au importanţă fie că sunt comuniste sau fasciste, industriale sau agrare.

Vine matriarcatul sau dictatura femeilor!

Nu zâmbiţi cu neîncredere, *bărbaţi orgolioşi.*

Gynecocratia, *cuvânt foarte neplăcut care exprimă o formă de guvernământ nu prea favorabilă bărbaţilor, pare că este de neînlăturat.*

Desigur, bărbatul mai stăpâneşte astăzi, dar nu e decât din ce în ce mai evident că această supremaţie este în plină decădere şi că introducerea matriarcatului este apropiată.

Bărbaţii nu mai sunt aceiaşi, se efemeiază, în timp ce ceeace mai numim încă sex slab capătă caractere masculine, atât mental cât şi fizic şi moral. Priviţi, într'o zi friguroasă de iarnă, pe bărbaţii cari vin la staţia de tramvaie dela periferie: friguroşi, îmbrobodiţi, se înghesue în adăposturi sau prin sălile de aşteptare. Iar femeile? Ele aşteaptă pe linie, cu gâtul gol şi cu picioarele încălţate în pantofi şi mătase, expuse crivăţului îngheţat.

Luaţi un ziar. Iată un articol care tratează despre culoarea jartierelor bărbăteşti. Aceste jartiere costă scump şi cine o să le vadă în afară de nobilul lor posesor? Dar iată un anunţ: „cutare campion de golf nu poartă decât lingerie şi ciorapi de mătase".

„New-York Times" *relatează cu gravitate că un tânăr a primit în ajunul căsătoriei sale un trusou, oferit de prietenii săi: haină de casă, halat de bae, pantofi etc. In schimb, logodnica primia în dar, din partea prietenelor ei, o brichetă admirabilă şi un serviciu de fumat.*

Un privilegiu care părea până aci rezervat exclusiv bărbaţilor — forţa pumnului — iată-l că e şi el încălcat de femei.

In America, femeile au şi un gimnaziu propriu, unde învaţă boxul

Aviatoarea Amelia Earhardt

In Japonia, fetele încă din şcoală învaţă întreaga artă militară. Chiar tragerea cu mitraliera

femeile încă din şcoală

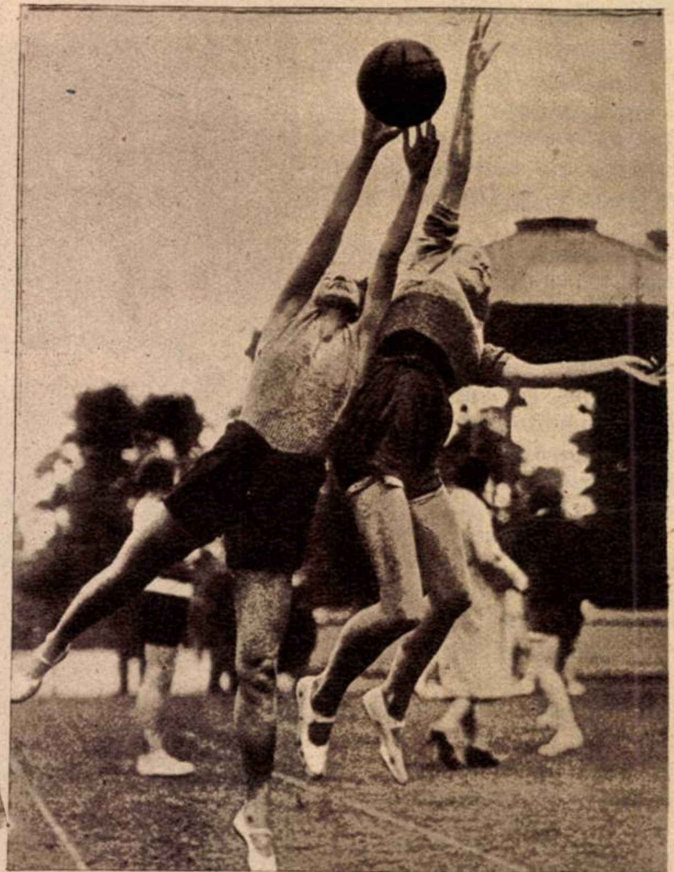
Aviatoare ca Amelia Earhardt, *n'ar putea să se consacre ocupaţiei lor dacă ar avea rochiile de altă dată.*
Un palmares feminin: Georgia Englehardt, *în vârstă de 25 ani, a urcat 90 de vârfuri de munţi, printre cari muntele* Victoria din Canada *(aproape 3.800 metri înălţime), în mijlocul unei furtuni de zăpadă.* Virne Beatrice Mitchell, *în vârstă de 19 ani, câştigă o mie de dolari (peste 100.000 lei) pe lună, într'o echipă de basse-ball. Doamna* Nancy Lee Nannetti, din Oacland (California) *are patru lei; într'o zi când unul din aceşti lei a înghiţit un os, care i-a rămas în gât.*

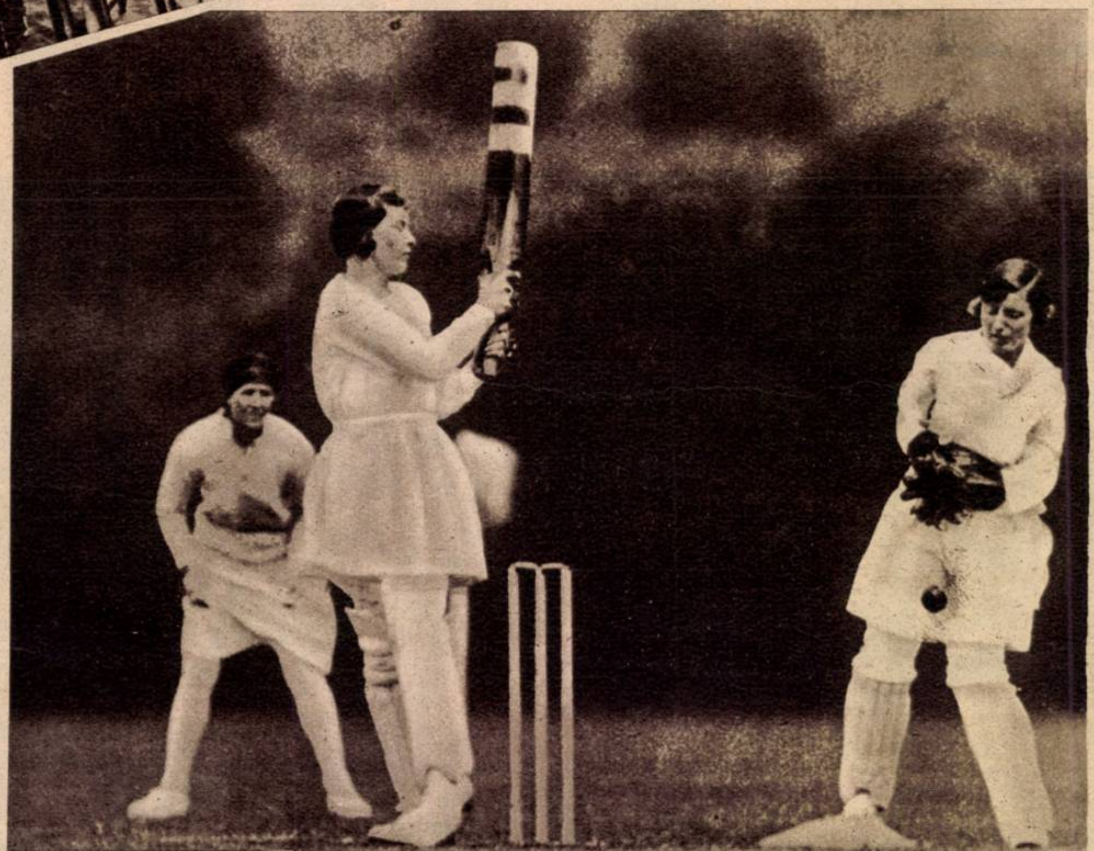

Tânăra fată modernă face orice sport: trageri la ţintă, înnot, hockey, tenis, golf, automobil, aviaţie, etc., *iar forţa ei fizică e de aci încolo egală cu a bărbatului.*
Nu s'a râs destul de bărbaţii obligaţi să aştepte, pentru ca femeile să termine să se îmbrace? Asta era adevărat altă dată, dar astăzi nu mai există. In zilele noastre, femeile aşteaptă ca bărbaţii să fie gata. Femeile au văzut cum, încetul cu încetul, rochiile lor s'au simplificat, în vreme ce bieţii bărbaţi se îmbracă tot ca acum cincizeci de ani. Pe când femeia, dintr'odată, îşi pune cămaşa şi rochia, soţul are de luptat cu nasturi, butoni, cravate şi alte accesorii ale îmbrăcăminţei sale, atât de complicate.

Echipe feminine de basket-ball — deşi acest sport e destul de aspru — există de mult

Cricketul, sportul naţional al Angliei, care era până mai acum câtva timp un sport exclusiv bărbătesc, a fost acaparat şi el de femei

doamna Nannetti şi-a vârît mâna în gura leului şi i-a scos osul.
Eleanor Cearce din Boston *a câştigat la o cursă de fugă, întrecând pe doi studenţi din* Harward, *pe o distanţă de 120 klm., într'o zi. Doamna* Reggio, *în vârstă de 38 de ani, a suit treptele lui* Woolworth Building, *din New-York (54 de etaje) în 15 minute. şi patru secunde, câştigând astfel un pariu de 3.000 de dolari (circa 300.000 lei). Doamna* Josephine Huddlestone *a înnotat 50 ore, bătând cu patru ore, recordul masculin şi 8 ore recordul feminin precedent. Dar să nu mai prelungim această listă care şi aşa e destul de convingătoare.*
Mâinile şi picioarele femeilor cresc, iar chipurile lor devin mai dure. Bărbaţii, dimpotrivă, devin din ce în ce mai graşi, molâi, în totdeauna sexul subjugat fiind predispus la obesitate.
Femeile ocupă şi astăzi o oarecare situaţie în politica statelor Unite: avem o femee ministru al muncii, o femee ambasador, o femee guvernator, o directoare a monedei, femei judecători, deputaţi, ba chiar o femee senator.
O dovadă categorică a progresului cauzei feminine, e că femeile mint din ce în ce mai puţin. Dealungul secolelor femeea depindea cu totul de bărbat; pentru a obţine ceeace doria, ea linguşia pe bărbaţi. Prin linguşire reuşia să obţie ceeace voia; bărbatul înghite orice, la fel ca pelicanul, principalul este să fie un compliment.
Dar decând femeile îşi câştigă singure existenţa, ele nici nu mai linguşesc, nici nu mai mint; nu mai e nevoie!

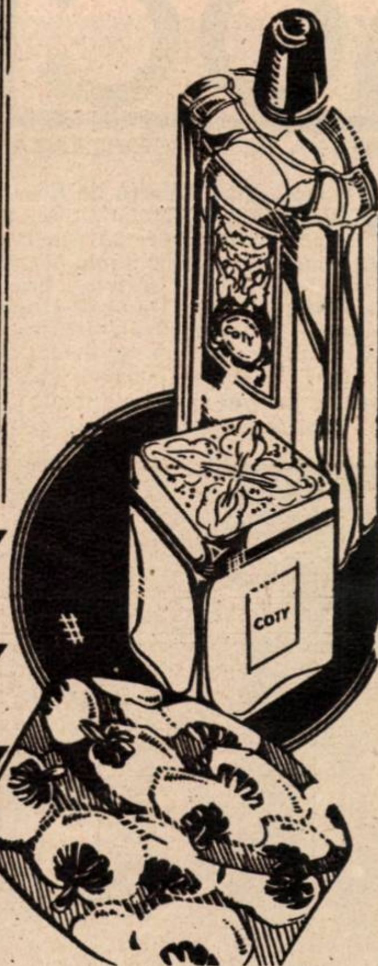

Serbarea de fine de an a liceului de fete „Carmen Sylva", la Ateneul Român

Roosevelt SAU AVUȚIA SOCIALA

de F. ADERÇA

AMERICA SE BOLȘEVIZEAZĂ

Nu mult după urcarea lui *Roosevelt* pe scaunul prezidențial al Statelor-Unite, au plecat spre New-York, invitați oficial pentru tratative financiare și diplomatice, un mănunchi de oameni politici francezi, în frunte cu *d. Herriot*. Franța nu-și plătise datoria la timp, Statele-Unite se găsiau atunci într'o criză economică fără precedent, situația de încordare a Franței și Americei trebuia rezolvată. Intre francezi se afla și *d. Rist*, financiarul care a contribuit la stabilizarea leului. *D. Herriot* spera, ca printr'un aranjament comercial să ușureze în acelaș timp și plata datoriilor către America și dificultățile producătorilor francezi Dar vaporul luxos care transporta ilustrul alai spre țărmurile Americii se afla încă în mijlocul oceanului Atlantic, când sosi vestea uluitoare că dolarul a fost devalorizat și devalorizarea lui va merge până la cincizeci la sută. Noul președinte al Statelor Unite nici nu așteptase sosirea oaspeților francezi, ca să-și întemeeze politica financiară pe o înțelegere cu Europa. Incredințat că Statele Unite suferă de o boală strict americană, care nu putea fi lecuită decât de o voință americană, el dăduse dolarului — povara de aur sub care se înnăbușeau peste o sută de milioane de oameni activi — lovitura de grație.

Pe vasul luxos, vestea a produs o impresie catastrofală.

— *America se bolșevizează!* au gândit toți.

D. Herriot a făcut o glumă serioasă, la dejun:

— *Ce-ar fi să ne'ntoarcem acasă?...*

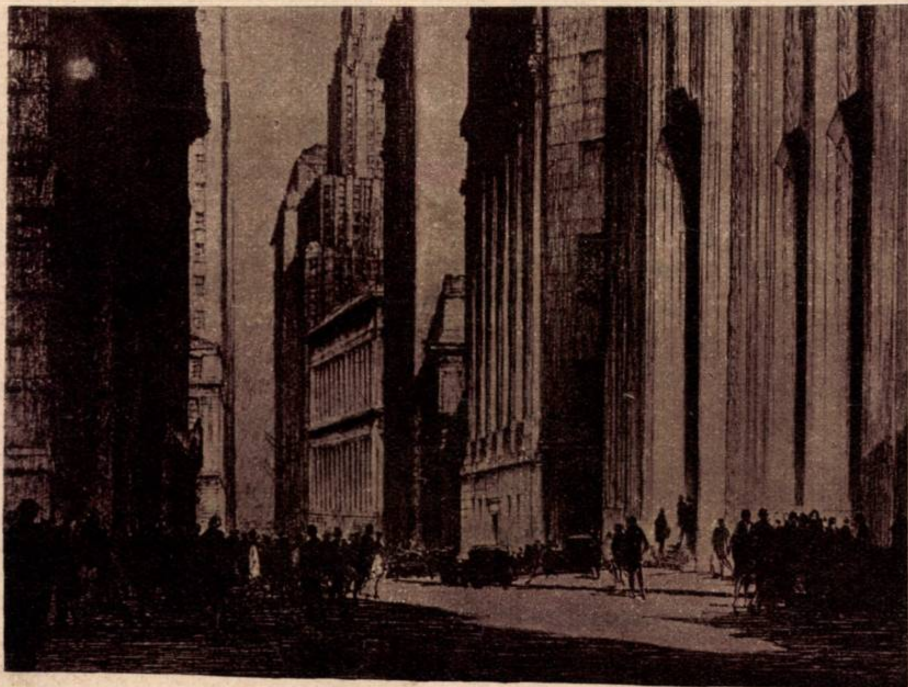
D. Rist care rămăsese serios, a afirmat:

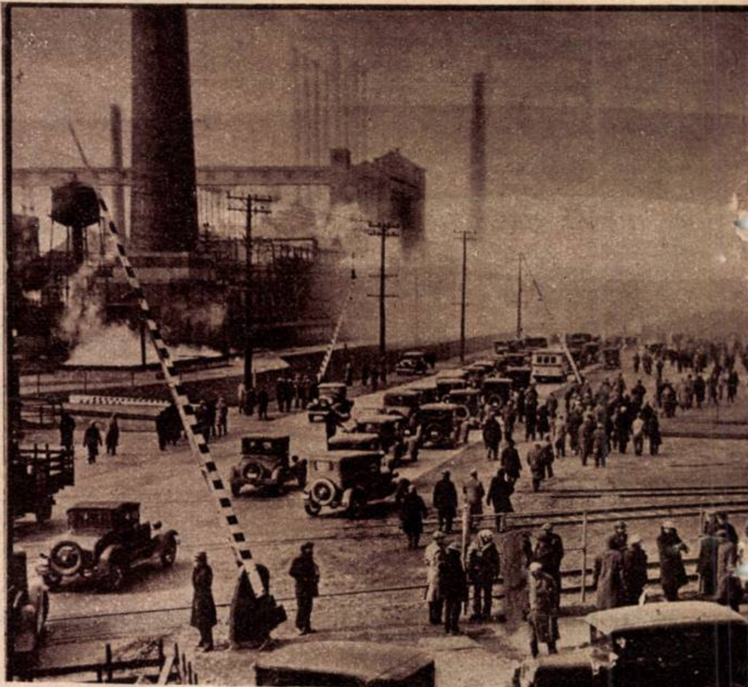
— *In orice caz eu nu pot nici vinde nici cumpăra de la un negustor, care are de gând de-ac înainte să se servească de un metru de gumilastic*

Se bolșeviza America într'adevăr?

Cuvântul nu se poate întrebuința, fără a-i altera înțelesul. Fapt e că 'n America se pregătea, odată cu venirea lui *Roosevelt* o mare prefacere socială, fără a fi întovărășită, ca în Rusia, de răsboi civil și teroare.

Dacă nu se poate vorbi de *„bolșevismul"* lui *Roo-*

sevelt, se poate pomeni însă de *experienţa socială* a lui *Roosevelt*, foarte originală, ale cărei roade se pot vedea de pe acum. Nu e mai puţin adevărat că noul preşedinte a desfiinţat multe idei socotite în America adevărate legi divine, pentru creare de avuţii, că a lovit în multe interese, care se socotiseră vreme de două veacuri stăpâne pe destinele Americii — şi se mai aşteaptă încă, în unele cercuri, o revenire la vechile metode.
Urmăria *Roosevelt* o desfiinţare a marilor bănci şi înlocuirea lor cu o bancă unică, sub administraţia Statului?... Câtuşi de puţin. Când a venit la putere, *băncile nu mai existau de fapt:* dăduseră faliment, sau erau ameninţate toate să dea faliment !

Voia Roosevelt o desfiinţare a capitalului industrial? O confiscare a fabricilor, în folosul Statului? De loc! Dar Roosevelt băgase de seamă că fabricile se închideau, din lipsă de lucru, una după alta şi milioane de lipsiţi de lucru năpădiseră grădinile publice, ameninţând cu incendierea şi masacrare generală — omul flămând nu mai are nimic de pierdut.
Roosevelt a băgat de seamă că avuţia individuală se găsia la o răscruce şi toate vehiculele ei încărcate cu aur mort se împotmoliseră în noroiul unei crize, din care nu puteau ieşi. Milioane de oameni lipsiţi de lucru, nenumăratele *„marşuri ale foamei"*, erau de natură să strice pofta de mâncare a tuturor celor cari mai aveau ce mânca.
Roosevelt a înţeles că pentru punerea în mişcare, din nou, a tuturor forţelor de producţie, e nevoe de crearea unei *avuţii sociale*, a unei bune stări generale, chiar dacă principiul avuţiei individuale s'ar găsi puţin incomodat, în mişcările lui, niţel stingherit în beneficiile şi privilegiile lui.

CUM S'AU CREAT MILIARDARII

Căci lucru de mirare: chiar avuţia individuală n'a fost decât tot o creaţie a forţelor sociale, în fruntea cărora a lucrat, pentru folos personal, câte-un om cu voinţă excepţională.
Averea miliardarului *Rockefeller* bunăoară, întemeetorul celui mai mare trust de petrol, ar fi fost oare cu putinţă, fără o contribuţie uriaşă a societăţii americane?... Concesiunea exploatării terenurilor petrolifere le dobândeşte cu preţ scăzut, mituind pe funcţionarii Statului. Dobândeşte reduceri importante la transportul petrolului pe căile ferate, fapt interzis de lege, prin tot felul de corupţii şi prin atragerea lui *Vanderbilt* magnatul căilor ferate, în trustul petrolului.
Cantitatea de petrol extrasă e atât de mare, încât preţul lui ar trebui să fie derizoriu. Pentru a împiedeca o scădere a preţurilor şi deci spre a putea sili societatea americană la un bir uriaş, *Rockefeller* adună pe concurenţi şi întemeiază o asociaţie, pentru menţinerea preţurilor, un trust. Este averea lui *Rockefeller* o creaţie personală a lui *Rockefeller?*... Sau avuţia lui este de origină evident socială?... Toţi americanii au dat zilnic câţiva cenţi prea mult, pentru averea lui *Rockefeller.*
Lupta pe care Statele-Unite o duc împotriva trustului de petrol ţine mai bine de-o jumătate de veac — şi Statele-Unite ies înfrânte. Trustul trăeşte şi azi. *Rockefeller* a subvenţionat senatori şi comisii întregi, a desfiinţat legal trustul, ca să-l reînfiinţeze ilegal, clandestin, sub formă de acord tacit între oameni zişi de onoare —

Roosevelt care e un pasionat călător pe mare, a elaborat pe yachtul său întregul său program de revoluţie socială

Roosevelt în faţa congresului american

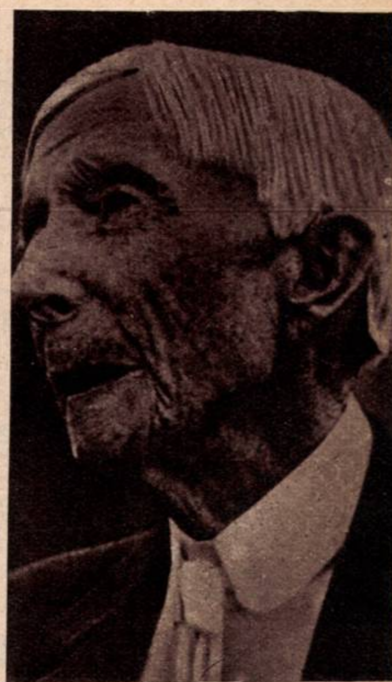

Preşedintele Roosevelt, oaspe într'o tabără de muncitori

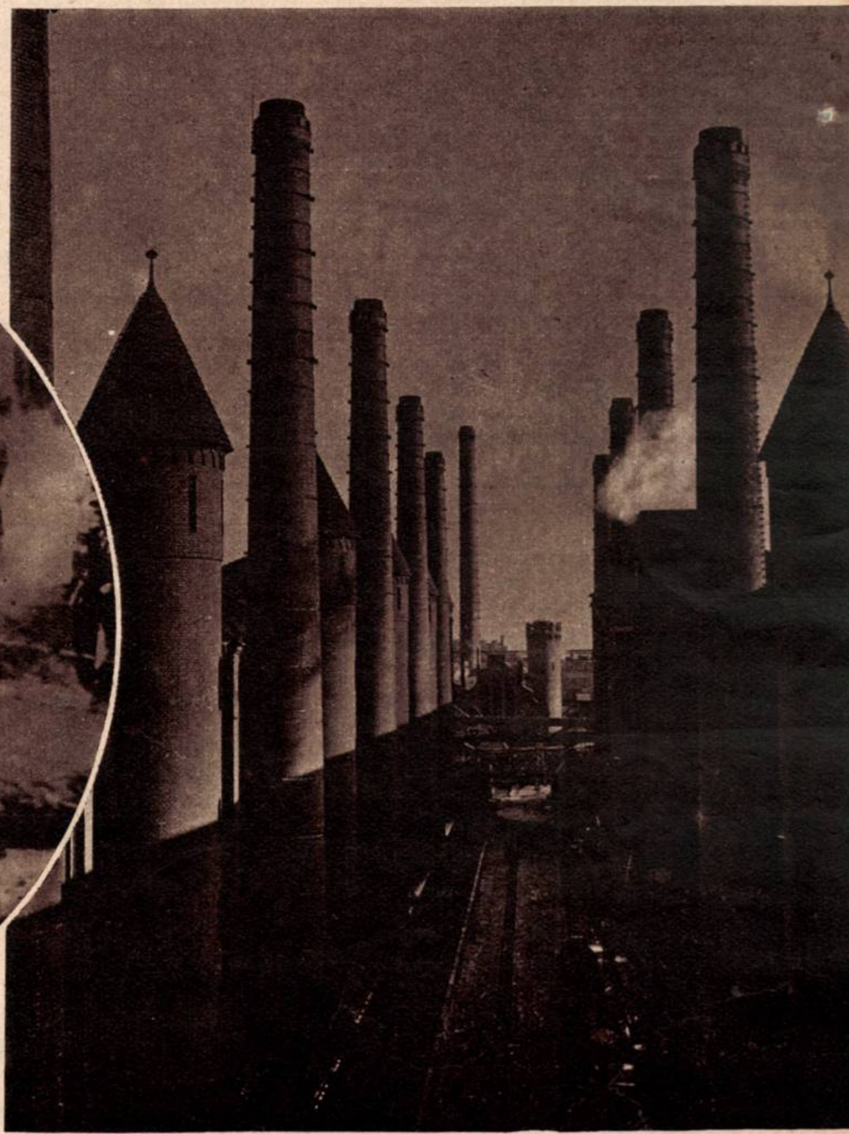
Agitaţia fermierilor din America: autorităţile luptă cu gaze lacrimogene împotriva agitatorilor

Harold S. Vanderbilt

John D. Rockefeller, regele petrolului

Uzinele: stăpânii oamenilor

Uzinele Ford şi proprietarul lor

Locul unde se rostogolesc miliardele lumii : Wall Street, strada în care se află marile bănci şi bursa din New-York

„gentlemen agreement". Impotriva acestui om societatea americană se dovedea complet desarmată: Ea a bătut Asia, a bătut Europa, nu l-a putut înfrînge pe Rockefeller.
Când, pe la 1900, a fost ales preşedinte tot un Roosevelt, *Théodore Roosevelt*, trustul a fost dat în judecată şi acuzat de *1462 călcări de lege*. Trustul e condamnat la o amendă de *30 milioane dolari*, cam 150 de milioane franci aur, *peste un miliard de lei*. Dar Rockefeller îşi cunoştea autorităţile: Amenda n'a fost plătită niciodată!
E oare uriaşa avere a lui *Henry Ford* de origină mai puţin socială? Cazul lui e extrem de interesant, căci spre deosebire de colegul de miliarde Rockefeller, *Ford* n'a cerut niciodată mai mult de cât se cuvenea pentru automobilele fabricate în uzinele de la *Detroit*. Dimpotrivă, ceeace caracterizează metoda lui Ford este o extraordinară economie de material — întrebuinţează până şi firişoarele de fum care ies din furnale! — o nemaiîntâlnită economie de muncă — lucrătorii n'au de făcut decât un gest, cel mult două, în faţa unor maşini, care confecţionează singure — o genială pricepere comercială: Ford a vândut în fiecare an cu preţ mai scăzut şi în fiecare an numărul automobilelor vândute a fost mai ridicat (iar câştigurile mai mari).
S'ar putea crede că Ford, producând şi vânzând ieftin, mult mai ieftin decât toţi ceilalţi fabricanţi de automobile şi-a exploatat muncitorii... Dimpotrivă! *Ford a plătit cele mai mari salarii*. El afirmă că nu şi-a tras averea din lefurile de mizerie ale muncitorilor, din exploatarea omului — ci din exploatarea *materialului*, printr'o metodă, o organizare care sunt numai ale lui. El propovăduește şi a propovăduit totdeauna politica salariilor mari, dovedind că numai o bună stare generală şi un număr cât mai ridicat de consumatori, va da industriei posibilităţi de lucru şi câştig.
Cum şi-a adunat totuş Ford miliardele?... De bună seamă, tot din societatea unde a produs şi a putut vinde! *Averea există*. Ford a început ca simplu funcţionar la o societate electrică. Azi e unul din cei mai mari bogătaşi ai Statelor-Unite. A existat deci o diferenţă de la costul de producţie la costul de vânzare, care a rămas în casa de fier a lui Ford — *pentru Henry Ford!*
Trebue să recunoaştem însă că fără spiritul de organizare şi tenacitatea unui Rockefeller, fără ingeniozitatea şi spiritul de economie al unui Ford, America n'ar fi ajuns în fruntea civilizaţiei moderne.

PRINCIPIUL AVUŢIEI SOCIALE

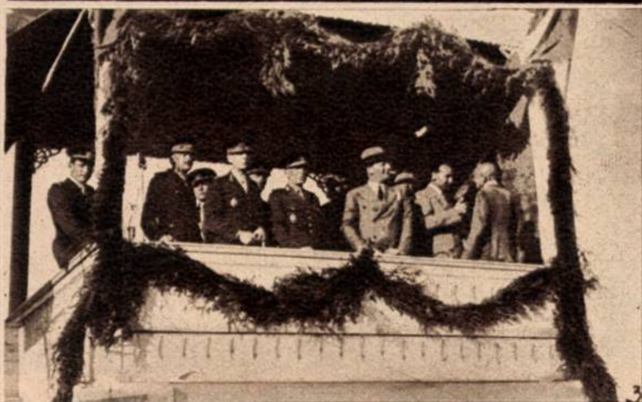
Dar conflictele dintre puternicii miliardari, care au făcut din Statele-Unite una din cele mai bogate ţări ale lumii, au ruinat principiul avuţiei individuale. Cum se putea întoarce societatea americană la avuţia socială, din care s'au tras avuţiile personale, fără a anihila virtuţile de creaţie ale iniţiativei individuale? Căci a lua de la bogaţi şi a da la săraci ar fi fost o metodă simplistă şi ar fi adus cu siguranţă la războiul civil. Pentru Roosevelt se punea problema de-a scoate clopotul, fără să tae gâtul vacii.
Fenomene caracteristice ale nouei stări de spirit se iviseră mai de mult în Statele Unite. Ce erau gangsterii, dacă nu uneltele unei revolte latente, împotriva avuţiei individuale?... Contrabandele de alcool şi apoi răpirile de persoane dovediau că pentru o înavuţire personală, nimeni nu mai ţine seamă de nici o lege. Bogătaşii nu se mai deosibiau de săraci, decât prin *extravaganţe* — căci baia zilnică, gulerul şi cravata, automobilul, erau de mult în confortul obicinuit al americanului, oricât de modest.
Preşedintele Roosevelt a ţinut la radio o cuvântare, în primele zile după alegere, în care a expus programul de reforme. *„Nu sunt un revoluţionar"*, a explicat el ascultătorilor. *„Dar aşa cum stau lucrurile acum, nu se poate merge mai departe"*. Inconjurat de un pâlc de intelectuali, care s'au intitulat *„Trustul inteligenţii"*, căci nu fac parte nici din sindicatele muncitoreşti, nici din marile societăţi anonime, Roosevelt a elaborat un *Cod industrial*, care printr'o mai dreaptă împărţire a veniturilor să redea societăţii americane impulsul muncii. Codul se întemeiază pe două principii fundamentale: salarii cât mai ridicate pentru timp de lucru cât mai scurt, *fără drept de-a se urca preţul produselor*. Ziarele au făcut glume pe această metodă ş'au pus pe un industriaş să exclame: *„Roosevelt salvează America! El fabrică un automobil cu o sută cincizeci de dolari, il vinde cu o sută, şi ce câştigă bagă în buzunar!"*
Dar problema se punea mai puţin spiritual. Realitatea era mult mai gravă, la venirea la preşidenţie a lui Roosevelt. Intdustriaşii aveau de ales între aceste două situaţii: O naţionalizare adică o confiscare a fabricilor, pe care proprietarii le închiseseră din lipsă de lucru, şi deci exploatarea lor de către Stat prin comisii de ingineri, sau o cedare din beneficiu, în proporţie mai mare de cât îngăduia legea cererei şi a ofertei de lucru, muncitorilor. Miliardele acumulate în ultimul veac rămâneau neatinse, în proprietate individuală: Dar se cerea industriaşilor ca de-aci înainte cea mai mare parte din beneficiu să treacă din nou societăţii de unde e extras, să fie retrocedat, sub formă de salarii.
Rezultatele până azi: *Băncile şi-au reluat activitatea, ca şi mai toate fabricile. Se lucrează numai cinci-şase ore pe zi şi numai cinci zile pe săptămână. Cea mai mare parte a salariilor au fost simţitor urcate. Femeile nu mai sunt silite să muncească decât în cazuri rare şi numai la anumite industrii. Copiii lucrează în şcoli profesionale.* Mult mai grea de rezolvat pare problema agrară, în Statele-Unite, unde lăptarii au fost siliţi să verse laptele pe râu şi fermierii să ardă grânele, în loc de cărbuni, ca să poată vinde restul cu preţ derizoriu.
Roosevelt a realizat un compromis. Mulţi îl cred provizoriu. Dar *„il n'y a que le provisoire qui dure"*, [1]) spune un proverb francez. Unii sociologi militanţi îl acuză pe Roosevelt că s'a oprit la mijlocul drumului, în loc să meargă până la capăt, ca *Lenin*. Dar urmaşul lui Lenin, *Stalin*, nu s'a întors şi el înapoi, până la mijlocul drumului?... Industria rusă e etatizată desigur şi o bună parte din agricultură. Dar nici în Rusia nu se mai plătesc salarii egale, impozitele sunt proporţionale pe venit, iar Statul sovietic crează pe rentierii de mâine, plătind dobânzi la împrumuturile interne...
Şi Roosevelt n'are mâinile pătate de niciun asasinat!

F. ADERCA

1) Numai cele trecătoare durează.

Concursul hipic de la Sibiu

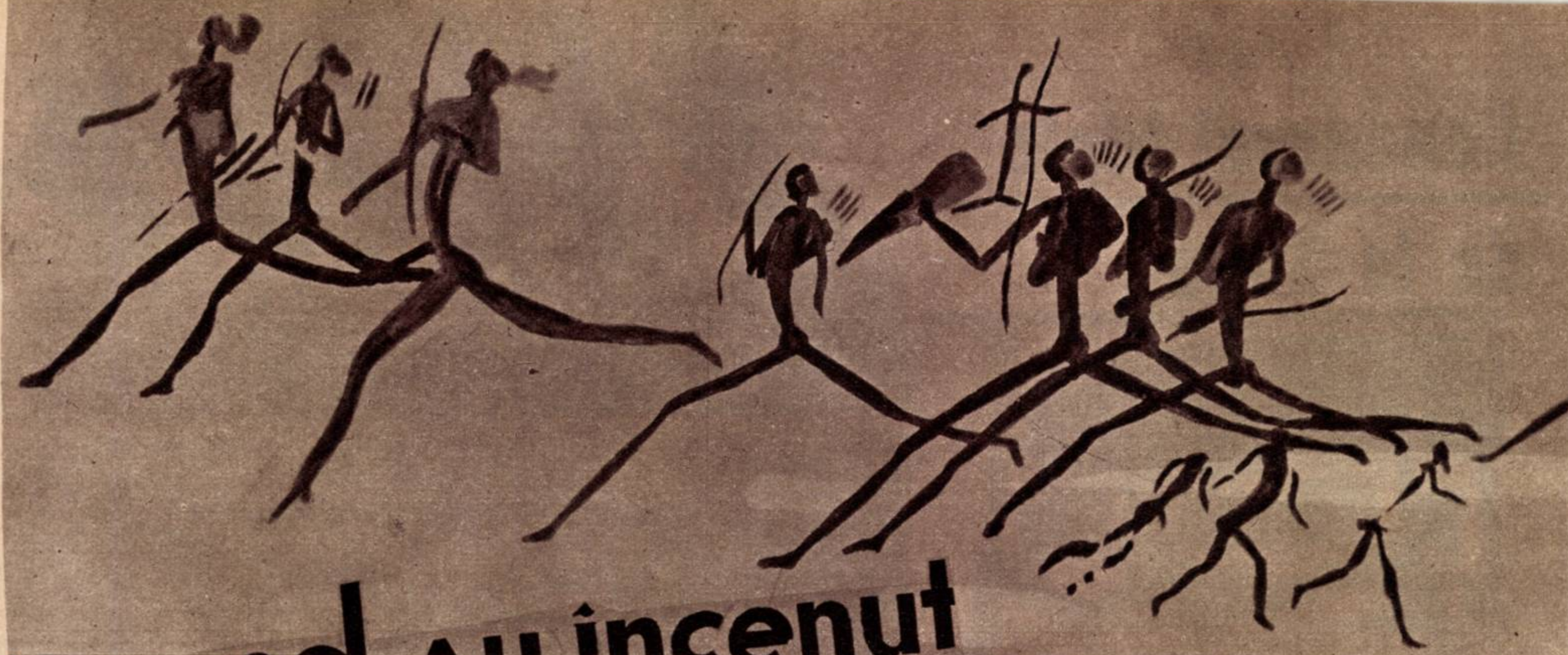
La Sibiu a avut loc săptămâna trecută concursul hipic anual al şcoalei de aplicaţie a cavaleriei. Fotografiile noastre, luate cu acest prilej, înfăţişează: Echipa de săritori.
Caruselul ofiţerilor-elevi.
Cupele şi trofeele concursului hipic dela Sibiu. Ultima în dreapta cupa ziarului „Dimineaţa".

Tribuna juriului: dela stânga la dreapta, d-nii: lt. col. Andronescu, general Corvin, general Scheletti, dr. Prat. Y. Soutzo, ministrul Spaniei; lt. col. Bruckner.

Lt. Zahei, cu iapa Feldioara, câştigătorul premiului întâi, la probele „Spaniei" şi „Periş", în sumă totală de 52.000 lei. Inălţimea maximă pe care a sărit-o este un metru optzeci.

Când au început oamenii să aibă „Suflete"

Interesante reconstituiri de pe vremea strămoşilor noştri preistorici, când cei doi factori ai civilizaţiei, arta şi religia, au luat naştere în creerele lor.

In interiorul unor asemenea locuinţe primitive, au căpătat primii oameni suflet

Mormintele primilor oameni

DACĂ teoria evoluţioniştilor e adevărată, atunci a existat o vreme când omul nu avea suflet.

Sufletul, după definiţia mai multor filosofi, este tendinţa omului către ceva mai înalt şi mai frumos decât el. Popoarele religioase cred că acest ceva nu e decât scânteia divină a credinţei şi a speranţei, într'o viaţă viitoare. Artiştii îl numesc lupta pentru a creea ceva nou şi frumos, care să servească de inspiraţie generaţiilor viitoare. Dar oricum am defini acest „ce", e de presupus că a fost un timp când strămoşii noştri nu l-au avut.

Biologii sunt de părere că încet, dar fără preget, în curs de milioane de ani, trupul de astăzi al omului a evoluat, diferenţiându-se de animale, perfecţionat mereu de viaţa din ce în ce superioară a omenirei. Dar atunci când a început acest proces, sufletul aşa cum îl înţelegem astăzi, n'a existat. Chestiunea care se pune, este deci când şi unde a luat naştere acest caracteristic şi superior atribut al omului, în făptura sa animală? Are întrebarea aceasta vreun răspuns, sau origina sufletului va rămâne în veci un mister? Savanţii cari se ocupă de istoria umană au început să creadă că pot găsi răspunsul.

Acum câtăva vreme s'a expus la Chicago o interesantă colecţie şi reproduceri reprezentând scene din viaţa unor oameni preistorici, cari au fost poate primii posesori ai unor însuşiri, ce presupune prezenţa sufletului. Ani dearândul savanţi trimişi de Muzeul de istorie naturală, Field, au studiat cavernele şi adăposturile stâncoase din Franţa şi alte ţări europene, unde-au trăit odată aceşti oameni primitivi. Cuţite rudimentare din piatră, căngi făcute din oase şi alte obiecte de acest fel, au fost adunate cu religiozitate şi trimise la Chicago pentru Muzeu. Remarcabile opere de artă, găsite

Un grup ulterior din aceeaş rasă a Cro-Magnonilor a ridicat arta preistorică la cel mai înalt punct pe care l-a putut atinge vreodată, după cum reese din sculpturile găsite în cavernele dela Cap-Blanc, Franța, şi care reprezintă o serie de cai în diferite poziții.
Inaintea acestor cai sculptați geologii au desgropat, în 1911, scheletul complet al unei fete de optsprezece ani.

Gazéle pictate pe stânci din epoca de piatră

Locuințe primitive

în fundul peşterilor franceze şi spaniole, au fost studiate şi fotografiate. In cele din urmă, toate aceste comori edificatoare, au fost strânse în muzeul din Chicago, unde sunt expuse într'un decor ce reprezintă scene din viețile acestor de mult dispăruți strămoşi ai rasei omeneşti.
Dar cele mai vechi tipuri omeneşti pe care le cunoaşte ştiința sunt departe de-a fi nişte animale incapabile. Acum vreun milion de ani, trăia în China o rasă de oameni, care cunoştea focul şi care — e probabil — c'a trăit într'un fel de grupare foarte asemănătoare tribului. In vestigiile acestei vieți nu există nimic din care am putea deduce că-şi îngropau morții, că-i venerau, sau că aveau cea mai slabă concepție despre o viață viitoare. Deasemeni nu se poate spune dacă trăiau în familii şi nu se observă urmă de artă printre cele rămase în urma lor. Vestigiile constă doar în câteva oase omeneşti, câteva pietre, în parte sparte şi arse, oase de animale şi câteva pietre ce par a fi fost nişte unelte, de-o formă foarte rudimentară. Câteva din aceste obiecte sunt expuse la muzeul din Chicago, dar ne îndoim că omul modern va recunoaşte în aceşti vechi locuitori ai Chinei, o rudă spirituală.
Mii de ani mai târziu, a existat însă în Europa o altă rasă, în care se vede că începuseră să mijească zorile sufletului, pentrucă aceşti oameni îşi îngroapă morții şi sunt primii cari trăiesc în grupuri familiale, îngrijind de femei şi de copii. Expoziția din Chicago posedă şi aspecte din această viață superioară.
Intâmplarea face ca Henry Field, asistentul curator al secțiunei fizico-antropologice şi alți câțiva experți ai muzeului să fie primii cari spun câteva cuvinte de reabilitare, pentrucă această rasă de oameni despre care ne arată că-şi venera morții şi trăia în familii, este faimoasa rasă de Neanderthal, numită astfel după locul unde au fost găsite primele sale oase şi acuzată de H. G. Wells şi alți scriitori c'ar fi sursa poveştilor cu căpcăuni. Asupra acestor poveşti despre canibalismul Omului de Neanderthal, savanții muzeului din Chicago au mari îndoieli. Pe de altă parte, oamenii aceştia sunt primii cari prezintă cele dintâi atitudini altruiste față de femei şi copii. Deasemeni se poate deduce din faptul că-şi venerau şi îngropau morții, începuturile unei credințe în viața viitoare.
Omul de Neanderthal a trăit în Europa acum vreo 50.000 de ani şi e probabil că a evoluat cu timpul, dar sufletul omenesc pare să fi făcut pasul următor mult mai târziu.
Acum vreo treizecişi cinci de mii de ani, se iveşte vestitul Cro-Magnon, prima rasă la care vedem caracteristici din definiția pe care o dă artistul asupra sufletului — creerea operelor de artă. Câteva din picturile şi sculpturile acestor oameni n'au putut fi depăşite nici chiar în zilele noastre.

Cine-ar putea spune ce tragedie se află îndărătul acestei sinistre relicve. Deasupra cavității sale abdominale se află un fel de piron de ivoriu. Acesta pare să fi cauzat moartea. Fata a fost poate fiica sculptorului, sau a marelui preot care păzia sanctuarul.
Ceeace se ştie este că tânăra fată, ale cărei oseminte s'au găsit în împrejurările de mai sus, a murit cu capul sfărâmat de pietre şi că scena, cu tot misterul ei, cu oase, sculpturi, etc., se află acum reprodusă la Chicago, pentru instruirea şi inspirația americanilor moderni.
„Sufetul" omenesc îşi are deci începuturile în rasa artiştilor din caverne. La aceste manifestări se adaugă, viața de familie, credința în nemurire şi venerarea morților. Practici magice confirmă existența unei obscure credințe, într'o putere spirituală superioară omenirii.
Cro-Magnonii şi artiştii cavernelor au fost urmați în Europa de un popor numit „Neolitic" sau „Noul grup al Epocei de Piatră", care pare să fi venit din Asia şi care avea multe lucruri ce lipsiau predecesorilor lui; printre acestea se prenumără uneltele de agricultură, năvoade pentru pescuit, animale domestice şi vase de pământ pentru fierberea sau păstrarea hranei.
La aceşti oameni, cari au avut ceeace s'ar putea numi prima bogăție, sufletul persistă şi se desvoltă, căci nu ne putem îndoi asupra caracterului religios al aleelor formate din stâlpi uriaşi de piatră, stâlpi ridicați de primele grupuri ale acestui popor neolitic, în Vestul Franței şi în alte câteva puncte. Aceste misterioase alei fuseseră probabil clădite în cinstea soarelui. Dar s'ar putea să fi jucat un rol în ceremoniile care aveau loc atunci când vizitatori din centre mai civilizate, ca Babilonul şi Egiptul, veniau cu bogatele lor corăbii, prin aceste extreme ale lumii din vremea aceea.
Experiențele, tribulațiunile acestor popoare preistorice şi gândurile care le-au frământat, rămân pentru noi învăluite în cel mai opac mister.
Dar savanții cât şi artiştii, cari au reprodus aceste remarcabile opere de artă ale omului preistoric, nu se îndoiesc că bărbații şi femeile peste care s'au aşternut milenii, nutriau speranțe, temeri şi aspirații la fel cu cele ce frământă sufletul omului de astăzi.

Doamna Smaragda Callimaki

de C. GANE

I.

Nasul puţin prea lung şi buza de sus ceva prea subţire, dar încolo un păr frumos şi, sub nişte sprâncene bine încondeiate, o minunăţie de ochi; soţie credincioasă, mamă iubitoare — femee ştearsă ca mai toate Doamnele din vremea ei, sbuciumată şi nenorocită ca cea mai mare parte din ele: aceasta a fost *Domniţa Smaragda* a lui *Nicolae Vodă Mavrogheni*, Doamna lui *Scarlat Callimaki Voevod*.

Era cea mai mare dintre fetele lui Mavrogheni şi ale soţiei sale *Mărioara*, născută *Scanari*. Lumina zilei o văzu în Constantinopol, sau mai bine zis pe malul Bosforului, la Therapia, prin anii 1773—74 [1]). Cu totul greacă, prin tată, prin mamă şi prin creştere. Când tatăl ei fu trimis Domn în Ţara Românească, în Mai 1786, ea era încă o copilă de vre-o 12 ani — şi nu rămase în Bucureşti nici măcar un an şi jumătate. Căci în toamna lui 1787, isbucnind răsboiul dintre Austrieci, Ruşi şi Turci, Domnul Munteniei se gândi să-şi trimită familia înapoi la Constantinopol, spre a o feri de bătaia tunului sau de vre-o eventuală ocupaţie străină. La 17 Septembrie, porni deci Doamna cu copiii ei, cu medicul Curţii, (der Leibarzt) cu 40 de slujitori şi cu toată averea domnească, încărcată în rădvane, prin Bulgaria, acasă. Rămăsese în Bucureşti doar fiul cel mai mare, *Beizadea Petrache*, pentru a se deda cu meşteşugul răsboiului, în care voia să-l deprindă nebunul, dar viteazul său tată.

Smaranda Callimaki

Şi trecură astfel trei ani încheiaţi, trăind familia despărţită, Doamna cu copiii în Constantinopol, iar Domnul cu fiul său prin lagărele turceşti — până în Septembrie 1790, când, ca întotdeauna fără binecuvântate motive, se rostogoli capul însângerat al Voevodului Munteniei în noroaiele de prin părţile bulgăreşti ale Dunării, la *Bella*, lângă *Vidin*.

Ce jale fu atunci în casa de la Therapia, numai închipuirea ne-o poate înfăţişa. Sărmana Doamnă Mărioara îşi cheltui toată averea, pentru a-şi cumpăra prieteni turci, cari să roage pe Sultan a reabilita cel puţin memoria decapitatului voevod. Şi astfel într'o Vineri, a nu se ştie cărui an, pe când *Sultanul Selim* trecea cu alai prin străzile Stambulului, un ienicer se aruncă în genunchi în faţa calului Prea Strălucitului Padişah, ridicând în sus cu vânjoasele sale braţe pe mica beizadea *Iusufachi*, care ţinea în mână un *arz* către Impărat. Se restabilia, în cererea aceea, nevinovăţia lui Mavrogheni şi se cerea îndurare, pentru familia lui.

Sultan-Han Selim fu mărinimos, şi din acea zi începu, pentru Doamna Mărioara şi pentru fetele ei, un trai mai omenesc..

Curând după aceea — trebue să fi fost prin 1793 sau 1794 — se făcu nuntă mare la Therapia: *Domniţa Smaragda* se mărită cu beizadea *Scarlat*, fiul lui *Alexandru Callimaki*.

Acesta din urmă, deşi om de aproape 60 de ani, nu fusese încă Domn; abia după un an în 1795, urcă el treptele scaunului Moldovei, luând cu el la Iaşi şi pe fiul său Scarlat, împreună cu tânăra lui soţie.

Pentru a doua oară se afla acum Smaragda în meleagurile noastre. Intâia dată fusese la Bucureşti ca fiică, şi acum era la Iaşi, ca noră de Domn. Avea vreo 21 de ani, o vârstă destul de fragedă, pentru a se deprinde cu limba şi cu obiceiurile unui popor străin. Din nefericire însă, în societatea noastră, nici limba nici obiceiurile nu erau pe atunci — abia dacă sunt astăzi — ale neamului românesc. Nu Doamnele care veneau la noi învăţau a vorbi şi a trăi româneşte, ci jupânesele, muntene sau moldovene, se deprindeau ele a papagalici graiul şi felul de trai ale femeilor din Fanar. Ca atare, cei patru ani petrecuţi la Iaşi nu-i folosiră Smarandei Callimaki nimic, şi ea se întoarce în 1799 la Constantinopol, cu mazilitul ei socru, cu soacra, cu bărbatul şi cu copii, mai Greacă decât venise.

Aşezare proprie nu avea încă. Din casa mamei sale din Therapia se mutase într'a socrilor la *Curù-Cişmè*, şi acolo trebue să se fi născut şi fata ei *Ralu*, fiul *Alexandru* văzând lumina zilei poate dinainte, în Iaşi chiar [2]). Când mai târziu, în 1802, *Scarlat Callimaki* fu numit Mare Dragoman„ el pare atunci abia a-şi fi clădit sau cumpărat o locuinţă la *Arnăut-Kioi*, în imediata apropriere a aşezării părinteşti.

Inălţarea soţului ei la rangul de Dragoman era poarta deschisă spre domnia Moldovei, adică spre mărirea aceea în capătul căreia stătea, căscată, prăpastia. Beizadea Scarlat făcu tot ce-i stătu în putinţă pentru a călca cât mai repede şi cât mai hotărît pe drumul acela presărat cu flori şi cu spini. Prin creşterea ce primise de mic de la doi dascăli francezi, *Trécourt* şi *Martinot*, tânărul Dragoman era cu totul plecat Franţei. De altfel, printre Grecii Fanarului, era un curent în favoarea culturei franceze, care ţinea de vreo 20—30 de ani, şi care, importat de ei în ţările noastre, şi coborându-se de pe treptele tronului în boerimea mare şi mică, e poate una din singurele adevărate binefaceri pe care le datorăm domniilor fanariote. Dintre Grecii aceia — *Hangerlii, Moruzeştii* — cei mai franţuziţi erau *Callimakii*, ajunşi şi ei acuma Greci de-a binelea. Iar dintre Callimaki, cel mai aprig admirator al Franţei era *beizadea Scarlat*. In calitate de Mare Dragoman, el dădu mareşalului *Brune* tot concursul său pentru a face ca Poarta să recunoască lui Napoleon titlul de Impărat. Mai mult, se spune că schimbarea politicei turceşti din prietenoasă faţă de Anglia (şi în timpul din urmă chiar faţă de Rusia) în favorabilă Franţei, se datora dibăciei Marelui Dragoman. In tot cazul, prin sforile trase de el, Callimaki făcu ca în vara 1806 domnii Moldovei şi ai Munteniei [3]) să fie maziliţi şi în locul lor să fie numiţi el la Iaşi şi cumnatul său *Alexandru Şuţu* la Bucureşti.

Mare eveniment în viaţa casnică a Callimakilor această întorsătură a norocului — dar spinoasă fu calea ce duce la izbândă.

Prin tratatul de la *Cuciuc-Cainargi* domniile ţărilor române erau statornicite pe 7 ani, neputând voevozii să fie scoşi din scaun decât cu învoirea Ruşilor. Inlocuirea lui *Moruzi şi Ipsilanti* înainte de vreme fu deci privită de ţar ca un act duşmănos lui, şi făcut înadins pentru a favoriza politica franceză. Consulii moscoviţi primiră poruncă dela centru să se împotrivească înscăunărei noilor voevozi.

Scarlat Callimaki fost mare dragoman era prea ştiutor al sforilor politice pentru a nu cunoaşte situaţia şi pentru a nu înţelege că domnia pe care o râvnise şi căpătase era beteagă din naştere. Pornind deci la Iaşi, în Octombrie 1806, el îşi luă familia şi avutul cu el, însă intră în capitala Moldovei, singur, călare, noaptea, trăgând deadreptul la Curtea Domnească, şi lăsându-şi nevasta şi copiii în urmă, la *Tecuci*, sau poate la *Vaslui*, până o pipăi pulsul ţării.

Acesta bătea a friguri. Boerii ieşani, strânşi între ciocan şi nicovală — între consulul rus şi Domnul impus de Sultan — se deteră de partea Moscovitului, care li se păru a stăpâni situaţia, drept dovadă că aveau Moldovenii ochi buni. Caretele lor intrau şi ieşiau pe poarta consulatului, iar curtea domnească era goală de

1) Théodore Blancard, *autorul cărţii:* „Les Mavroyéni", *produce un act din 1802, din care ar rezulta că Niculai şi Maria Mavrogheni ar fi fost căsătoriţi dinainte de 1763. Fata lor mai mare s'ar fi născut în cazul acesta prin 1765—6, ceeace este exclus. actul de mai sus aduce o îndoelnică mărturie târzie (p. 370), pe când Lady* Craven, *care a fost la Curtea lui Mavrogheni la Bucureşti, în 1786, arată că această fată ar fi avut atunci 11 ani. Să se fi înşelat deci cel mult cu un an-doi.*

2) *Datele naşterilor acestor copii, arătate de* Xenopol *în* Arb. *Genealogic al Familiei Callimaki, par toate greşite. De asemeni fantastică este arătarea lui* Blancard *cum că Scarlat Callimaki s'ar fi însurat abia în 1806, în urma unei audienţe ce avu la Sultan, care-i promise scaunul Moldovei, dacă ia în căsătorie pe fata lui Nicolae Mavrogheni.*

3) *Alexandru Moruzi şi Constantin Ipsilanti.*

sfetnici. Această intolerabilă situaţie o suportă Vodă Scarlat două zile întregi, iar în dimineaţa zilei de-a treia îi veni ştire din Stambul că era mazilit! Cauza era flota *Marei Britanii* care se plimba prin apele mărei de *Marmara* şi armatele *Ţarului* care bivuacau pe malul *Nistrului*. *Sultan Selim*, pentru a linişti lucrurile, rechemase pe *Callimaki* şi pe *Şuţu* la Constantinopol, înapoind domniile ţărilor române maziliţilor voevozi *Moruzi* şi *Ipsilanti*.

La 4 Noembrie 1806 *Scarlat Vodă* părăsi Iaşii cum venise, aproape în fugar, merse să-şi ridice familia de unde o presărase pe drum — Vaslui sau Tecuci — şi se întoarse în grabă la *Constantinopol*. Smaragda, Doamna cea de trei zile, care nici nu putuse pătrunde în capitala ei, sbuciumată de atâtea drumuri, îngrijorată de sănătatea unor copii încă prea mici, pentru asemenea oboseli, ar fi dorit să se lase de măririle unei situaţii care nu era făcută pentru puterile sale. Dar nu tot astfel cugeta amărâtul ei soţ.

Sbuciumul acesta cu urmări aproape umilitoare îl întărâtase şi-i oţelise voinţa. Şi apoi, era el Ţarul Ţar, dar era şi Napoleon, pare-se, cineva. Scarlat Vodă avea încredere în geniul acestui om şi avea şi nădejdea că sforţările ce făcuse pentru a îndruma politica Porţii pe căile intereselor franceze îi vor fi răsplătite. El trimise deci la Paris pe-o rudă de-a nevestei sale, *Ion Mavrogheni*, să vorbească cu *Talleyrand*, în vederea recăpătării scaunului pierdut (Mai 1807).

In August viitor era din nou confirmat Domn al Moldovei. Deşi această nouă numire nu se datora de fapt sprijinului Franţei, ci evenimentelor politice în curs [4]), totuş Callimaki crezu de datoria sa să scrie o scrisoare lui Napoleon, pentru a-i arăta că este plecata lui slugă, care nădăjdueşte în sprijinul marelui Impărat:

12/24 Aout 1807.

Sire,

La bienveillance dont Votre Majesté a daigné m'honorer, me fait espérer qu'Elle voudra me continuer Sa protection toute puissante. Je m'en rendrai digne, Sire, par mon dévouement respectueux et absolu à Son Auguste Personne Nommé prince de la Moldavie, j'espère trouver l'occasion de montrer à Votre Majesté combien je lui suis dévoué. Je suis avec la plus profond respect, de Votre Majesté, Sire, le très humbles et très obeissant serviteur.

Charles Callimaki, Prince de Moldavie. [5])

Cu o lună înainte, încheind pacea dela Tilsit, Napoleon oferise Ţarului Alexandru să împartă Europa cu el. Devotamentul lui Scarlat Callimaki trebuie să-l fi lăsat destul de rece. Nu mai puţin, scrisoarea de mai sus dovedeşte că Domnul Moldovei cunoştea prea bine atât situaţia politică internaţională, cât şi interesele sale.

Noile investituri făcute voevozilor *Şuţu* şi *Callimaki* erau de fapt simple formalităţi, deoarece Moldova şi Muntenia erau ocupate de armatele ruseşti. Scarlat Vodă ştia lucrul acesta, aşa încât, părăsind Constantinopolul pentru a urma oastea *Sultanului Mustafa*, el îşi lăsă familia acasă.

Urmară pentru Doamna Smaragda câţiva ani de amarnică desnădejde. Numărul copiilor i se sporise cu o fată, micuţa *Eufrosina*, şi era nevoită ea acum, singură, acolo în casa lor din Arnăut-Keoi, să-şi roadă nerăbdarea, în aşteptarea unor întâmplări care nu prevestiau a bine. După trei ani de o astfel de viaţă, ea află deodată, în Iunie 1810, că armata ottomană fusese învinsă de Ruşi la *Razgrad*, şi că soţul ei fusese făcut prizonier [6]) Veştile veniau nesigure şi cu întârziere. In toamnă abia auzi că Domnul ei fusese dus de generalul *Kamenski* la *Bucureşti* (23 Noembrie) şi trimis apoi în Rusia, la *Harkov*. Dar ceeace nu avea de unde şti amărîta Doamnă, e că Scarlat Vodă se bucura acolo de-o deosebită atenţie din partea Moscoviţilor, care-i pregătiseră *„o captivitate onorabilă, dându-i şi o pensie de întreţinere, din partea guvernului"*.

Insfârşit — căci toate au un sfârşit, şi relele şi bunurile, şi viaţa care le dărueşte — primi, după alţi doi ani, Doamna Smaragda vestea că răsboiul s'a isprăvit, că Ruşii au părăsit Principatele Dunărene, păstrându-şi pentru ei jumătatea uneia din ţări, pe care o chemară Basarabia, şi că bărbatul ei a plecat dela Harkov la Bucureşti, unde urma să primească caftanul de domnie a Moldovei. In Octombrie 1812 sosi la Arnăut-Keoi şi solul lui Vodă, cu mult aşteptata scrisoare, prin care Doamna era poftită să-şi strângă buclucurile, să-şi ea copiii şi slugile, şi s'o pornească la drum, spre Moldova.

Pentru a patra oară acum făcea Doamna drumul acesta. De data asta o aştepta cel puţin un trai mai liniştit, în timpul unei domnii mai lungi.

Din cauza unei ierne grele, Doamna Smaragda nu putu totuş pleca de acasă înainte de sfârşitul lui Ianuarie 1813. Şi — lucru ciudat — Scarlat Vodă, care sosise la Iaşi din Noembrie trecut, nu vru să intre în capitala sa, fără ca să-şi aibă Doamna de-adreapta şi beizadeaua sa de-a stânga. El rămase sus la *Galata*, unde-şi aşeză Curtea, toată iarna, până la sosirea familiei sale, în ziua de 6 Februarie. Abia a doua zi deci, dela 7 ale lunei, intră el în Iaşi, cu alaiul domnesc care-l duse la *Sfântul Nicolae*, unde Mitropolitul Ţării îl unse voevod al Moldovei.

După atâtea încercări şi atâtea neajunsuri, iat-o însfârşit pe Smaragda Doamnă cu adevărat. Ea duse, acolo în vechea Curte Domnească, de atâtea ori arsă şi de atâtea ori refăcută [7]), un trai cuviincios de femee, nu de Doamnă. In afară de gospodărie, de copii, şi de primirile ce era nevoită să facă, n'o aflăm amestecată nici în politică, nici în mişcarea culturală de pe vremea aceea.

De altfel, ea tot nu ştia româneşte şi e de crezut că n'a învăţat niciodată această limbă, care nu-i folosia la nimic, deoarece cu bărbatul ei, cu copiii, cu slugile aduse din Ţarigrad şi cu jupânesele boierilor, se înţelegea pe greceşte; iar în popor n'a catadixit, ilustra faţă a lui *Nicolae Mavrogheni*, să se coboare niciodată.

Scarlat Vodă, nepot de Moldovean sadea, învăţase fireşte limba ţării, dar bine n'o ştia nici el. Găsia chiar că ea nu este de nici un folos, iar când puse să i se alcătuiască vestita Condică de legi, cunoscută sub numele de *„Codul Callimaki"*, porunci să fie scrisă pe greceşte, deoarece *„judecătorii fiind boieri, cunoşteau toţi aceastǎ limbă"* — ceeace, de altfel nu era adevărat, căci erau şi boieri ţinutali, cari nu vorbiau decât româneşte. Mai târziu trebue să fi înţeles şi Vodă aceasta, deoarece însărcină pe *Flechtenmacher* cu traducerea legiuirii sale — lucru pe care Neamţul nu apucă să-l sfârşească din cauza mazilirii Domnului. [8])

Totuş Callimaki se mândria de-a fi Moldovean — acasă i se zicea *Iancu* — şi el înţelese să dea culturii româneşti o deosebită atenţie, sprijinind atât pe Mitropolitul *Veniamin Costaki* cât şi pe *Gheorghe Asaki* în inimoasele lor încercări de luminare şi redeş-

Scarlat Vodă Callimaki

4) *De la 29 Noembrie Ruşii pătrunseră în Moldova, ocupând apoi amândouă Principatele, ceeace însemna starea de răsboi, aşa încât Turcii nu mai aveau să menajeze pe voevozii protejaţi de Ţarul Alexandru. In afară de aceasta, o revoluţie isbucnită în Mai 1807 la Stambul, răsturnă pe Sultanul Selim, aducând la putere prieteni de-ai lui Callimaki.*

5)

12/24 August 1807

Sire,

Bunăvoinţa cu care Majestatea Voastră m'a onorat, îmi dă nădejdea că Ea îmi va acorda şi de aci încolo protecţia Sa Atot-puternică. Făgăduesc că voiu fi demn de ea, Sire, prin devotamentul meu respectuos şi deplin faţă de Augusta Sa Persoană. Fiind numit prinţ al Moldovei, nădăjduesc că voiu găsi prilejul să arăt Majestăţii Voastre cât îi sunt de devotat.

Sunt cu cel mai profund respect, al Majestăţii Voastre, Sire, prea umilul şi prea supusul servitor.

6) Contele de Langeron, *emigrant francez în serviciul Rusiei, cel care a lăsat interesante Memorii, a văzut atunci pe Scarlat Vodă la Silistra, şi i s'a părut:* „un om blând, politicos şi instruit".

7) *Ultima prefacere o făcuse socrul ei Alexandru Callimaki după 1795.*

8) *Condica lui Callimaki fu tradusă pe româneşte abia în anul 1833, în timpul ocârmuirii lui* Kiseleff.

teptare a poporului moldovean. La şcoala de catehizie de la *Socola*, înfiinţată de *Veniamin Costaki*, începu în vremea aceea să se ţină cursuri de limba latină, de gramatică, de aritmetică, filosofie şi Istorie. Se vorbea, în 1815, de *„Roma cea slăvită, din care curge neamul nostru!"* Iar dincolo, la şcoala de ingineri hotarnici a lui *Asaki*, cursurile se predau în întregime *pe româneşte*.

Dar cel mai de seamă eveniment cultural din vremea aceea fu reprezentarea, *în limba română*, a unei piese de teatru. Tot lui Asaki i se datoreşte şi această iniţiativă, asupra căreia vom reveni îndată.

Să arătăm mai înainte în ce stare, în ce hal, se afl teatrul la Români. Lăsând la o parte bâlciurile, cu *saltimbancii, ghiduşii, caraghioşii, măscăricii* şi *pehlivanii* lor cari îşi arătau meşteşugurile, şi la curţile boiereşti şi la Curtea Domnească, dar care de fapt erau curat ceeace am numi noi astăzi *„artişti de circ"* — teatrul, în înţelesul adevărat al cuvântului, adică desfăşurarea unei acţiuni, sau biciuirea unor moravuri, era redus la ultima expresiune a simplicităţii şi reprezentat doar prin *Irozi* şi prin *Păpuşe*. Cei

Păpuşari pe vremea lui Callimaki

dintâi înfăţişau, din ajunul Crăciunului până după sfântul Ion — dar, trebue mărturisit, cu mai multe amănunte şi chiar cu mai multă artă decât astăzi — Naşterea Domnului, Inchinarea Magilor, omorîrea pruncilor de către Irod Impărat, (regele Herod), însfârşit, în dialoguri hazlii sau dramatizate, toate istorisirile scripturilor cu privire la aceste împrejurări creştineşti.

Păpuşile din potrivă nu înfăţişau o acţiune desfăşurată în timp, ci arătau numai diferite tipuri reprezentative ale societăţii de atunci, fiind ca atare, din punctul de vedere culturalo-istoric, foarte interesante. O cutie mare de scânduri, numită *lada păpuşilor* sau *hârzobul*[9]) era scena teatrului. Inlăuntru era îmbrăcată în piele de iepure, iar pe din afară cu hârtie, în spatele căruia jucau păpuşile, trase de sfori de păpuşari. Aceştia erau de obiceiu doi, şi cu ţiganul lăutar, trei. Ei cutreerau străzile Iaşului sau ale Bucureştilor, strigând:

Păpuşe, păpuşe!
Păpuşele franţuzeşti,
Tot să stai să le priveşti!

Şi apoi, de-i chema vreun boier în curte — la zile mari, de Crăciun, de Paşte, la nunţi şi la botezuri, privia fireşte şi Vodă la păpuşe, uneori chiar Doamna şi Domniţele ei — de erau poftiţi să intre zic, păpuşarii întrebau întâi cum vreau boierii să joace păpuşile: *cu perdea sau fără perdea, adică să le fie vorba „deadreptul" sau „pe înconjurate"*.

Ferească Dumnezeu nu se poate spune ce auziau boierii şi chiar Vodă la chefuri, când cereau păpuşarilor să vorbească fără perdea. Dar ne putem încumeta să arătăm cam ce se petrecea în hârzobul păpuşelor, când vorbiau ele pe înconjuratele.

Mai întâi, păpuşile aceste erau multe, vre-o 15—20. In afară de animale *(şoarecele, pisica şi oaia)* şi în afară de personagiile care nu puteau lipsi: *Vasilachi ţiganul, Gahiţă*, nevasta lui, şi *Ilenuţa*, ibovnica, apoi mai veniau tipurile reprezentative ale epocei, care sub Vodă Callimaki erau *Turcul* şi *Muscalul, Ţiganul* şi *Evreul....* şi *Napoleon Bonaparte!*

— „Lăutar, ia prinde a zice!"

spunea păpuşarul scripcarului. Şi pe dată începea să cânte *„ciobanul cu oaia"*:

Bună vreme la boieri,
La boieri şi la cucoane!
Dragi îmi sunt oiţele,
Dar mai dragi fetiţele,
Dragi îmi sunt oile lăi
Şi copilele bălăi.
Măi ciobane de la oi
Tu n'ai grijă nici nevoi
Băr, oiţă, băr

Intra pe urmă Vasilachi, care începea să strige:

Ilenuţă, Ilenuţă,
Ia poftim din cămăruţă!

Şi Ilenuţa venia zicând:

Iată-mă's, bădiţă!

———

9) *Lungimea cam de-un metru, înălţimea şi lăţimea de 50 c. m.*

Urma un dialog glumeţ, uneori chiar deşănţat, şi apoi se prindeau amândoi la joc. Se întâmpla să mai intre şi *„fata Ciubăroaiei"*. In culmea fericirei Vasilachi le apuca atunci pe amândouă de după gât, zicând:

Intre două
Nu mă plouă
Dar cu una
Totdeauna!

Cum eşea Vasilachi, intra Gafiţa cu un copil în braţe, se uita în toate părţile şi întreba dacă n'o fi văzut cineva pe răul ei de bărbat. Eşea apoi în grabă să şi-l caute, şi se întorcea cu Ilenuţa, pe care o găsise la cârciumă, bând cu Vasilachi. Incepea apoi între femei o sdravănă păruială, care nu se curma decât la sosirea *„ciocluluI"*, care le despărţia.

Venia *Turcul:*

Esă Turcul din cetate
Să-i dea babei sănătate
Neder, neder, bacalâm
Evet, evet, hoş ghioldâm,
Ia mai vino la bădiţa,
Gheli, Moscove, ghel!

Era o provocare la luptă, făcută de Turc Rusului. Acesta intra zicând:

Iacă-tă-l şi pe Hassan
Cel cu pielea în suman!

Turcul striga:

Aman, bre, aman!

şi apoi se apucau la bătaie, până ce Rusul omora pe Hassan, jucând o căzăcească pe trupul mortului:

Idi, idi, Marişca
Nina, nina, parişca.
Cine joacă căzăceşte,
Vara pânza nu ghileşte.
Raz, dva, tri, cetire,
La hazaica na cvartire
Nu-i găină, nu-i cucoş,
Tare aşi mai mânca un borş!

Şi apoi deodată îl apucă mila:

A răpozat Hassan,
Ca şi cel din an!

Dascălul vine de-l prohodeşte, cioclul îl îngroapă, ...şi, hop şi *Leiba Badragan* din *Târgul Cucului!*

Esă dracul dintr'o bortă
Cu'n papuc şi c'o ciubotă
Esă dracul din urechi
Esă dracul din curechi,
Esă dracul de sub gheaţă
Cu jidanul de musteaţă!

Şi'n adevăr, vine şi dracul, şi-l înşfacă pe Leiba să-l ducă la baltă să-l înnece. Dar îl scapă cioclul, care intră spunând:

Treabă-ţi cată altă,
Diavole! La baltă!

După intrarea *„caliculuI"*, a *şoarecului*, care deşi şoarece, cântă şi el:

Unde-i mâţa să mă vadă
Să-i dau coada să mi-o roadă!

intră şi *pisica*, luându-l la goană. Şi însfârşit, reprezentaţia se încheia cu sosirea lui Napoleon:

Napoleon Bună-Parte
Stă colo, la el, departe,
Ochii sus a ridicat
Şi spre lume a căţat.

Işi cântă biruinţele, în faţa boierilor moldoveni, Impăratul-Păpuşă, iar când mai târziu fu trimis în insula sfânta Elena, el se tânguia, din cutie, lui Vodă Callimaki, seara, la Curtea Domnească din Iaşi:

Ah! Franţă, ţară bună,
Bună şi blajină,
Ai încăput pe-a Rusului mână!
Nu mă duceţi aşa departe,
Că eu vă sunt Bună-Parte!

Iar Vodă Scarlat, mângâindu-şi barba, s'o fi gândit la acel: *„Je suis avec le plus profond respect, de Votre Majesté, Sire, le très humble et très obeissant serviteur!"* [10])

(Va urma)

———

10) *„Sunt, cu cel mai profund respect, al Majestăţii Voastre, Sire, prea umilul şi prea supusul servitor!"*

aga khan

Are un moştenitor şi supuşii săi se răscoală

ROBUSTUL şi oacheşul potentat oriental, Aga Khan, concentrează asupră-i, de vreo douăzeci de ani, curiozităţile şi admiraţia întregei Europe.

Aga Khan este *„căpetenia spirituală”* a unei secte mahomedane din India, anume *„Ismailia”* şi coborîtor direct din Mahomed. Numărul adepţilor săi se ridică la mai bine de douăzeci de milioane şi-i procură imensul venit de un miliard de lei anual. In afară de aceasta, el are un mare prestigiu în ochii mahomedanilor din întreaga lume, şi mai posedă pitorescul titlu de descendent şi moştenitor al acelui bizar personagiu medieval numit *„Bătrânul Muntelui”* sau *„Domnul asasinilor”*.

Cu toate obligaţiile sale de *conducător spiritual”* al mahomedanilor din secta Ismailia, Aga Khan şi-a petrecut mai tot timpul în Franţa şi Anglia. El s'a ilustrat ca prieten al celor mai frumoase actriţe franceze, ca un fervent vizitator al casinourilor dela Monte-Carlo, Deauville, etc. şi ca proprietar al unor cai de curse, cari au câştigat adesea premiul cel mare.

Pensionarul „Blenheim” al lui Aga Khan a câştigat Derby-ul englez la Epsom. In fotografia noastră Aga Khan îşi conduce calul la „paddock”, după victorie

Ca orice om care aruncă banii în dreapta şi în stânga, şi-a făcut, atât în Franţa cât şi în Anglia, numeroşi prieteni de petrecere. Dar mulţi au fost aceia cari s'au străduit în zadar să înţeleagă cum de puteau tolera bigoţii şi fanaticii mahomedani ca *„această căpetenie spirituală”* a lor să ducă o viaţă atât de veselă. Se mai spune că, credincioşii lui Aga Khan, deşi duceau o viaţă extrem de grea în India, erau încântaţi oridecâteori auziau că el cucerise o nouă frumuseţe franceză. Ei vedeau probabil în acest fapt un triumf pentru nobila lor rasă şi-şi sporiau contribuţiile ce se trimeteau ilustrului lor conducător sufletesc. Inainte vreme era un merit pentru răsboinicul musulman să adauge la haremul său o frumoasă captivă creştină; aceasta îi asigura un loc mai înalt în paradisul mahomedan. Ei au auzit poate că Aga Khan se înfrupta şi din băutura oprită a sucului de strugure, dar aceasta era şampanie, ceva inventat cu mult în urma profetului aşa că în ochii mahomedanilor, nu cădea sub prohibiţie. Şi ori de câte ori caii lui câştigau o cursă, credincioşii se bucurau, ca de-o victorie repurtată asupra ghiaurilor.

Dar a venit un moment când bigotismul şi intoleranţa musulmană s'au manifestat. Aceasta s'a întâmplat atunci când Aga Khan s'a căsătorit cu drăgălaşa franţuzoaică *Andrée Carron,* pe care a cunoscut-o într'o cofetărie, unde aceasta era vânzătoare. La început, ei n'au făcut nici o obiecţiune, ba i-au trimis chiar un pocal cu diamante şi rubine, de ziua nunţei sale. Dar ceeace i-a pus pe gânduri, au fost detaliile ceremoniei nupţiale, care indicau că aceasta nu mai era un triumf asupra rasei dispreţuite şi nici simpla adăogare a unei noi favorite la haremul său. De data aceasta, Aga Khan era captivul.

Religia profetului nu era întru nimic glorificată de această uniune. Mireasa îşi menţ'ne religia, dar primia biblia regală hindusă. Aga Khan c›ntinua să-şi primească imensul venit, dar printre credincioşi începură a se produce murmure de nemulţumire. Acestea au atins culmea în momentul când soţia i-a dăruit un fiu, care a fost numit „Prinţul Sadruddin‘ şi care urma să-l moştenească. La vestea aceasta s'a deslănţuit o răscoală împotriva căpeteniei hărăzite de Dumnezeu.

ın luna sa de miere, Aga Khan a primit vizita maharadjalei din Pudukota. In fotografia noastră, dela stânga la dreapta: Aga Khan, Maharadjaua din Pudukota, soţia acestuia

Secta mahomedană cunoscută sub numele de *Khojo Sudarah,* care s'a arătat întotdeauna foarte devotată lui Aga Khan, a anunţat că n'avea să şi mai trimeată tributul. Măria Sa s'a dus atunci în India, pentru o vizită scurtă, spre a-şi primi banii şi jurământul de credinţă. Are un palat la *Bombay*, în care însă stă foarte rar, pentrucă nu poate suporta climatul. De data aceas'a, a primit o sumedenie de scrisori ameninţătoare, în care ı se spunea că era nedemn de situaţia sa.

Poliţia indiano-britanică a descoperit că răsculaţii mahomedani plănuiseră să împiedice ceremonia anuală, în cursul căreia Aga Khan îşi primeşte tributul, în calitatea sa de descendent al profetului. Oamenii poliţi'i au arestat pe agitatori. Poliţia din Bombay a percheziţionat şase case, încercând să descopere un depozit de bombe şi pe cei cari conspirau la asasinarea *„capului spiritual”* al mahomedanilor. Dar în ciuda acestor neplăcute incidente, Aga Khan şi-a terminat cu bine ceremoniala-i vizită în India şi şi-a încasat de atunci o mare parte din vastul său venit.

Aga Khan e cântărit în fiecare an şi credincioşii săi îi dăruiesc o cantitate de aur pur, echivalentă cu greutatea sa. Ceremonia aceasta a avut loc cu multă solemnitate anul trecut la Paris, unde-au venit trei mahomedani cu o balanţă mare şi cu aurul necesar. Ei au plătit lui Aga Khan 5.280.000 lei, pentru cele 99 de kg. ale sale.

Aga Khan mai face în fiecare an o baie ceremonială şi apa întrebuinţată e deşertată apoi în sticluţe, care sunt trimise în India şi vândute credincioşilor cu 500 lei bucata, deoarece se crede că această apă ar cuprinde ceva din sfinţenia care emană din Mahomed, prin descendentul său.

Fotografia noastră înfăţişează pe Aga Khan în ziua căsătoriei sale cu d-ra Andrée Carron, ascultând discursul d-lui Henri Clerc, la primăria din Aix-les-Bains

Aga Khan se bucură de atâtea onoruri şi privilegii, pentrucă e al patruzecişioptulea coborîtor direct din *Fatima*, fiica favorită a profetului. El posedă titlurile de *şah* şi *sultan* şi tot ce făcea, era sfânt, până la naşterea acestui copil.

Andrée Carron a avut o soartă care ne aduce aminte de povestea cenuşăresei. Miraculoasa-i ridicare se datoreşte faptului că Aga Khan îşi cumpărase un castel tocmai în împrejurimile oraşului *Chambery*, situat în regiunea alpină a Franţei, unde mica franţuzoaică lucra, nu de multă vreme, într'o cofetărie.

Aga Khan având ca mai toţi orientalii predilecţia dulciurilor, intră într'o după amiază în cocheta bombonerie, pentru a-şi cumpăra o cutie mare cu glasele.

— *Ce doreşte domnul* — întrebă tânăra fată, de după tejghea, cu un aer modest şi drăgălaş.

— *Mâna dumitale, domnişoară* — răspunse prompt prinţul indian. Se spune că la vremea aceea era sătul de rafinamentele Parisului şi ale Londrei şi că frumuseţea proaspătă a acestei provinciale, care muncia pentru a duce o viaţă onestă, îl cucerise.

Drept răspuns, fata s'a roşit şi a început să râdă, iar prinţul a trebuit să pledeze multă vreme, pentru a o convinge că vorbia serios. El a mers apoi mai departe, ducându-se la tatăl fetei şi căsătoria a fost aranjată în cel mai scurt timp posibil.

Ceremonia n'a neglijat însă niciuna din formalităţile şi legalităţile obicinuite, pentrucă onesta vânzătoare şi părintele său nu înţelegeau să lase nimic la voia întâmplării. Primarul din *Chambery* i-a cununat, iar martori au fost prefectul districtului, din care face parte Chambery-ul şi un fost ministru francez. Pentru ca această legătură să fie recunoscută şi de credincioşii lui Aga Khan, au fost aduşi doi mahomedani, cari au cântat rugăciuni în limba lor.

Intre altele, prinţul a dăruit soţiei sale un diamant pătrat, de 61¼ carate, cunoscut sub numele de *„zori de aur"*, şi un teren întins pe malurile lacului *Bourget*, unde a pus imediat să i se ridice un palat.

In anul următor, Aga Khan a câştigat *Derby*-ul în Anglia cu calul său *Blenheim* şi fosta cofetăreasă a primit, alături de soţul său, ovaţiunile a 200.000 de oameni. Imediat după aceasta, a fost invitată de regina Angliei, care era curioasă s'o vadă. Aga Khan a cerut atunci să vadă rochia pe care avea s'o poarte şi după ce o examină în tăcere câteva minute, spuse că era prea simplă şi c'ar fi fost mai frumoasă, dac'ar fi fost brodată cu perle veritabile. Peste puţin a revenit cu o casetă mare, în care se aflau 10.000 de perle.

Cenuşăreasa a dăruit prinţului său un moştenitor, pentru toate aceste bogăţii şi Aga Khan, care e mai mult decât tomnatec, ţine la copil mai presus de orice.

Cei cari cred că Aga Khan va înfrânge pe rebeli, se bizuie pe descendenţa sa, din invincibilul *„Bătrân al Munţilor"* sau *„Domn al Asasinilor"*, cum i se mai spune. Acum 800 de ani, când cruciadele frământau Europa şi Asia, un şeic persan anume *Hassan Sabah*, coborîtor din profet, a creat o fortăreaţă, numită pe bună dreptate *„Cuibul Vulturului"*, unde pregătia băeţii tineri, pentru a face din ei asasini perfecţi.

Procedeul său educativ consta în hrănirea tinerilor cu haşiş, substanţă extrasă dintr'o plantă indiană şi care produce cea mai violentă formă de nebunie, dând consumatorului porniri criminale. Haşişul a dat astfel naştere cuvântului *„asasin"* întrebuinţat de atunci pe toată suprafaţa lumii.

Novicele care urma să devie *„asasin"*, era îndopat cu haşiş şi introdus apoi într'o grădină plină cu femei frumoase, care-i aduceau cele mai minunate mâncăruri şi-i îndepliniau toate voile. I se administra apoi un alt stupefiant, care-i da o durere teribilă de cap şi-l făcea să-şi piardă cunoştinţa. Când îşi revenia, era dus înaintea *„Bătrânului"*, care-i spunea:

— *Ai fost în Paradis, dar acum porţile lui ţi s'au închis. Fă ce-ţi spun şi îngerii mei te vor duce din nou în Paradis.*

Toţi i se supuneau şi ceeace aveau de făcut, era să ucidă un prinţ sau alt personagiu important.

In felul acesta, Şeicul a dobândit mari influenţe, terorizând multe persoane bogate şi a adunat averi considerabile.

Există o legendă care spune că *Richard Inimă de Leu* a fost ucis de unul dintre oamenii *„Bătrânului"*, plătit de un monarh european rival, care se temea de o luptă deschisă şi se mai spune chiar, că văduva lui Richard ar fi intrat în haremul şeicului şi c'ar fi fost foarte mulţumită de felul cum a fost tratată acolo.

Victimele *„asasinilor"* erau însă mai mult sultani şi prinţi orientali. Sistemul acesta s'a continuat din generaţie în generaţie, vreme de două secole.

Asasinii au fost împrăştiaţi de *Genghis Khan*, marele căpitan mongol, care a străbătut Asia de la un capăt la altul, dar un descendent din *Hassan Sabah* a format o nouă comunitate în Persia, fără a mai reînvia însă teribilele practici ale strămoşului său.

Importanţa lor a mers aci crescând, până când căpetenia lor, *Aga Khan I* şi-a atras, pe la 1840, ura şahului Persiei şi a trebuit să fugă, pentru a-şi salva viaţa. Acesta a făcut mari servicii englezilor în cursul războaielor din *Afghanistan* şi drept mulţumire ei l-au invitat să se stabilească la Bombay.

Actualul potentat, care e căsătorit cu mica vânzătoare din Chambery, este *Aga Khan al III-lea*.

A.

ŞOFERI ACROBAŢI

Stârnesc admiraţie nu numai şofeurii de la „zidul morţii" ci şi cei de pe străzile Capitalei ! Totuş poliţia, mai puţin entuziastă, ia măsuri împotriva lor !

Pe când era la Bucureşti circul Kludsky, unul dintre fraţi proprietari, d. Rudolf Kludsky, m'a luat cu el în automobil.

— *Mă duc să caut pe străzile Capitalei dv., un artist pentru circul meu. Vreau să creiez un număr nou... Vii cu mine?"* mă întrebă el.

— ??

— *Şofeurii dv., sunt nişte adevăraţi acrobaţi! N'am văzut nicăeri în lume conducători de vehicule atât de îndrăzneţi şi atât de îndemânateci... Este un fel de minune ce fac ei, strecurându-se cu o iuţeală vertiginoasă prin fel de fel de primejdii, organizând chiar cele mai curagioase întreceri de curse, pe străzile cele mai strâmte ale oraşului!!"*

Mi se părea că prind o nuanţă de ironie în laudele celebrului dresor de tigri, totuş plecând din Bucureşti el a luat în adevăr, cu dânsul, pe unul dintre şofeurii noştri *„acrobaţi"*, cum îi numia.

Nu ştiu ce *„număr"* a organizat, dar mi-am adus aminte de această convorbire zilele trecute, cu prilejul întrecerii dintre cele două automobile de pe calea Moşilor. Au fost striviţi atunci doi pietoni, una dintre maşini intrând cu botul într'o cârciumă şi dărâmând un zid...

Şofeurul sprinten a scăpat însă neatins. *„Acrobatul"* a fugit şi nici până azi n'a fost prins de poliţie. Nu de mult au mai fost ucişi alţi doi trecători pe podul Sf. Elefterie. Şi atunci şofeurul abil a scăpat teafăr.

Am mai putea cita şi alte asemenea cazuri de acrobaţie ale şofeurilor bucureşteni.

Un automobil răsturnat cu roţile în sus

Unui automobil, rupându-i-se bara de direcţie s'a urcat pe trotuar, lovindu-se de un stâlp de telegraf

Un grav accident de automobil

TOTUŞ D. CHESTOR PACSIMADE NU E CUPRINS DE ENTUSIASM!

D. chestor Pacsimade, energicul şef al serviciului circulaţiei din Capitală, nu împărtăşeşte însă entuziasmul manifestat de binevoitorul nostru amic, d-nul Rudolf Kludsky.

Un glumeţ a observat, că e posibil ca şofeurul buclucaş din Calea Moşilor să se fi rătăcit prin alte cârciumi vecine deoarece a dat busna, cu automobilul, tocmai în uşa templului lui Bachus, citat mai sus. Ar fi o indicaţie unde să-l caute poliţia pe dispărut...

D. chestor Pacsimade a luat însă gluma în serios. Primind o sugestie a d-lui doctor *V. Sava*, medic legist — este probabil că d-sa va completa în curând serviciul de control al şofeurilor, cu un laborator de analiză pentru a descoperi pe beţivi!

— *Eşti beat!"* — îi spune câteodată un agent de control vreunui şofeur.

— *Eu, beat?! Dar n'am băut nici un pahar de vin"!* — răspunde acesta cu indignare, deşi şovăie pe picioare şi i se împleticeşte limba în gură.

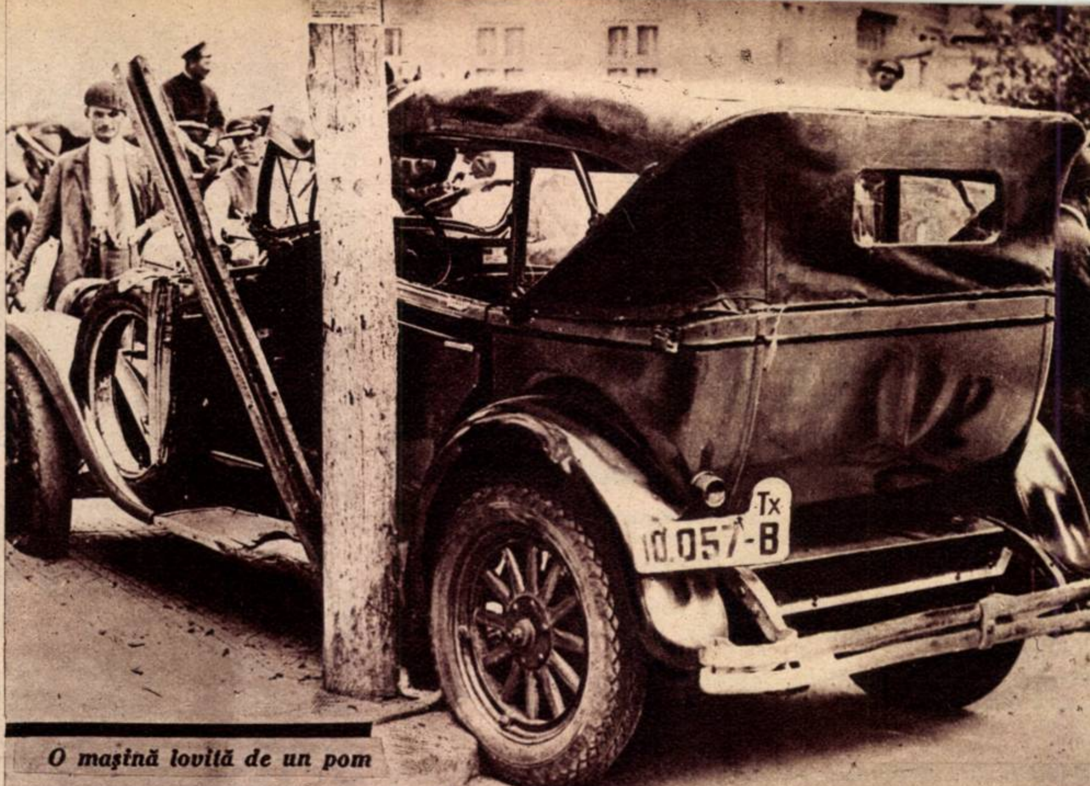
Sau, dimpotrivă, invocă drept scuză ebrietatea, spre a atenua responsabilitatea, într'un caz de accident grav.

Noul şef al serviciului circulaţiei, merită toate laudele pentru reorganizarea acestui serviciu şi metodele ştiinţifice inaugurate pentru revizuirea carnetelor şofeurilor, lucrare începută la 1

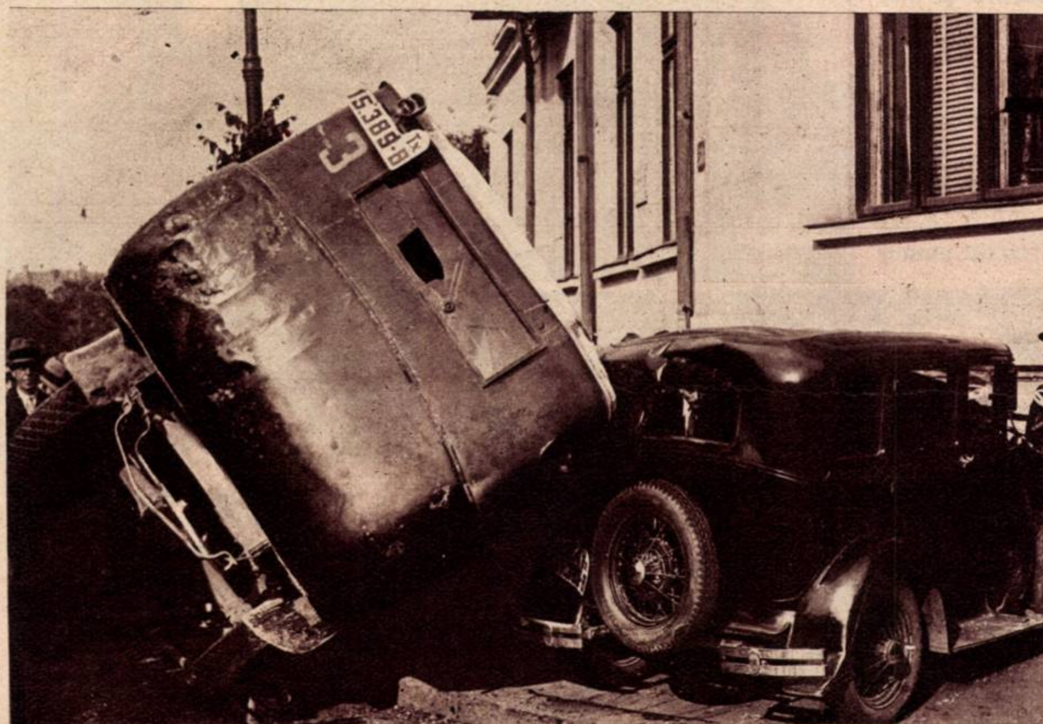
Martie 1934. Pe lângă inovaţii introduse d. chestor Pacsimade voeşte să înfiinţeze acum nişte fişe, pentru şofeurii beţivi, astfel cum s'a procedat şi la Viena.

O METODĂ NOUĂ DE CERCETARE

Printr'o analiză foarte simplă a urinei, analiză efectuată într'un birou poliţienesc, se poate stabili imediat dacă un individ a consumat alcool şi cât anume. Procedeul e acela al savantului francez *Nicloux*. Se întrebuinţează o soluţie de bicromat de potasiu, care oxidează alcoolul din urină, sau din sânge, *determinând o schimbare de culoare.*
Bineînţeles analiza *sângelui* o va face numai medicul. Dar puţină *urină*, într'o eprubetă, poate da o indicaţie deasemeni concludentă şi această încercare o poate face orice profan. Soluţia de bicromat este titrată, — adică are o concentraţie fixă, cunoscută. *Fiecare centimetru cub din soluţia de bicromat, corespunde la un gr. alcool absolut ingerat la kilogramul de greutate.*
Delicventul este prin urmare cântărit, dă în eprubetă puţină urină, şi peste două minute se ştie... cât rachiu a băut!

O maşină lovită de un pom

Ciocnire între un autobuz şi un automobil de piaţă, pe strada 11 Iunie din Bucureşti

Un călător, sosit din capitala Austriei, ne spune că a asistat la o ceartă dintre un pasager şi un şofeur vienez; acesta din urmă era acuzat că ar fi beat.
— *Mă duc la analiză!"* ripostă şofeurul jignit.
În adevăr, au plecat ambii la poliţie. Acolo s'a stabilit că şofeurul nu băuse nici un pahar de vin, iar pasagerul a trebuit să plătească o amendă-despăgubire celui ofensat.
D. doctor *V. Sava*, medic legist, ne informează că S. T. B.-ul are şi el un serviciu medical, perfect organizat pentru acest scop, pus sub conducerea d-lui *dr. P. Tomescu.* Ori de câte ori se întâmplă un accident de tramvai, se ia manipulantului 10 cc. de sânge sau urină. Cu ajutorul metodei de cercetare ştiinţifică despre care am vorbit mai sus, se constată imediat dacă manipulantul a fost beat sau nu.
Este interesant de menţionat că reacţiunea aceasta chimică se utilizează de mai mulţi ani, la institutul medico-legal, condus de d. prof. dr. *M. Minovici*, cu rezultate extrem de mulţumitoare. Ea se efectuează asupra tuturor cadavrelor provenite din omucideri, accidente şi uneori şi asupra sinucigaşilor.
Prin analiza, ce se face, se pot stabili responsabilităţile, se pot explica anumite turburări mintale. etc. Uneori insuş alcoolul, în cantitate mai mare, produce moartea, astfel că, multumită acestei cercetări, se înlătură unele bănueli nedrepte, uşurându-se cercetările poliţiei şi parchetului.
Bineînţeles este cel puţin tot atât de important să se cunoască dacă şi *cel care a provocat un accident* a fost sub influenţa acestui toxic. Este desigur de o mare utilitate a se stabili, în special, dacă în delictele de circulaţie şofeurul a fost beat sau nu.
Ni se spune că un manipulant de tramvai, care ciocnise nu de mult vagonul cu o trăsură, a fost dovedit, prin analiză, că băuse doi litri de vin, sau unul de ţuică. Evident că a fost imediat concediat din serviciu.
Ar fi de dorit ca această analiză să se facă şi cu conducătorii beţivi ai taxiurilor.

LA STAŢIILE „TERMINUS"

Cu toate măsurile care se iau se văd totuş, în staţiile „terminus", de autobuze şofeuri şi agenţi nescrupuloşi de circulaţie făcând frăţie, la vreo masă de *„bodegă".*
Şofeurul se urcă apoi la volan, cu mintea turbure, pe când pasagerii, nebănuind primejdia care-i pândeşte, se îngrămădesc în caroseria lui.
Ne-am propus să scoatem câteva fotografii — cu titlul de document — ale unor asemenea agenţi de circulaţie, cari se cinstesc cu şofeurii, perindându-se pe la mesele cârciumilor de la staţiile „terminus". Poate că această ameninţare să aibă un efect salutar...

SUNT PREA MULTE MAŞINI IN BUCUREŞTI

Revizuirea şofeurilor a provocat unele nemulţumiri, dar nu printre profesioniştii serioşi şi destoinici. Preşedinţii asociaţiilor, cu cari am vorbit, aprobă în principiu această revizuire. Ei cer, doar, ca ea să se facă *fără tărăgăniri şi pierdere de timp pentru profesionişti; să se facă cu dreptate; şi fără cheltueli...*
Măsura a fost provocată de cercetarea situaţiei actuale a circulaţiei Capitalei şi de căutarea mijloacelor de ameliorare, care au dus între alte multe constatări şi la aceea că numărul de maşini taximetre, aflătoare la Bucureşti, este prea mare pentru necesităţile traficului.
Intr'adevăr, faţă cu întinderea oraşului şi populaţia lui, numărul maşinilor de piaţă, din Bucureşti, este proporţional incomparabil mai mare decât al celorlalte capitale europene. Astfel, pe când Viena, la o populaţie de 1.900.000 locuitori, are circa 1200 de taximetre; iar Budapesta la o populaţie de 1.200.000 locuitori numără circa 1000 taximetre, la Bucureşti sunt peste 2600 taximetre la o populaţie de circa 800.000 locuitori, ceeace reprezintă *un surplus procentual de peste 400%.*
In afară de faptul simplu că numărul prea mare al automobilelor întrece capacitatea staţiilor existente şi îngreunează controlul lor strict, existenţa unui număr de maşini dincolo de necesităţile traficului dă naştere fatal unui regim de debandadă a conducătorilor.

ANTREPRENORII

D. chestor Pacsimade crede că este nevoe să se pună frâu şi plăgii antreprenorilor de taxiuri. Iată ce ne spune d-sa în această privinţă:
Nevoia imperioasă a restrângerii numărului taxiurilor, dictează îndepărtarea acelor automobilişti cari nu sunt breslaşi. Intr'adevăr, unii au încercat să creeze o întreprindere din a pune maşini pe piaţă. Dar s'a constatat că aceste maşini nu aduc, în genere, un venit real, şi tocmai pentru motivul că proprietarii respectivi au prepuşi pe vehicule şi adesea nu dintre cei mai buni; iar în cazul când au găsit conducători mulţumitori pentru ei, sufere ordinea în circulaţie.
Şofeurii conducători sunt luaţi, uneori, la parte din câştig, şi atunci nu se dau în lături de la nici o desordine, cu intenţia de-a realiza o sumă remuneratorie şi pentru ei, şi pentru patroni.
Insă, după cum am spus, ideea aceasta de-a pune maşini pe piaţă, ca fiind de un bun câştig, este un miraj pentru cei mai mulţi. Nebreslaşii capitalişti căzând pe mâna şofeurilor angajaţi, maşinile lor devin pentru dânşii o pagubă iar pentru Serviciul de Circulaţie un element de desordine. Mai multă sgârcenie la acordarea nu-

merelor de taximetre, va scuti în viitor de necazuri pe o serie de păcăliţi şi va curma multe neajunsuri.

S'a instituit pe lângă Serviciul de Circulaţie, un laborator ştiinţific bine înzestrat, unde se face revizuirea şofeurilor. Cu acest prilej aceştia sunt obligaţi să treacă şi pe la examenul dactiloscopic.

Se examinează moralitatea şofeurilor, antecedentele penale, technice, etc. Această examinare a permis înlăturarea a numeroşi şofeuri găsiţi cu caziere penale: un asasin ascuns sub alt nume, un falsificator de acte publice, câţiva grav bolnavi de inimă, cari riscau să moară la volan, câţiva surzi, precum şi alţii, cari — în decursul anului — aproape că pierduseră vederea.

CE PĂŢEŞTI ATUNCI CÂND...

Pe pereţii localului „Serviciului de circulaţie" de pe lângă Prefectura poliţiei Capitalei sunt expuse o serie de tablouri impresionante, reprezentând fotografii de accidente petrecute la Bucureşti.

Fiecare fotografie are câte o inscripţie:

„Ce păţeşti când:"

„Nu ţii dreapta!" — o fotografie reprezentând un auto cu o roată prinsă într'un stâlp!!...

„Un viraj făcut în viteză!" — o maşină răsturnată!!...

„Când faci exces de viteză!" — o maşină răsturnată cu roatele în sus!!...

„Când dai maşina pe mâna unui neconducător!" (adică fără carnet)!" — te alegi cu ea complet sfărâmată!...

„Conducătorii în stare de ebrietate!" — fotografia reprezintă o maşină cu toate roatele încolăcite, în formă de serpentine şi cauciucurile rupte!...

„Nu te băga între două tramvaie!" — maşina e complet distrusă!...

Etc., etc.

Reproducem şi noi câteva din aceste sugestive fotografii, în speranţa că vom contribui, cât de puţin, la vindecarea „nebuniei vitezei".

ALEX. F. MIHAIL

La restaurantul „Arenei" din B-dul Brătianu a avut loc un banchet al Cooperaţiei, la care au asistat numeroşi lucrători, în frunte cu d-nii Mladenatz şi Matei Năstăsescu

O fotografie recentă a Jeannei Harlow dela Metro Goldwyn Mayer

DESTĂINUIRILE DIVEI CU PĂRUL DE AUR

De multe ori o întrebare ciudată îmi vine pe buze: dacă natura nu m'ar fi dăruit cu un păr atât de excepţional auriu, aş mai fi avut oare norocul care mi-a surâs în viaţă? E logic că dacă îmi pun mie însumi această întrebare, cu atât mai mult o adresez şi publicului din toate continentele, unde cred că până acum a ajuns imaginea mea. Curiozitate foarte legitimă, dar satisfăcută totdeauna numai cu născociri, mirosind de departe, mai mult ori mai puţin, a reclamă. Merită aşa dar osteneala să mă ocup eu, personal.

Prin urmare, blondul auriu al părului meu, care de câţiva ani încoace a ajuns o modă pentru toate femeile, nu e rezultatul unor meşteşuguri savante. Dac'ar fi aşa, peruchierul meu ar fi devenit cu siguranţă mai celebru decât mine. Dimpotrivă, lucrul de necrezut consistă tocmai în aceea că niciodată şi nimeni, afară de mama, n'a atins părul meu. Firişoarele mlădioase şi aproape albe, ce se nasc pe capul meu, n'au avut niciodată contact cu foarfecele coaforului, n'au cunoscut niciodată vreun pieptene profesionist. Eu singură îmi îngrijesc părul, adică îl îngrijesc atâta cât e necesar ca higienă şi îl pieptăn cu ajutorul mamei mele. Cât e de surprinzător şi simplu! Poate că prin această destăinuire am desamăgit vreo fantezie înflăcărată pe seama mea, sau mai bine zis pe seama părului meu, dar trebue de asemenea să recunosc că toată viaţa mea, plină de noroc şi fericire, e bogată de firişoarele delicate ce-mi încadrează chipul. Şi când gândesc că de copilă am plâns atât de mult pentru această podoabă dragă, a capului meu!

Am avut o copilărie de aur, aşa cum se spune deobiceiu, pentru că m'am născut din părinţi foarte instăriţi, în Kansas City, *exact în ziua de* 3 Martie 1911. *Mă numesc de fapt* Harlene Carpenter *şi m'am botezat* Jean Harlow, *câţiva ani mai târziu, într'un studio din* Hollywood. *Când domnii de acolo au luat această hotărîre, care cât de cât mă privia şi pe mine, i-am întrebat, fireşte, „de ce?"; mi s'a răspuns că spre a fi „lansată", nu trebuiam să le pun niciodată întrebări de prisos. „In orice caz — adăugaseră ei — dacă aveţi un nume mai bun, comunicaţi-ni-l în răstimp de douăsprezece ore".* Inchipuiţi-vă *aceste douăsprezece ceasuri ale mele de chibzuinţă şi aflaţi că mi-am întrebuinţat vremea căutând toate numele de femei celebre, existente într'o enciclopedie. Dar pentru că toate erau nume prea uzate, m'am mulţumit cu* Harlow, *dat fiind că în nici un caz n'aş mai fi putut continua să fiu* Carpenter...

La vârsta de 16 ani m'am căsătorit cu un tânăr care-mi spunea că mă iubeşte, dar care în realitate iubia părul meu blond. Am început de timpuriu să joc roluri mici, ori de câte ori directorii căutau o fată foarte blondă. S'a întâmplat astfel ca într'un film, fiind partenera celebrilor comici Stan *şi* Bran, *să fiu silită să apar în costum de bae. Această exibiţie avu pentru mine două urmări: casa cinematografului, îndată ce-a sfârşit filmul şi l-a trecut în prima viziune, m'a angajat, oferindu-mi un contract care-a stârnit multă invidie, printre semenele mele, iar tatăl meu — după aceeaş primă viziune — m'a desmoştenit. Notarul care-mi comunică această hotărîre irevocabilă a straşnicului meu părinte, crezu nimerit să mă mângâie cu aceste vorbe: „E păcat să vă mâhniţi* pentru atâta lucru; când aveţi un păr şi un corp sculptural ca nici o alta, iar pe deasupra mai faceţi şi cinematograf, e destul câţiva ani, ca să câştigaţi ceeace pierdeţi în acest moment!".

Primul meu film a obţinut un succes curios; nimeni nu se gândia la numele protagonistei, adică Jean Harlow; *de pretutindeni se cerea filmul* „nouei artiste blonde". *Astfel că, încurajat de atâta entuziasm, directorul producţiei mă chemă spre a-mi spune că trebuia să-mi fac părul şi mai blond. Iar când îi răspunsei că în viaţa mea nu făcusem altceva decât să-i pieptăn, îmi răse în faţă, strigând:* „Nu vei fi vrând să mă faci să cred că nu-l vopseşti!" *Şi adause:* „Dacă ţii să nu-ţi distrugi cariera, fă-te mai... blondă!" *Trebuiră multe stăruinţe ca să-l conving de culoarea naturală a părului meu şi când, în cele din urmă, păru sigur, închee astfel:* „N'o mai spune nimănui căci pare cu neputinţă...".

Totuş, acum, nu mai e cazul să păstrez un secret, care nu e de loc secret: ar trebui să regret că părul meu e blond dela natură? Recunoaşteţi şi d-voastră c'ar fi cam târziu!

Jean Harlow la vârsta de patru ani

Jean Harlow la vârsta de şase luni

Expoziția de lucru a elevelor gimnaziului mixt din Medgidia, deschisă de d-ra profesoară Maria Theodoroff

Blanche Brinder, premianta întâia a clasei a IV-a, la Școala Mecet

D-ra Leria Niky Cucu, cunoscuta maestră de coreografie, antrenându-se la ferma sa

Cel mai mare eveniment artistic!

Al doilea concert simfonic

JOI 19 IULIE 1934 ORA 9 SEARA

L. v. Beethoven: Simfonia V-a a destinului;
George Enescu: Poema Română;
Chopin: Poloneza;
Tschaikowski: 1812;

Dat de muzicile militare sub conducerea maestrului
Lt.-col. EGIZIO MASSINI

700 instrumentiști

Rețineri de bilete, începând de Vineri, la Agenția Jean Feder și O. N. E. F.
Biletele numerotate cu 40, 60, 80 și 100 lei. (Intrarea prin str. Maior Ene). Peluza cu 30 lei. (Intrarea prin str. Isver)

METODA MODERNĂ DE A SE PARFUMA...

Intrebuinţarea Apei de Colonia parfumată

DA, aşa se parfumează femeia modernă. — Lingeria suprafină de astăzi, silueta sveltă, au inspirat moda parfumurilor subtile care parcă emană din însăşi pielea catifelată a femeei. „Chat Noir", favoritul Doamnelor, este întrebuinţat de acele femei care ştiu că parfumul este hotărîtor în cucerirea inimilor, în răscolirea simţurilor.

•TOILETTE CRÉATION ARDANSE-PARIS • PHOTO ROCKWELL-PARIS•

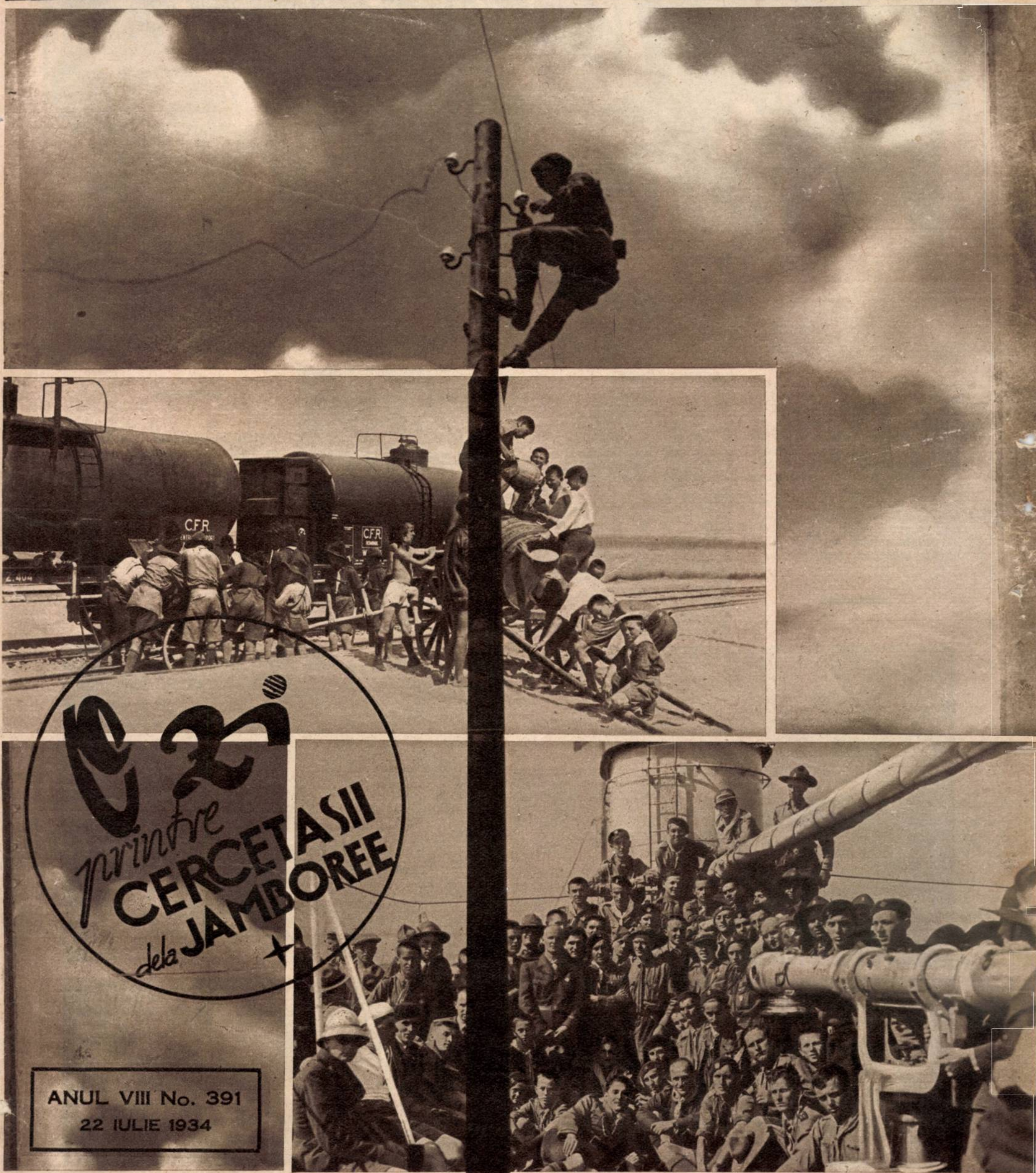

Chat Noir

CRÉATION lady

REALITATEA ilustrată

ANUL VIII No. 391
22 IULIE 1934

Aspecte dela jamboreea cercetaseasca

(Foto Păsculescu)

Domnul George Tătărescu, prim ministru, a fost de curând în Franța. In fotografia noastră, d. Tătărescu la Paris, în fața palatului Elysée, însoțit fiind de d-nii: G. Doumergue, președintele consiliului francez; Barthou, ministru de externe al Franței; Slăvescu, ministru nostru de finanțe; Chéron, ministrul aerului; Irimescu, ministrul aerului; Dinu Cesianu, ministrul României la Paris și Sichitiu, atașat de legație.

Săptămâna trecută s'au deschis la Văelnii de Munte, cursurile universității libere, sub conducerea d-lui prof. N. Iorga. Cu acest prilej s'a organizat un cortegiu etnografic.

La 16 Iulie s'a produs o explozie la fortul Tunari. Fotografia noastră înfățișează un aspect al bordeiului care a fost distrus.

Vila Marelui Voevod Mihai dela Eforie, care va fi inaugurată în curând.

REALITATEA ILUSTRATĂ

Director: NIC. CONSTANTIN

Apare săptămânal în 32 pagini mari, cu un supliment gratuit de 48 pagini. Un exemplar 10 Lei

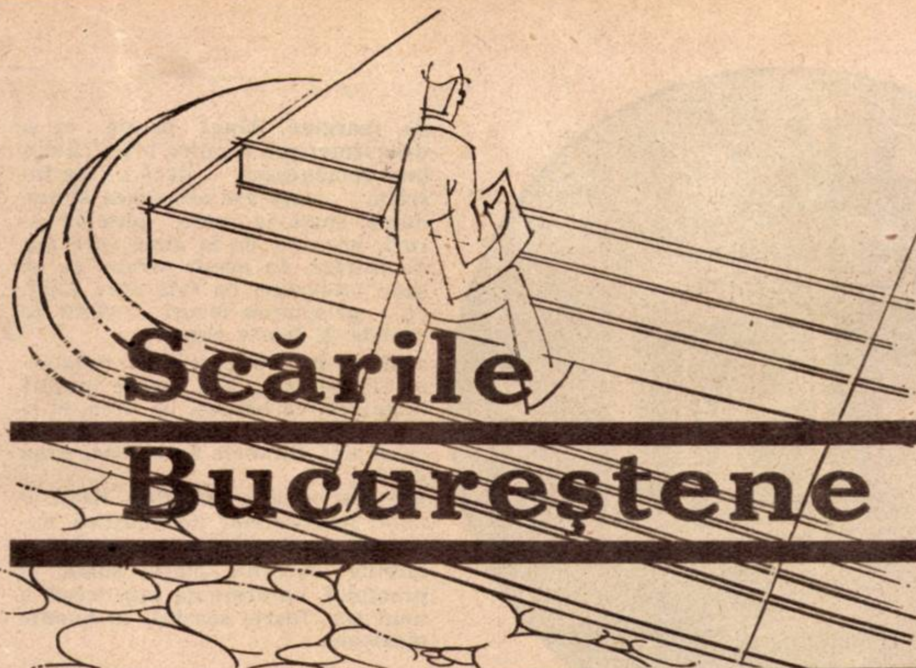
PREȚUL ABONAMENTULUI:

PE UN AN . . . . . 400 LEI
PE ȘASE LUNI . . . . . 200 „
PE TREI LUNI . . . . . 100 „

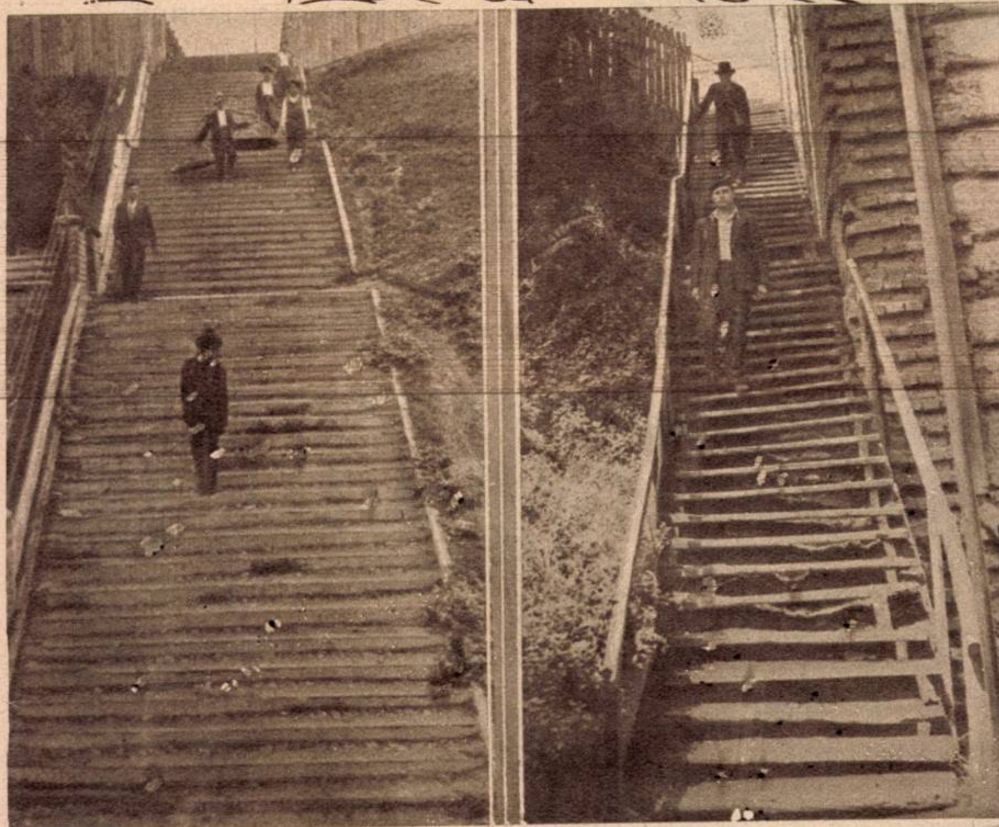
REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA București Str. CONST. MILLE 5-7-9

TELEFON 3-84-30

Imprimată la foto - rotogravură in atelierele „Adeverul" S. A

Scările Bucureştene

Scara de lemn din dosul Mitropoliei

„Scăricica" dela Cotroceni cu 85 de trepte

Jos: „Scăricica" din str. Isvor

„Gorganul" în biserica Sf. Ilie

VENIAM zilele trecute dinspre strada Imprimeriei, prin dosul „Monitorului Oficial", în căutarea circumscripţiei a 21-a poliţieneşti, unde aveam treabă.

La adresa indicată, dupăce-am suit treptele la etaj, deschizând o uşe, m'am pomenit, pe neaşteptate, în-tr'o curte plină de verdeaţă...

In mijlocul curţii era o biserică!

Cer îngăduinţă cetitorului, care e pornit să exclame: *„O biserică într'o curte, situată la etajul unei case?!"* Nici mirarea mea n'a fost mai mică. In primul moment, am bănuit că sunt victima unei absenţe mintale, vre-o congestie cerebrală... Poate sunt grav bolnav?... Mă suisem într'adevăr la etaj? — m'am întrebat. Sau a fost un vis?...

Nedumerit, păşii totuş în curtea plină de lumină şi verdeaţă, căutând să mă orientez în acest pitoresc centru, atât de apropiat de mijlocul oraşului şi totuş ascuns de privirea noastră, aproape a tuturor.

Abia acum înţelegeam cum stă chestiunea.

Biserica fusese ridicată pe o movilă, care la un moment dat a fost teşită pe margini. Acolo se clădiseră case cu etaj. La mijloc însă, între aceste edificii înalte, pe vârful movilei, rămăsese sfântul locaş, declarat intangibil de către comisiunea monumentelor istorice. Nici biserica, nici restul colinei nu mai putea fi dărâmat.

Poţi ajunge la biserică pe nişte trepte de scânduri, aşezate pe o parte liberă a povârnişului, sau prin uşile dosnice ale clădirilor înconjurătoare, care au realizat această minune arhitectonică, să aibă curte la etaj!

Eram pe *„gorganul"* vechiului Bucureşti, de care ne vorbesc documentele de pe vremea lui Matei Basarab. Cuvântul gorgan o fi derivând din tătarul *Kurgan*. Dacia este semănată, în toată întinderea ei, de asemenea gorgane, care ar fi un fel de morminte străvechi.

Neuitatul Odobescu ne spune că *„temeliile bisericii Sf. Ilie — aceea pe care, uimit, o zărisem pe platou, din uşa de la etaj a circumscripţiei poliţieneşti — temeliile acestei biserici, se afundă în băerile unei movile, unui antic gorgan, care a dat, pe vremuri, numele său împrejurimii. Se vede că străvechii locuitori ai mocirlelor Dâmboviţei, sălbatecii, cari rătăciau acum câteva mii de ani prin stuful mlăştinilor Cişmigiului, şi-au înălţaţ această metropolă, pe locul numit mai târziu „mahalaua gorganului".*

Măgura aceasta, purtând în spinarea ei

biserica Sf. Ilie, e aproape necunoscută de bucureşteni. Deşi situată la câţiva paşi de staţia de tramvai a liceului Lazăr, e complet ascunsă, având în faţă edificiile impunătoare din Bulevardul Elisabeta: palatul Ministerului de justiţie şi clădirea Imprimeriei Statului.
S'ar putea pune întrebarea, dacă avem de a face în adevăr cu o necropolă înălţată de mâna omenească? Sau este o colină făptuită de Dumnezeu, ca şi celelalte: dealul Mitropoliei; colina vechei Curţi domneşti, din care nu se vede azi decât un dâmb în dosul bisericii Sf. Anton; movila complet dis-

Sus: „Scara morţii" a Institutului Medico-Legal din Bucureşti

St.: „Scara sfântă" locul unde Patriarhul aruncă crucea de Bobotează

Scările nouei terase a Cercului Militar

Terasele Parlamentului noaptea

părută de lângă Cişmigiu (Opera), pe care bătrânii bucureşteni spun că se mai dădeau, copii fiind, cu săniuţa; dealul, înconjurat odată de bălţi, al lui Radu Vodă; colina mânăstirii lui Mihai Vodă... Bucureştii, cari pentru un privitor superficial par aşezaţi la şes, are în realitate o serie de dealuri. Multe movile au fost complet nivelate, din pricina necesităţilor edilitare, altele au fost tăiate numai în parte, cum e gorganul, pe care este situată biserica Sf. Ilie.
De aci necesitatea de a se construi o serie de scări, pe care — constatare foarte curioasă — bucureştenii nu le prea ştiu şi se miră, când le vorbeşti despre dânsele.
Am spus unor bucureşteni getbeget, că avem în Capitală străzi formate complet din trepte şi n'au vrut să creadă.

O BISERICA UNICA

Puţini cunosc treptele ce duc la biserica „Sf. Ilie din Gorgani".
Deşi îmi propusesem să vorbesc în special despre scări, totuş nu m'am putut opri să nu intru în biserica, pe care n'o vizitasem niciodată.
E una din cele mai interesante. Prin secolul al XVII-lea, Şerban Vodă a închinat-o metohului mânăstirii Cotrocenilor. Nu se ştie cine a construit-o. La început era din lemn. Dar căzând de vechime, pe vremea lui Alexandru Vodă Ipsilanti, a fost reparată în 1819 de enoriaşii din „mahalaua gorganilor" — după cum e scris, cu litere cirilice, deasupra uşei de intrare a bisericii. Tot acolo se vede reliefat *un vultur negru cu două capete şi o coroană deasupra!*
Bolta bisericii este susţinută de stâlpi de lemn. Stranele sunt aşezate nu numai pe de margine, lângă perete, ci şi deacurmezişul. E unica biserică din ţara românească — dacă nu ne înşelăm — care are asemenea strane duble, spate în spate, puse în şiruri, pornind de la altar spre uşa de intrare. In aceste strane nu se şade totdeauna cu faţa spre altar, ci — prin unele locuri — chiar cu spatele. E foarte curios!
Sosisem în timpul slujbei religioase, Duminică. Era foarte puţină lume: câţiva bărbaţi pe dreapta şi câteva femei pe stânga. Aşa e obiceiul aici. Stranele numeroase erau goale.
Am mai avut o surpriză, fiind adânc impresionat de acustica minunată a sfântului locaş, unde se îmbina cucernic glasul sonor al preotului, cu armonia îngerească a unui cor, foarte sensibil în nuanţe muzicale.

SCARILE PATRIARHIEI

Dealul, pe care Constantin Vodă a ridicat *„frumoasa mânăstirea cu turnuri multe şi biserică"*, ce-a devenit, în urmă Mitropolie şi apoi Patriarhie, dealul acesta a suferit şi el foarte multe schimbări, din pricina necesităţilor edilitare.
. fost tăiat atunci când s'a construit Bulevardul Maria.
Şi a mai fost nivelat acuma în urmă, când d. Dem. Dobrescu a croit bulevardul Parlamentului, care urmează să fie prelungit peste

Puţu cu apă rece, no. 50, din faţa „Scăricicăi" ne spune, că nimeni nu vrea să-i spună *„Calea Pelerinilor"*, astfel cum, foarte frumos, a fost botezată de curând, de Primărie.
Altădată, pe la începutul secolului, „scăricica" era lun fel de albie de pământ, prin care se scurgea apele murdare, ne spune d. Lorenz. In primii ani ai secolului, trecătoarea a fost pavată, aşezându-se nişte trepte deacurmezişul străzii, în toată lungimea ei. Mai târziu, scările au fost desfiinţate şi strada a fost nivelată, astfel ca să poată trece automobilele; s'au făcut trepte numai pe de margini, la trotuare, şi anume 110 trepte.
Acum un sfert de veac, dacă te urcai pe „scăricică", ajungând în dosul cazărmilor din str. 13 Septembrie, „îţi apăreau, peste pomii şi casele din coastă, nesfârşita, vesela grădină a mahalalelor bucureştene, iar pe vreme

„Treptele dreptăţii" — Palatul Justiţiei din Bucureşti

O scară laterală a Teatrului Naţional

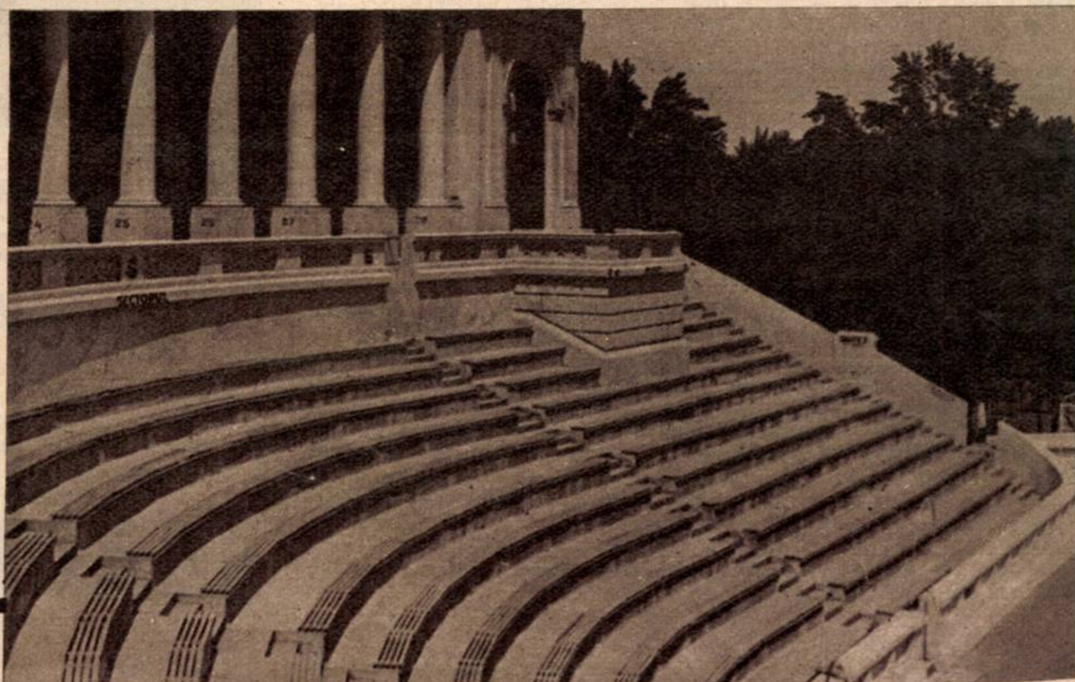
piaţa Bibescu-Vodă, până în str. Călăraşi, care va deveni deasemeni—după cum ni se spune — un bulevard.
Aceste modificări au dus la construirea teraselor etajate, de unde se poate privi panorama Bucureştilor. Iar în spatele Camerei deputaţilor este o scară de lemn care, *după aspect pare cea mai lungă scară din Bucureşti*, dar totuş nu ocupă decât un rang mijlociu, în tabloul statistic de la sfârşitul acestor rânduri.

„SCARA POEZIEI" ŞI „SCĂRILE MUNCII"

E frumoasă, scara cu 21 de trepte de piatră, prima scară care a început să se construiască de curând în Cişmigiu. Scara porneşte din apropierea isvorului natural, dintre stâncile de la poale, şi urcă până în strada Stirbey Vodă, unde e noua intrare deschisă spre parc, lângă Academia regală de muzică şi artă dramatică.
Am putea-o numi *„scara poeziei"*.
Impresionante sunt cele două scări largi, de beton, pe care coboară, grămadă, la orele 12 şi 5 d. a. mii şi mii de lucrătoare, eşind din stupul ca de albine, al atelierelor fabricii de ţigări R. M. S., situate dincolo de Gara de Nord. Acestea sunt *„scările muncii"*.
Am putea cita, între scările muncii, şi treptele, care duc la paserela peste şinele dela intrarea trenurilor, în Gara de Nord.

„SCĂRICICA"

Cu această denumire avem două străzi în Bucureşti.
Una este spre Cotroceni, între str. dr. Râmniceanu şi str. Ioan Atanasiu. E o stradelă, o trecătoare foarte mult frecventată, bineînţeles numai de pietoni. Are 85 de trepte largi de beton, întărite la muche cu câte un colţar de fier. Scara aceasta, leagă cartierul Cotrocenilor cu Dealul Spirei, prin str. 13 Septembrie.
Altă „scăricică" este între strada Puţu cu apă rece şi Fundătura Maior Ene, spre O. N. E. F. D. Lorenz Prisching, bătrânul proprietar al caselor din str.

Sus mijloc: Scara Suter

Amfiteatrul Arenelor Romane

limpede, se vedea, în zare, silueta albastră a Carpaţilor, cu tăetura caracteristică a Bucegilor" — ne spune d. H. Stahl — care pe vremuri a descris această scăricică, într'o carte apărută în 1910.

Pe atunci, treceau puţini prin această străduţă, şchiopătând pe treptele neegale şi abrupte: erau oameni grăbiţi, urcând gâfâind drumul, spre a-şi scuti un lung ocol. Pe seară se vedeau olteni, bălăbănind coşurile goale, cântând vesel din frunză, mergând spre odăile lor din dealul Spirei; treceau de asemeni soldaţi şi ofiţeri, iar la amiază şi seara, lucrătorii de la arsenal.

Acum „scăricica" e mult mai frecventă, legând cartierul Dealul-Spirii şi al Isvorului, unde, şi într'o parte şi în alta„ s'au construit multe edificii moderne.

D. Lorenz ne povesteşte că începând să treacă automobilele pe „scăricică", i-au dărâmat de două ori câte o parte din casă. Panta fiind foarte repede, ea este greu de urcat, mai ales iarna. Unele automobile urcau până la mijloc şi apoi alunecau înapoi, la vale, dând deseori cu spatele în casa nefericitului proprietar, din str. Puţu cu apă rece no. 50.

Pentru a se preveni o nenorocire, primăria a pus nişte stâlpi-bare, împiedicând astfel trecerea vehiculelor pe acest drum râpos.

Adevăraţii stăpâni ai Scăricicăi au rămas copiii. Ca şi acum treizeci de ani, iarna este o veselie sgomotoasă, nebună, pe acolo. Zăpada nivela pe vremuri treptele drumului. Acum nu mai este nevoe de această nivelare, deoarece, la mijloc, nici nu mai sunt trepte. Săniuţele sboară la vale, pe povârnişul periculos de gheaţă, pe care numai copiii îndrăznesc să se urce. Micii sportsmeni îşi strecoară săniuţele lor cu o abilitate uimitoare, între stâlpi. Niciodată nu s'a lovit nimeni de un asemenea obstacol — ne spune d. Lorenz. Într'o zi, venind repede o săniuţă, a dat peste un camion greu încărcat, tras de trei cai, care trecea pe str. Puţu cu apă rece. Toată lumea s'a înspăimântat. Dar copilul a cotit sub oişte şi strecurându-se ca un acrobat printre picioarele cailor, a trecut pe dedesubtul camionului; apoi a eşit chiuind vesel printre roatele dindărăt, pe când toţi cei de faţă înlemniseră de groază.

O SCARĂ MONUMENTALĂ

O scară, oarecum impozantă a Bucureştilor, este aceea din faţa Cercului militar, completată în mod fericit de terasa ce s'a adăugat în urmă sub primariatul d-lui Dem. Dobrescu.

Tradiţia spune că acum şase secole, fraţii lui Mircea cel bătrân au ridicat aci casa de rugăciuni a Sărindarului, în mijlocul pădurilor măreţe ale Bucureştilor; căci pe actuala piaţă şi pe locul Cercului Militar era, pe vremea veche, pădure. Abia prin secolul al XVII-lea, Constantin Vodă Brâncoveanu a tăiat o cale prin pădure, care începând dela biserica Sărindar se sfârşia la bariera Colfescului, pe locul unde e acum palatul regal de azi, drum care mai târziu a devenit „Podul Mogoşoaiei", stradă numită după războiul din 1877, *Calea Victoriei*. Iar str. Const. Mille s'a creiat pe la începutul secolului nostru.

Pe locul unde sunt acum treptele Cercului Militar, era în vremea veche, un spital şi se ţinea cu mare cinste, o icoană făcătoare de *minuni, Maica Domnului dela Sărindar*, la care se închina toţi creştinii, făcând mătănii chiar pe drum, dacă icoana era scoasă afară spre a fi dusă acasă la vreun bolnav. E de notat că asta se făcea cu mare alaiu: un preot în odăjdii se suia într'o brişcă şi o ţinea aplecată pe piept, iar în jur, pe jos, mergeau purtătorii de făclii aprinse. Se spune că această icoană plângea ca şi statuia lui San Gennaro, patronul Neapolului. Ea a fost răpită de călugării greci şi dusă la Muntele Athos.

Azi, pe locul retras, unde trona această icoană făcătoare de minuni, ţâşnesc cele câteva fântâni arteziene, ale căror stropi scânteiază în bătaia reflectoarelor electrice, luminând ca ziua, piaţa ajunsă să fie centrul cel mai frecventat al Capitalei.

După ce Brâncoveanu a deschis şi aliniat, mai mult sau mai puţin, Podul Mogoşoaiei, mulţi boeri au început să-şi construiască acolo case.

Casele vistierului Hierea Brezoianu, erau puse pe locul unde este astăzi Teatrul Naţional. Dela dânsul s'a dat numele stradei care coborа la vale, spre Cişmigiu. Pe la sfârşitul domniei lui Constantin Vodă Brâncoveanu, bariera oraşului era la Hiera Brezoianu, adică la Teatrul Naţional. *Casa Ghica*, unde e azi casa Török şi Pasagiul Român, cu scările lui repetate, şi prin mijloc, a atras totdeauna atenţia celor cari vizitau Bucureştii.

Acum câteva decenii, în locul unde se află acum cartierul Luther, era un deal. Odinioară, dealul acoperit de vii, avea la poalele lui heleşteul lui Şerban Vodă.

E interesantă scara de piatră, destul de lungă — cât câteva case puse una peste alta — care duce astăzi la strada croită pe muchea dealului.

ALTE SCARI

Poate cu alt prilej voiu vorbi mai pe larg despre următoarele scări, despre care se pot povesti multe, scări pe care acum numai le enumăr.

Scările unde se oficiază Boboteaza, precum şi celelalte scări depe cheiul Dâmboviţei; scara cu numeroase trepte a Teatrului Naţional depe str. Oteteleşeanu, care s'ar putea numi „scara unde-şi rupe lumea iarna mâinile şi picioarele"; apoi treptele curioase dela colţ, neegale, aşezate pe trotuar, spre Calea Victoriei, de care se împiedică trecătorii; trepte de faţadă, încadrate de coloanele Ateneului; cele dela biserica Sf. Spiridon şi dela alte biserici; treptele palatului Preşedinţiei consiliului de miniştri; „Scara cu lei"; treptele Pavilionului regal şi ale Muzeului Militar din Parcul Carol; amfiteatrul Arenelor Romane; „Scara morţii", dela Institutul medico-legal; etc.

Apoi ar fi interesant de descris unele scări din interiorul palatelor bucureştene, şi în legătură cu istoricul acestor palate. Enumerăm câteva: scările Băncii Naţionale, Casa de depuneri, banca Marmorosch Blank, cele din interiorul palatului Poştei, palatului de justiţie, Ministerului de Domenii, etc.

Să mai spunem totuş aci câteva cuvinte, despre cele mai cunoscute scări din Bucureşti, prin faţa cărora trec zilnic mii de oameni. Cea mai lată scară din Bucureşti este aceea din faţa palatului Poştelor, edificiu numit „piramida egipteană" şi considerat de premierul gospodar, conu Mitiţă Sturdza, drept cea mai destrăbălată risipă... Totuş, peste puţini ani, palatul Poştelor s'a dovedit prea mic pentru necesităţile Capitalei, fiind nevoe să se construiască, ca edificiu ajutător, palatul Vămii Poştei.

Treptele largi ale Poştei se transformă, cu prilejul diferitelor parăzi, în amfiteatru gratuit, pentru mii de spectatori, fiind des fotografiat.

Altă scară, oarecum impozantă, era aceea a Palatului de justiţie; dar estetica acestor trepte a fost stricată prin cele două pagode greoaie, care-au tăiat treptele în trei felii, fără nici o noimă.

Se spune că cu acest prilej s'ar fi pus la cale o mare afacere. S'a scobit palatul pe dedesubt, pe unde trebue să treacă acum toţi justiţiabilii, fiind siliţi să plătească câte doi lei, de căciulă, taxa de garderobă.

Vorba vine, „de căciulă". Căci bieţii oameni, mii de ţărani şi târgoveţi, care de multe ori vin cale de poşte întregi, n'au cu ce-şi cumpăra un codru de pâine. Fiind târâţi ca martori, aduşi cu mandate, etc. Aceşti oameni îşi ascund căciula în sân sau o coase la pantaloni, pe dedesubt — ni se spune — ca să scape de „taxie". Dar tot trebue s'o plătească; uneori chiar de câte 3—4 ori pe zi, dacă sunt nevoiţi să intre şi să iasă de mai multe ori.

Treptele care odinioară serviseră la odihna celor trudiţi, veniţi din depărtări la templul justiţiei, au ajuns acum motiv de ceartă şi scandal zilnic; nimeni nu le mai urcă, dar în dosul lor, în subsolul palatului, sunt în fiecare zi conflicte penibile, uneori destul de serioase, între cei chinuiţi de soartă şi cei cari strâng, zilnic, mii de lei.

Dar să nu lăsăm pe cititori sub o impresie urâtă şi — pentru sfârşit — să cităm scara de onoare din sala Ateneului.

Aşezată într'un cadru impunător de coloane, sub cupole artistice, împodobită prin prezenţa operelor de sculptură valoroase din jur, a fost suită şi scoborîtă — în ultima jumătate de secol — de cei mai mari oameni ai României şi de străinii celebri, cari ne-au vizitat. Reprezentanţii omenirii, pionerii artei şi ştiinţei universale, au păşit pe aceste trepte, care-ar putea povesti multe.

România, până acum şase decenii vasală Turciei, săracă în manifestări culturale, a devenit un stat mândru, admis în rând cu cele mai înaintate ţări. Oamenii noştri de ştiinţă şi artiştii noştri, pleacă în străinătate, fiind apreciaţi acolo, dupăcum străinătatea se simte mai mândră să ne trimeată bărbaţii ei de valoare.

Scara de onoare, din marea sală a Ateneului român, parcă simbolizează avântul României moderne.

O STATISTICĂ

Să nu termin acest studiu, fără a da şi câteva cifre statistice:

Scările din faţă ale palatului poştelor au	13	trepte
Acele ale palatului justiţiei au	14	„
Scara Cercului Militar, spre Calea Victoriei	20	„
La gorganul cu biserica Sf. Ilie sunt	21	„
Scara nouă din Cişmigiu are	21	„
Scara Teatrului Naţional are	25	„
Cercul Militar, venind spre str. Const. Mille, are	25	„
Cercul Militar, spre B-dul Elisabeta, are	28	„
Scara Pavilionului Regal din Parcul Carol, are	39	„
Intrarea în Aleea Suter, are	45	„
Scara de lemn, din dosul palatului Camerei, are	63	„
„Scăricica" dela Cotroceni, are	85	„
„Scăricica" din str. Isvor, are	110	„
Palatul „Adevărului", scara atelierelor are	171	„
Scara internă a palatului telefoanelor are	294	„

Ni s'a spus că noua clădire a „Creditului rural" din Bulevardul Brătianu va fi şi mai înaltă, având cele mai multe trepte. Scările s'au montat, astfel că am putut controla versiunea, dar n'am găsit decât 252 trepte.

Cine nu crede, să se suie şi să le numere din nou, că eu — a doua oară — nu mă mai sui!

ALEX. F. MIHAIL